A Marxizmus-Leninizmus Klasszikusainak Kiskönyvtára

LENIN

A proletárforradalom és a renegát Kautsky

14

LENIN

A PROLETÁRFORRADALOM ÉS A RENEGÁT KAUTSKY

A MARXIZMUS–LENINIZMUS KLASSZIKUSAINAK KISKÖNYVTÁRA

14.

LENIN

A PROLETÁRFORRADALOM ÉS A RENEGÁT KAUTSKY

KOSSUTH KÖNYVKIADÓ
1977

ISBN 963 09 0868 9

ELŐSZÓ

Kautsky nemrég Bécsben megjelent brosúrája, „A proletariátus diktatúrája" (Wien 1918. Ignaz Brand, 63 oldal) rendkívül szemléltető példája a II. Internacionálé teljes és szégyenletes csődjének, amelyről már régen beszél a világ minden becsületes szocialistája. A proletárforradalom kérdése most jó néhány országban gyakorlatilag kerül napirendre. Ezért feltétlenül szükséges, hogy Kautsky renegát szofizmáit és a marxizmustól való teljes elfordulását megvizsgáljuk.

Ám mindenekelőtt hangsúlyoznunk kell, hogy e sorok írójának a háború első napjaitól kezdve sokszor kellett rámutatnia arra, hogy Kautsky szakított a marxizmussal. 1914—1916 folyamán számos cikkben foglalkoztam e kérdéssel a külföldi „Szocial-Demokrat" és a „Kommunyiszt" című folyóiratokban. Ezek a cikkek össze vannak gyűjtve a Petrográdi Szovjet kiadványában: G. Zinovjev és N. Lenin „Az ár ellen", Petrográd 1918 (550 oldal). Egy brosúrában, amely 1915-ben Genfben jelent meg és amelyet még akkor

lefordítottak németre és franciára[1], a következőket írtam a „kautskyzmusról":

„Kautsky, a II. Internacionálé legnagyobb tekintélye a legtipikusabb és legkirívóbb példája annak, hogy azok, akik a marxizmust csak szavakban ismerik el, valójában »sztruvizmussá« vagy »brentanóizmussá« változtatják (azaz polgári liberális tanítássá, amely elismeri a proletariátus nem forradalmi »osztályharcát«, s amelynek különösen jellegzetes képviselői Sztruve orosz író és Brentano német közgazdász). Ezt látjuk Plehanov példáján is. A marxizmust nyilvánvaló szofizmákkal megfosztják élő forradalmi lelkétől, *mindent* elfogadnak a marxizmusból — *kivéve* a harc forradalmi eszközeit, azok hirdetését és előkészítését, a tömegeknek forradalmi szellemben való nevelését. Kautsky a szociálsovinizmus alapgondolatát, annak elismerését, hogy a mostani háborúban védeni kell a hazát, elvtelenül »békítgeti« a baloldaliaknak tett diplomatikus, kirakati engedménnyel, például a hadihitelek megszavazásánál való tartózkodással, a maga ellenzékiségének szóban való elismerésével stb. Kautsky, aki 1909-ben egész könyvet írt a forradalmak korszakának közeledéséről és a háborúnak a forradalommal való összefüggéséről, aki 1912-ben aláírta a bázeli kiáltványt[2] a közelgő háború forradalmi kihasználásáról, most minden lehető módon próbálja igazolni és szépíteni a szociálsovinizmust és Plehanovhoz hasonlóan a burzsoáziával együtt gúnyolódik a forradalomnak még a gondolatán is, és kineveti a közvetlen forradalmi harc felé vivő lépéseket.

A munkásosztály nem töltheti be világforradalmi

szerepét, ha nem folytat engesztelhetetlen harcot ez ellen a renegátság, gerinctelenség, az opportunizmus előtti lakájkodás és a marxizmus példátlan elméleti elsekélyesítése ellen. A kautskyzmus nem véletlen, hanem a II. Internacionálé ellentmondásainak, a marxizmus iránt szavakban tanúsított hűség és az opportunizmus előtti gyakorlati behódolás egyesítésének a társadalmi terméke."* (G. Zinovjev és N. Lenin: A szocializmus és a háború. Genf 1915. 13—14. old.)

Továbbá: „Az imperializmus mint a kapitalizmus legújabb szakasza" című, 1916-ban írt könyvemben** (Petrográdban jelent meg 1917-ben) részletesen elemeztem az imperializmusról szóló összes Kautsky-féle fejtegetések elméleti ferdítéseit. Idéztem az imperializmus Kautsky-féle meghatározását: „Az imperializmus a magas fejlettségű ipari kapitalizmus terméke. Minden ipari kapitalista nemzetnek abban a törekvésében áll, hogy egyre nagyobb *agrár*területet (Kautsky kiemelése) igázzon le és kebelezzen be, tekintet nélkül arra, hogy milyen nemzetek lakják ezt a területet." Kimutattam, hogy ez a meghatározás teljesen helytelen és „alkalmas" az imperializmus legmélyebb ellentmondásainak elkenésére, majd pedig az opportunizmussal való megbékélésre. Idéztem a magam definícióját az imperializmusról: „Az imperializmus tehát kapitalizmus olyan fejlődési fokon,

* *Lenin* Összes Művei. 26. köt. Budapest 1971. 305—306. old. — *Szerk.*

** *Lenin* Összes Művei. 27. köt. Budapest 1971. 289—403. old. — *Szerk.*

amelyen kialakult a monopóliumok és a finánctőke uralma, kimagasló jelentőségre tett szert a tőkekivitel, megkezdődött a világ felosztása a nemzetközi trösztök között és befejeződött a föld egész területének felosztása a legnagyobb tőkésországok között.'' * Kimutattam, hogy az imperializmus Kautsky-féle bírálata még a burzsoá és kispolgári bírálatnál is alacsonyabb színvonalon áll.

Végül, 1917 augusztusában és szeptemberében, vagyis az oroszországi proletárforradalmat (1917. október 25.—november 7.) megelőzően megírtam az ,,Állam és forradalom. A marxizmus tanítása az államról és a proletariátus feladatai a forradalomban'' ** című brosúrát, amely 1918 elején jelent meg Petrográdban. Ennek VI. fejezetében, amely ,,A marxizmus opportunista elsekélyesítésé''-ről szól, különös figyelmet fordítottam Kautskyra és bebizonyítottam, hogy Kautsky Marx tanítását teljesen elferdítette, az opportunizmus szája íze szerint meghamisította, a forradalmat szavakban ugyan elismerte, de a valóságban megtagadta.

Kautsky fő elméleti hibája a proletárdiktatúráról szóló brosúrájában lényegében Marx állam-tanának éppen azokban az opportunista elferdítéseiben rejlik, amelyeket ,,Állam és forradalom'' című brosúrámban részletesen feltártam.

Szükség volt ezekre az előzetes megjegyzésekre,

* Ugyanott, 368., 367. old. — *Szerk.*

** Lásd *Lenin* Összes Művei. 33. köt. Budapest 1965. — *Szerk.*

mert bizonyítják, hogy Kautskyt én nyíltan renegátsággal vádoltam *már jóval azelőtt*, hogy a bolsevikok kezükbe vették az államhatalmat és Kautsky őket ezért elítélte..

HOGYAN CSINÁLT KAUTSKY MARXBÓL TUCATLIBERÁLIST

Az alapvető kérdés, amellyel Kautsky brosúrájában foglalkozik, a proletárforradalom legfőbb tartalmának, nevezetesen a proletariátus diktatúrájának kérdése. Olyan kérdés ez, melynek roppant nagy jelentősége van minden ország számára, különösen a fejlett országok számára, különösen a hadviselő országok számára, különösen napjainkban. Túlzás nélkül mondhatjuk, hogy az egész proletár osztályharcnak ez a legfőbb kérdése. Ezért nagy figyelmet kell fordítanunk rá.

Kautsky a kérdést úgy teszi fel, hogy „a két szocialista irányzat" (vagyis a bolsevikok és a nem bolsevikok) „ellentéte — két gyökerében különböző módszer: a *demokratikus* és a *diktatórikus* módszer ellentéte" (3. old.).

Mellékesen megjegyezzük, hogy amikor Kautsky az oroszországi nem bolsevikokat, vagyis a mensevikeket és az eszereket szocialistáknak nevezi, akkor az *elnevezésükből*, vagyis a szóból indul ki, nem pedig abból, hogy ezek milyen *tényleges helyet* foglalnak el a proletariátusnak a burzsoázia elleni harcában. Micsoda nagyszerű megértése és alkalmazása ez a mar-

xizmusnak! De erről majd alább szólunk részletesebben.

Most azt kell elővennünk, ami a legfontosabb: Kautsky nagy felfedezését a „demokratikus és a diktatórikus módszer" „gyökeres ellentétéről". Ez a kérdés veleje. Ebben rejlik Kautsky brosúrájának lényege. Ez pedig olyan szörnyűséges elméleti zűrzavar, a marxizmusnak olyan teljes megtagadása, hogy — el kell ismernünk — Kautsky messze túlszárnyalta Bernsteint.

A proletárdiktatúra kérdése annak a kérdése, hogy mi a viszonya a proletár államnak a burzsoá államhoz, a proletár demokráciának a burzsoá demokráciához. Úgy vélné az ember, hogy ez a napnál is világosabb. Kautsky azonban, akár valamiféle gimnáziumi tanár, aki kiszikkadt a történelemtankönyvek ismételgetésében, konokul hátat fordít a XX. századnak, arccal a XVIII. század felé fordul és századszor, hihetetlenül unalmasan, rengeteg paragrafuson keresztül rágódik és csámcsog a polgári demokráciának az abszolutizmushoz és a középkorhoz való viszonyáról szóló régi zagyvaságokon!

Valóban, mintha álmában kérődzne!

Hiszen ez annak a jele, hogy egyáltalán nem érti, miről is van szó. Csak mosolyra késztetnek Kautsky erőlködései, amikor úgy akarja feltüntetni a dolgot, hogy vannak emberek, akik „a demokrácia megvetését" prédikálják (11. old.) stb. Ilyen sületlenségekkel kénytelen Kautsky elködösíteni és összezavarni a kérdést, mert liberális módra a demokráciáról általában, nem pedig a *burzsoá* demokráciáról beszél, sőt kerüli

ezt a pontos osztályfogalmat és a „szocializmus előtti" demokráciáról igyekszik beszélni. Brosúrájának csaknem egyharmadát — 63 oldalból 20-at — fordította ez a szószátyár erre a fecsegésre, amely igen kellemes a burzsoázia fülének, mert egyértelmű a burzsoá demokrácia szépítgetésével és elködösíti a proletárforradalom kérdését.

De Kautsky brosúrájának címe mégiscsak „A proletariátus diktatúrája". Közismert dolog, hogy Marx tanának éppen ez a *lényege*. És Kautsky, a tárgytól eltérő hosszas fecsegés után, *kénytelen* volt idézni Marx szavait a proletárdiktatúráról.

De *ahogyan* ezt a „marxista" Kautsky csinálja, az már színtiszta komédia! Hallgassák meg:

„Ez a felfogás" (amelyben Kautsky a demokrácia megvetését látja) „Karl Marx egyetlen szavára támaszkodik" — szó szerint ezt mondja Kautsky a 20. oldalon. A 60. oldalon pedig ezt már olyan formában ismétli, hogy (a bolsevikoknak) „a kellő időben eszükbe jutott az a szócska" (szó szerint így!! des Wörtchens) „amelyet Marx 1875-ben egy alkalommal egy levelében a proletárdiktatúrával kapcsolatban elejtett".

Lássuk Marxnak ezt a „szócskáját":

„A tőkés és a kommunista társadalom között van egy időszak, melyben a tőkés társadalom forradalmi úton kommunista társadalommá alakul át. Ennek megfelel egy politikai átmeneti időszak is, amelynek az állama nem lehet egyéb, mint a proletariátus forradalmi diktatúrája."[3]

Először is Marxnak ezt a híres fejtegetését, amely-

ben egész forradalmi tanát összegezi, „egy szónak" vagy éppen „szócskának" nevezni egyértelmű a marxizmus kigúnyolásával, egyértelmű a marxizmus teljes megtagadásával. Nem szabad elfelejteni, hogy Kautsky csaknem betéve tudja Marxot, hogy Kautsky valamennyi írása azt mutatja, hogy az íróasztalában vagy a fejében számos fiók van, s ezekben a legakkurátusabban és az idézgetés számára a legalkalmasabb módon el van rendezve mindaz, amit Marx írt. *Lehetetlen, hogy* Kautsky *ne tudná*, hogy Marx is, Engels is mind leveleikben, mind nyomtatásban megjelent műveikben a Kommün előtt is, de különösen a Kommün után *sokszor* beszéltek a proletariátus diktatúrájáról. Lehetetlen, hogy Kautsky ne tudná, hogy ez a formula: „a proletariátus diktatúrája" csak történelmileg konkrétabb és tudományosan pontosabb kifejtése a proletariátus ama feladatának, hogy „szétzúzza" a burzsoá államgépezetet, amelyről (erről a feladatról) az 1848-as és még inkább az 1871-es forradalom tapasztalatait szem előtt tartva Marx is, Engels is 1852-től 1891-ig, *negyven esztendőn keresztül* beszélnek.

Mivel magyarázható, hogy Kautsky, a marxizmus e betűrágója a marxizmust ily szörnyen meghamisítja? Ha e jelenség filozófiai alapjairól beszélünk, akkor az egész dolog visszavezethető a dialektikának eklekticizmussal és szofisztikával való felcserélésére. Kautsky nagy mestere az ilyen felcserélésnek. Ha a gyakorlati politika szempontjából nézzük a dolgot, akkor ez nem egyéb, mint polgári meghunyászkodás az opportunisták, azaz végeredményben a burzsoá-

zia előtt. Kautsky, a háború kitörése óta egyre gyorsabb ütemben emelkedett a legnagyobb tökélyre abban a művészetben, hogy szavakban marxista, a valóságban pedig a burzsoázia lakája legyen.

Még jobban meggyőződünk erről, ha megnézzük, milyen nagyszerűen „megmagyarázta" Kautsky Marxnak a proletariátus diktatúrájáról mondott „szócskáját". Hallgassuk csak meg:

„Marx, sajnos, elmulasztotta annak részletesebb kifejtését, hogy miképpen képzeli el ezt a diktatúrát..." (Ez egy renegátnak az első betűtől az utolsóig hazug állítása, mert hiszen Marx és Engels igenis számos igen részletes útmutatást adtak, s ezeket Kautsky, a marxizmus betűrágója tudatosan elhallgatja.) „...A diktatúra szó betű szerint a demokrácia megsemmisítését jelenti. De természetesen betű szerinti értelmében ez a szó jelenti egyetlen személy egyeduralmát is, akit nem köt semmiféle törvény. Egyeduralmat jelent, amely abban különbözik a despotizmustól, hogy nem állandó állami berendezkedésnek, hanem átmeneti szükségrendszabálynak szánják.

Az a kifejezés, hogy a »proletariátus diktatúrája«, vagyis nem egy személy, hanem egy osztály diktatúrája, eleve kizárja azt, hogy Marx itt a szó betű szerinti értelmében vett diktatúrára gondolt volna.

Ő itt nem *kormányzati formáról*, hanem arról az *állapotról* beszélt, amelynek szükségképpen be kell következnie mindenütt, ahol a proletariátus meg-

hódította a politikai hatalmat. Hogy Marx itt nem kormányzati formára gondolt, ezt már az is bizonyítja, hogy az ő véleménye szerint Angliában és Amerikában az átmenet végbemehet békésen, azaz demokratikus úton." (20. old.)

Szándékosan idéztük ezt az egész fejtegetést, hogy az olvasó világosan láthassa, milyen módszerekkel operál Kautsky, a „teoretikus".

Kautsky a diktatúra „*szó*" meghatározásából kiindulva kívánt a kérdéssel foglalkozni.

Rendben van. Mindenkinek szent joga, hogy valamely kérdéshez úgy nyúljon hozzá, ahogy kedve tartja. Csakhogy különbséget kell tennünk a között, ha valaki komolyan és becsületesen, vagy pedig becstelenül nyúl hozzá egy kérdéshez. Aki ilyen kérdésfelvetés mellett komolyan akar foglalkozni a dologgal, annak meg kellene adnia a *maga meghatározását* a „szó"-ról. Akkor a kérdés világosan és nyíltan volna felvetve. Kautsky ezt nem teszi. „A diktatúra szó — írja — betű szerint a demokrácia megsemmisítését jelenti."

Először is, ez nem meghatározás. Ha Kautskynak kedve tartja, hogy a diktatúra fogalmának meghatározása alól kibújjon, akkor miért kellett éppen ilyen módon megfognia a dolgot?

Másodszor, ez nyilvánvalóan nem igaz. A liberális természetesnek tartja, hogy az általában vett „demokráciáról" beszéljen. A marxista sohasem felejti el megkérdezni: „melyik osztály számára?" Mindenki tudja például — és ezt a „történész" Kautsky is tud-

ja —, hogy az ókorban a rabszolgák felkelései, sőt már erős forrongásaik is egy csapásra felfedték az ókori állam lényegét, felfedték, hogy az a *rabszolgatartók diktatúrája*. Vajon ez a diktatúra megsemmisítette-e a demokráciát a rabszolgatartók *körében, az ő számukra?* Mindenki tudja, hogy nem.

A „marxista" Kautsky szörnyű süketlenséget és valótlanságot mondott, mert „*megfeledkezett*" az osztályharcról...

Hogy Kautsky liberális és hazug állítását marxista és igaz állítássá tegyük, ezt kell mondanunk: a diktatúra nem jelenti feltétlenül a demokrácia megsemmisítését annak az osztálynak a számára, amely ezt a diktatúrát más osztályok felett gyakorolja, de feltétlenül a demokrácia megsemmisítését jelenti (vagy igen lényeges korlátozását, ami szintén a megsemmisítésnek egy formája) azon osztály számára, amely felett vagy amely ellen a diktatúrát gyakorolják.

De bármennyire igaz is ez az állítás, mégsem adja meg a diktatúra meghatározását.

Vizsgáljuk meg Kautsky következő mondatát:

> „...De természetesen betű szerinti értelmében ez a szó jelenti egyetlen személy egyeduralmát is, akit nem köt semmiféle törvény..."

Vak tyúk is talál szemet, ha soká kapirgál. Kautsky is belebotlott véletlenül egy *helyes* gondolatba (abba ugyanis, hogy a diktatúra olyan hatalom, amelyet nem köt semmiféle törvény), de *mégsem határozta meg* a diktatúra fogalmát és ezenkívül olyan nyilvánvaló

történeti valótlanságot mondott, hogy a diktatúra egy személy hatalmát jelenti. Ez nyelvtanilag sem igaz, mert diktatúrát gyakorolhat egy kis csoport is, egy oligarchia is, egy osztály is stb.

Kautsky a továbbiakban azt fejtegette, hogy miben különbözik a diktatúra a despotizmustól, de erre a fejtegetésére, noha az nyilvánvalóan helytelen, nem fogunk kitérni, mert egyáltalán nem vonatkozik a bennünket érdeklő kérdésre. Ismerjük Kautskynak azt a hajlamát, hogy a XX. századtól a XVIII. századhoz forduljon vissza, a XVIII. századtól pedig az ókorhoz, s reméljük, hogy a német proletariátus a diktatúra kivívása után méltányolni fogja ezt a hajlamát és berakja Kautskyt, teszem azt, egy gimnáziumba az ókori történelem tanárának. A proletárdiktatúra meghatározása elől a despotizmusról szóló bölcselkedéssel kitérni — ez vagy határtalan ostobaság, vagy igen ügyetlen csalás.

Végül is az derül ki, hogy Kautsky, aki nekidurálta magát, hogy a diktatúráról beszéljen, sok feltűnő valótlanságot fecsegett össze, de semmiféle meghatározást sem adott! Pedig anélkül, hogy saját szellemi képességeire kellett volna bíznia magát, igénybe vehette volna emlékezőtehetségét és előkotorhatta volna a „fiókokból" mindazokat az eseteket, amelyekben Marx a diktatúráról beszél. Akkor bizonyára vagy a következő, vagy a lényegében ezzel azonos meghatározásra akadt volna:

A diktatúra közvetlenül az erőszakra támaszkodó hatalom, amelyet semmiféle törvény nem köt.

A proletariátus forradalmi diktatúrája olyan ha-

talom, melyet a proletariátus a burzsoáziával szemben alkalmazott erőszakkal vívott ki és tart fenn, olyan hatalom, amelyet semmiféle törvény nem köt.

És ezért az egyszerű igazságért, amely minden öntudatos munkás számára (aki a tömegeket képviseli, nem pedig a tőkések által megvásárolt nyárspolgár csürhe felső rétegét, mint amilyenek valamennyi ország szociálimperialistái) világos, mint a nap, ezért a felszabadulásukért harcoló kizsákmányoltak minden képviselője előtt nyilvánvaló igazságért, ezért a minden marxista számára vitán felül álló igazságért a nagy tudományú Kautsky úrral „késhegyig menő harcot" kell folytatni! Mivel magyarázható ez? Azzal a lakájszellemmel, amely átitatta a II. Internacionálé vezéreit, akik a burzsoázia szolgálatában álló, megvetésre méltó árulókká váltak.

Először Kautsky csalt, olyan nyilvánvaló ostobaságot állítva, hogy a diktatúra szó szerinti értelmében személyes diktátort jelent, utána pedig — e csalás alapján! — kijelenti, hogy Marx szavait az osztály diktatúrájáról „tehát" *nem* szó szerint kell értenünk (hanem úgy, hogy a diktatúra nem a forradalmi erőszakot jelenti, hanem a többség „békés" megnyerését a burzsoá — ezt jól jegyezzük meg — „demokrácia" viszonyai között).

Kiderül tehát, hogy meg kell különböztetni az „állapotot" a „kormányzati formától". Bámulatosan mély értelmű megkülönböztetés, éppen olyan, mintha egy ostobaságokat fecsegő ember butaságának „állapotát" megkülönböztetnénk butaságának „formájától"!

Kautskynak *szüksége van arra*, hogy a diktatúrát az „uralom állapotaként" (ezt a kifejezést szó szerint használja mindjárt a következő, 21. oldalon) magyarázza, mert ebben az esetben eltűnik a *forradalmi erőszak*, eltűnik az *erőszakos forradalom*. „Az uralom állapota" olyan állapot, amelyben minden többség lenni szokott... a „demokráciában"! Ennek a szélhámos bűvészmutatványnak a segítségével szerencsésen *eltűnik a forradalom!*

De ez a csalás túlságosan otromba és nem menti meg Kautskyt. Hiába, kibújik a szeg a zsákból, nem lehet eltitkolni azt, hogy a diktatúra olyan, a renegátok számára kellemetlen „állapotot" tételez fel és jelent, amikor az egyik osztály a másik felett *forradalmi erőszakot* gyakorol. Az „állapot" és a „kormányzati forma" közötti megkülönböztetés ostoba volta kiütközik. Háromszoros ostobaság ebben az esetben kormányzati formáról beszélni, hiszen minden gyerek tudja, hogy a monarchia és a köztársaság különböző kormányzati formák. Kautsky úr számára bizonyítani kell, hogy ez a *két* kormányzati forma éppúgy, mint valamennyi más átmeneti „kormányzati forma" a kapitalizmusban, csupán a *burzsoá államnak*, vagyis a *burzsoázia diktatúrájának* válfaja.

Végül kormányzati formákról beszélni nemcsak buta, hanem otromba meghamisítása is Marxnak, aki itt a napnál világosabban az *állam* formájáról vagy típusáról, nem pedig kormányzati formáról beszél.

A proletárforradalom lehetetlen a polgári államgépezet erőszakos szétrombolása és olyan *újjal* való

felváltása nélkül, amely Engels szavai szerint „már nem is volt állam a szó tulajdonképpeni értelmében"[4].

Kautsky kénytelen mindezt elködösíteni, kénytelen összevissza hazudozni — ezt követeli renegát álláspontja.

Nézzük csak, micsoda szánalmas kibúvókat keres.

Az első kibúvó: „...Hogy Marx itt nem kormányzati formára gondolt, ezt már az is bizonyítja, hogy az ő véleménye szerint Angliában és Amerikában az átmenet végbemehet békésen, azaz demokratikus úton..."

A *kormányzati formának* ehhez a világon semmi köze sincs, mert vannak olyan monarchiák, amelyek nem tipikus polgári *államok*, mert például a militarizmus hiánya jellemzi őket, és vannak olyan köztársaságok, amelyek e tekintetben teljesen tipikusak, mert például van militarizmusuk és bürokráciájuk. Ez közismert történelmi és politikai tény, és ezt Kautskynak nem sikerül meghamisítania.

Ha Kautsky komolyan és becsületesen akarna érvelni, ezt a kérdést vetné fel önmagának: vannak-e a történelemnek a forradalomra vonatkozó olyan törvényei, amelyek alól nincs kivétel? A válasz ez lenne: nem, ilyen törvények nincsenek. Az ilyen törvények csak a tipikust tartják szem előtt, azt, amit Marx egyhelyütt „ideálisnak" nevezett az átlagos, normális, tipikus kapitalizmus értelmében.

Továbbá, volt-e a hetvenes években olyasvalami, ami Angliát és Amerikát *ebben a vonatkozásban* kivétellé tette? Mindenki előtt, aki némileg ismeri azokat a követelményeket, amelyeket a tudomány a törté-

nelmi kérdések terén felállít, világos, hogy ezt a kérdést okvetlenül fel kell vetni. Ha nem vetjük fel, akkor meghamisítjuk a tudományt, akkor szofizmákkal játszadozunk. De ha felvetettük ezt a kérdést, nem lehet kétséges a válasz: a proletariátus forradalmi diktatúrája *erőszak* a burzsoáziával szemben; ezt az erőszakot pedig, mint ezt Marx és Engels igen részletesen és ismételten megvilágították (különösen „A polgárháború Franciaországban" című műben és ennek előszavában), *különösképpen* az teszi szükségessé, hogy fennáll *a militarizmus és a bürokrácia*. És éppen ezek az intézmények, éppen Angliában és Amerikában, éppen a XIX. század hetvenes éveiben, amikor Marx a fenti megjegyzést tette, *nem voltak meg!* (Most viszont Angliában is, Amerikában is *megvannak.)*

Kautsky minden lépésnél a szó szoros értelmében csalni kénytelen, hogy renegátságát leplezze!

És figyeljük csak, hogyan mutatta meg itt akaratlanul szamárfüleit: azt írta, hogy „békésen, *azaz demokratikus úton*"!!

A diktatúra meghatározásánál Kautsky minden erejéből azon volt, hogy elrejtse az olvasó előtt e fogalom alapvető ismertetőjelét: a forradalmi *erőszakot*. Most azonban az igazság napvilágra került: *a békés és az erőszakos átalakulás* ellentétéről van szó.

Itt van a kutya eltemetve. Valamennyi kibúvóra, szofizmára, alávaló hamisításra csak azért van szüksége Kautskynak, hogy ne kelljen beszélnie az *erőszakos forradalomról*, hogy leplezze azt a tényt, hogy megtagadta a forradalmat és átállt a *liberális* munkás-

politika, vagyis a burzsoázia oldalára. Itt van a kutya eltemetve.

A „történész" Kautsky olyan szemérmetlenül meghamisítja a történelmet, hogy „megfeledkezik" a legfontosabbról: a premonopolista kapitalizmust — amely fejlődésének csúcspontját éppen a XIX. század hetvenes éveiben érte el — alapvető *gazdasági* sajátosságai következtében, amelyek Angliában és Amerikában különösen tipikus módon jutottak kifejezésre, viszonylag igen nagy béke- és szabadságszeretet jellemezte. Az imperializmust ellenben, vagyis a monopolkapitalizmust, amely csak a XX. században érett meg végleg, alapvető *gazdasági* sajátosságai folytán a legkevésbé a béke- és szabadságszeretet s a leginkább a militarizmusnak igen nagyfokú és mindenütt észlelhető fejlődése jellemzi. Aki ezt „nem veszi észre", amikor azt latolgatja, hogy mennyire tipikus vagy valószínű a békés, illetve az erőszakos átalakulás — az a burzsoázia legközönségesebb lakájának színvonalára süllyedt.

A második kibúvó. A Párizsi Kommün a proletariátus diktatúrája volt, holott *általános* szavazással, vagyis a burzsoázia szavazati jogának megvonása nélkül, vagyis *„demokratikusan"* választották. És Kautsky diadalmasan állapítja meg: „...A proletariátus diktatúrája Marx számára" (vagy: Marx szerint) „olyan állapot volt, amely szükségszerűen következik a tiszta demokráciából, ha a proletariátus túlsúlyban van" (bei überwiegendem Proletariat, S. 21.).

Kautskynak ez az érve olyan mulatságos, hogy az ember igazán valóságos embarras des richesses-t érez

(az ellenvetések bősége folytán zavarba jön). Először is, köztudomású, hogy a burzsoázia színe-virága, vezérkara, felső rétege Párizsból Versailles-ba menekült. Versailles-ban volt a „szocialista" Louis Blanc, ami többek között bizonyítja, milyen hazug Kautskynak az az állítása, hogy a Kommünben a szocializmus „valamennyi irányzata" részt vett. Nem nevetséges-e Párizs lakosainak két egymással hadakozó táborra való szakadását, amely közül az egyik az egész harcos, politikailag aktív burzsoáziát egyesítette, úgy feltüntetni, mint „tiszta demokráciát" „általános szavazással"?

Másodszor, a Kommün úgy harcolt Versailles ellen, mint *Franciaország* munkáskormánya a burzsoá kormány ellen. Mi köze ennek a „tiszta demokráciához" és az „általános szavazáshoz", amikor Párizs Franciaország sorsa felől döntött? És amikor Marx azt mondotta, hogy a Kommün hibát követett el, mert nem foglalta le a bankot, amely egész Franciaország tulajdona volt[5], vajon akkor Marx a „tiszta demokrácia" elveiből és gyakorlatából indult-e ki??

Bizony meglátszik, hogy Kautsky olyan országban ír, ahol a rendőrség megtiltja az embereknek, hogy „csoportosulva" nevessenek, különben Kautskyt megölné a nevetés.

Harmadszor. Tisztelettel bátorkodom a Marxot és Engelst betéve tudó Kautsky úrnak emlékezetébe idézni, hogyan ítélte meg a Kommünt Engels... a „tiszta demokrácia" szempontjából:

„Hát sohasem láttak-e ezek az urak (a tekintélyellenesek) forradalmat? A forradalom minden bizonnyal

a leginkább tekintélyen alapuló dolog a világon; olyan cselekedet, amellyel a lakosság egyik része puskák, szuronyok és ágyúk — tehát igen tekintélyt parancsoló eszközök — segítségével rákényszeríti akaratát a másik részre; s a győztes pártnak... uralmát annak a félelemnek a segítségével kell fenntartania, amelyet fegyverei a reakciósokban keltenek. Tartott volna-e a Párizsi Kommün egyetlen napig is, ha nem használta volna fel a burzsoákkal szemben a felfegyverzett nép tekintélyét?! Nem inkább azt vethetjük-e a szemére, hogy nem eléggé használta fel ezt a tekintélyt?"[6]

Nesze neked „tiszta demokrácia"! Hogy kinevette volna Engels azt a bárgyú nyárspolgárt, azt a „szociáldemokratát" (ahogy ezt a szót az 1840-es években Franciaországban és az 1914—1918-as években egész Európában értették), akinek eszébe jutott volna, hogy osztályokra tagozódó társadalomban általában „tiszta demokráciáról" beszéljen!

De elég. Lehetetlenség felsorolni minden egyes ostobaságot, melyet Kautsky nem átall kimondani, hiszen minden mondatában ott tátong a renegátság feneketlen szakadéka.

Marx és Engels igen behatóan elemezték a Párizsi Kommünt és rámutattak arra, hogy éppen az volt az érdeme, hogy megkísérelte a „kész államgépezet" *összetörését, szétzúzását*[7]. Marx és Engels ezt a megállapítást annyira fontosnak tartották, hogy 1872-ben a „Kommunista Kiáltvány" (egyes részeiben) „elavult" programjában *csak* ezt a módosítást iktatták be.[8] Marx és Engels kimutatták, hogy a Kom-

mün megsemmisítette a hadsereget és a bürokráciát, megsemmisítette a *parlamentarizmust*, szétrombolta az „élősdi kinövést — az államot" stb., és a bölcs Kautsky, fejére húzva hálósipkáját, ismét elmondja, amit ezerszer elmondtak a liberális professzorok — a „tiszta demokráciáról" szóló dajkameséket.

Nem hiába mondta Rosa Luxemburg 1914. augusztus 4-én, hogy a német szociáldemokrácia most *bűzlő hulla*.

A harmadik kibúvó. „Ha a diktatúráról mint kormányzati formáról beszélünk, nem beszélhetünk osztálydiktatúráról. Mert osztály, amint már megjegyeztük, csak uralkodhat, de nem kormányozhat..." Csupán „szervezetek" vagy „pártok" kormányoznak. Összezavarja, istentelenül összezavarja a dolgokat, „okleveles zavarkeltő" uram! A diktatúra nem „kormányzati forma", ez nevetséges ostobaság. Marx sem „kormányzati formáról", hanem *állam*formáról, vagy *állam*típusról beszél. Ez korántsem ugyanaz, korántsem ugyanaz. És egyáltalán nem igaz az sem, hogy egy *osztály* nem kormányozhat; ilyen badarságot csak „parlamenti kretén" mondhat, aki a burzsoá parlamenten kívül semmit sem lát, aki a „kormányzó pártokon" kívül semmit sem vesz észre. Bármely európai országban találhat Kautsky példákat arra, hogyan kormányozza az uralkodó *osztály* az országot: például hogyan kormányoztak a középkorban a földesurak, jóllehet nem voltak eléggé szervezettek.

Összefoglalva: Kautsky teljesen, tökéletesen meghamisította a proletárdiktatúra fogalmát, tucatliberálist csinált Marxból, vagyis ő maga lesüllyedt annak

a liberálisnak a színvonalára, aki bárgyú frázisokat pufogtat a „tiszta demokráciáról", elkendőzi és elködösíti a *burzsoá* demokrácia osztálytartalmát, s mindennél jobban irtózik az elnyomott osztály *forradalmi erőszakjától*. Amikor Kautsky „a proletariátus forradalmi diktatúrájának" fogalmát oly módon „magyarázta", hogy az elnyomott osztálynak az elnyomókkal szemben alkalmazott forradalmi erőszakja eltűnt, akkor Marx liberális kiforgatásában megdöntötte a világrekordot. A renegát Bernstein a renegát Kautskyhoz képest kölyöknek bizonyult.

POLGÁRI ÉS PROLETÁR DEMOKRÁCIA

A Kautsky által istentelenül összezavart kérdés a valóságban a következőképpen áll.

Ha nem akarunk gúnyt űzni a józan észből és a történelemből, akkor világos, hogy addig, amíg különböző *osztályok* léteznek, nem lehet szó „tiszta demokráciáról", hanem csakis *osztály*demokráciáról. (Zárójelben megjegyezzük, hogy a „tiszta demokrácia" nemcsak *tudatlanságra valló* frázis, amely az osztályharc, valamint az állam lényegének meg nem értését árulja el, hanem teljesen üres frázis is, mert a kommunista társadalomban a demokrácia, miután gyökeresen átalakul és szokássá válik, *el fog halni*, de sohasem válik „tiszta" demokráciává.)

A „tiszta demokrácia" a munkások elbolondítására törekvő liberálisnak a hazug frázisa. A történelem ismer polgári demokráciát, amely felváltja a feudaliz-

must, és proletár demokráciát, amely felváltja a polgári demokráciát.

Amikor Kautsky hosszú oldalakat szentel annak az igazságnak a „bizonyítására", hogy a középkorhoz képest a polgári demokrácia progresszív, és hogy a proletariátusnak ezt feltétlenül fel kell használnia a burzsoázia elleni harcában, ez nem egyéb, mint a munkások elbolondítására szánt liberális fecsegés. Ez közhely, nemcsak a művelt Németországban, hanem a műveletlen Oroszországban is. Kautsky egyszerűen „tudományos" port hint a munkások szemébe, amikor fontoskodó képpel Weitlingről meg a paraguayi jezsuitákról és sok egyébről beszél csak azért, hogy a jelenlegi, vagyis a *kapitalista* demokrácia *burzsoá lényegét megkerülje.*

Kautsky a marxizmusból azt ragadja ki, ami elfogadható a liberálisok, a burzsoázia számára (a középkor bírálata, általában a kapitalizmus és különösen a kapitalista demokrácia progresszív történelmi szerepe), és kidobja, elhallgatja, elpalástolja a marxizmusból azt, ami a burzsoázia számára *elfogadhatatlan* (a proletariátus forradalmi erőszakja a burzsoázia ellen a burzsoázia megsemmisítése céljából). Ezért bizonyul Kautsky elkerülhetetlenül, objektív helyzeténél fogva — bármi legyen is szubjektív meggyőződése — a burzsoázia lakájának.

A polgári demokrácia, bár nagy történelmi haladás volt a középkorhoz képest, mindig szűk, korlátozott, hamis, képmutató lesz, paradicsom a gazdagok, csapda és csalás a kizsákmányoltak, a szegények számára — és a kapitalizmus alatt nem is lehet ez

másként. Ezt az igazságot, amely a marxista elmélet igen lényeges alkotórésze, a „marxista" Kautsky nem értette meg. Ebben a kérdésben, ebben a sarkalatos kérdésben, Kautsky azoknak a viszonyoknak tudományos bírálata helyett, amelyek minden polgári demokráciát a gazdagok demokráciájává tesznek, „kedveskedik" a burzsoáziának.

Mindenekelőtt emlékezetébe idézzük a nagy tudományú Kautsky úrnak Marx és Engels azon elméleti kijelentéseit, amelyekről betűrágónk (hogy kedvében járjon a burzsoáziának) szégyenletes módon „megfeledkezett", azután pedig a lehető legnépszerűbben megvilágítjuk a kérdést.

Nemcsak az ókori és a feudális állam volt a kizsákmányolás eszköze, mert „a modern képviseleti állam... a tőke szerszáma a bérmunka kizsákmányolására". (Engels az államról írt művében.)[9] „Minthogy pedig az állam csupán átmeneti intézmény, melyet a harcban, a forradalomban felhasználunk ellenfeleink erőszakos fékentartására, ezért szabad népállamról beszélni merő értelmetlenség; amíg a proletariátusnak még *szüksége* van az államra, nem a szabadság érdekében használja fel, hanem ellenfelei fékentartására, és mihelyt szó lehet szabadságról, az állam mint olyan megszűnik." (Engels Bebelnek 1875. március 28-án írt levelében.)[10] „Az állam nem egyéb, mint gépezet arra, hogy egyik osztály elnyomja a másikat, mégpedig a demokratikus köztársaságban nem kevésbé, mint a monarchiában." (Engels Marx „Polgárháború"-jához írt előszavában.)[11] Az általános választójog „a munkásosztály érettségének fokmérő-

je. *A mai államban ennél több nem lehet és nem is lesz soha.*" (Engels az államról írt művében.[12] Kautsky úr rendkívül unalmasan kérődzik ennek a tételnek az első felén, azon, amely elfogadható a burzsoázia számára. A másik felét azonban, amelyet kiemeltünk, és amely elfogadhatatlan a burzsoázia számára, a renegát Kautsky elhallgatja!) „A Kommünnek nem parlamentáris, hanem dolgozó testületnek kellett lennie, amely végrehajtó és törvényhozó egyszerre ...Az általános választójognak, mely addig háromvagy hatévenként arról döntött, hogy az uralkodó osztály melyik tagja képviselje a népet annak érdekei ellen (képviselje és tiporja el [ver- und zertreten]) a parlamentben, — most magát a kommünökbe szervezett népet kellett szolgálnia éppúgy, ahogyan az egyéni választójog minden más munkáltatónak arra szolgál, hogy üzleti ügyeiben a munkásokat és a felügyelőket kiválassza." (Marx a Párizsi Kommünről írt „A polgárháború Franciaországban" című művében.)[13]

E tételek közül mindegyik — és e tételeket a nagy tudományú Kautsky úr kitűnően ismeri — arcul csapja Kautskyt, teljesen leleplezi renegátságát. Kautsky egész brosúrájában nyomát sem találjuk annak, hogy ezeket az igazságokat megértette. Brosúrájának egész tartalma a marxizmus megcsúfolása!

Nézzük a modern államok alaptörvényeit, nézzük az állami igazgatást, nézzük a gyülekezési vagy a sajtószabadságot, nézzük a „polgárok törvény előtti egyenlőségét" — és lépten-nyomon tapasztalni fogjuk a polgári demokrácia képmutatását, amelyet jól

ismer minden becsületes és öntudatos munkás. Egyetlenegy állam sincs, legyen bár a legdemokratikusabb, ahol az alkotmányokban ne lennének kibúvók és fenntartások, melyek biztosítják a burzsoázia számára azt a lehetőséget, hogy „rendzavarás esetén" — vagyis abban az esetben, ha a kizsákmányolt osztály „megzavarja" rabszolgahelyzetének rendjét és kísérletet tesz arra, hogy ne rabszolga módra viselkedjék — katonaságot küldjön a munkások ellen, ostromállapotot hirdessen ki stb. Kautsky szemérmetlenül szépítgeti a polgári demokráciát, amikor elhallgatja például azt, amit az igen demokratikus és igen republikánus burzsoák Amerikában vagy Svájcban a sztrájkoló munkások ellen elkövetnek.

Ó, a bölcs és tudós Kautsky erről hallgat! Ez a tudós politikus nem érti, hogy erről hallgatni aljasság. Jobbnak látja olyasfajta gyermekmesékkel traktálni a munkásokat, hogy a demokrácia „a kisebbség védelmét" jelenti. Hihetetlen, de tény! A Krisztus születése utáni 1918. esztendőben, az imperialista világmészárlás ötödik évében, amikor ötödik éve folyik a világ minden „demokráciájában" az internacionalista kisebbségek elnyomása (vagyis azoké, amelyek nem árulták el galádul a szocializmust a Renaudelek és Longuet-k, Scheidemannok és Kautskyk, Hendersonok és Webbek stb. módjára), a tudós Kautsky úr nyájas dicshimnuszt zeng a „kisebbség védelméről". Aki óhajtja, elolvashatja ezt Kautsky brosúrájának 15. oldalán. A 16. oldalon pedig eme tudós... egyén a XVIII. századi Anglia whigjeiről és toryjairól[14] értekezik!

Ó, micsoda tudományosság! Ó, a burzsoáziának micsoda rafinált kiszolgálása! Ó, micsoda civilizált módja a kapitalisták előtti hasoncsúszásnak és talpnyalásnak! Ha Krupp lennék vagy Scheidemann, Clemenceau vagy Renaudel, milliókat fizetnék Kautsky úrnak, júdáscsókkal jutalmaznám, magasztalnám a munkások előtt, ajánlanám „a szocializmus egységét" olyan „tiszteletreméltó" férfiakkal, aminő Kautsky. Brosúrát írni a proletariátus diktatúrája ellen, a XVIII. századi Anglia whigjeiről és toryjairól értekezni, azt bizonygatni, hogy a demokrácia a „kisebbség védelmét" jelenti és elhallgatni, hogy a „demokratikus" amerikai köztársaságban *pogromokat* rendeznek az internacionalisták ellen — hát nem a burzsoáziának tett lakájszolgálatok ezek?

A tudós Kautsky úr „megfeledkezett" — valószínűleg véletlenül feledkezett meg... — egy „apróságról", mégpedig arról, hogy a burzsoá demokrácia uralkodó pártja a kisebbség védelmét csak egy másik *burzsoá* párt számára biztosítja, a proletariátusnak viszont a „kisebbség védelme" helyett minden *komoly, mélyreható, lényegbevágó* kérdésben ostromállapot vagy pogrom jut osztályrészül. *Minél fejlettebb a demokrácia, annál közelebb van a burzsoáziát veszélyeztető minden komoly politikai ellentét esetén a pogrom vagy a polgárháború.* A polgári demokráciának ezt a „törvényét" megfigyelhette volna a tudós Kautsky úr a köztársasági Franciaországban, a Dreyfus-ügy[15] példáján, az amerikai demokratikus köztársaságban a négerek és az internacionalisták meglincselésének példáján, a demokratikus Angliában Írország és

Ulster példáján[16], az oroszországi demokratikus köztársaságban a bolsevikok ellen 1917 áprilisában indított hajsza és az ellenük szervezett pogromok példáján. Szándékosan választom a példákat nemcsak a háború idejéből, hanem a háború előtti békés időkből is. A nyájas Kautsky úr jónak látja szemet húnyni a XX. század e tényei előtt és ehelyett inkább bámulatosan új, feltűnően érdekes, szokatlanul tanulságos és hihetetlenül fontos dolgokat mesél a munkásoknak a XVIII. századi whigekről és torykról.

Nézzük a burzsoá parlamentet. Feltételezhető-e, hogy a tudós Kautsky sohasem hallott arról, hogy a tőzsde és a bankárok *annál inkább* alávetik uralmuknak a burzsoá parlamentet, *minél jobban* kifejlődött a demokrácia? Ebből nem az következik, hogy nem kell felhasználni a burzsoá parlamentarizmust (a bolsevikok oly sikeresen használták fel, mint talán a világ egyetlen más pártja sem, mert 1912—1914-ben meghódítottuk a IV. Dumában az egész munkáskúriát). De következik ebből az, hogy csak egy liberális feledkezhet meg úgy a burzsoá parlamentarizmus *történelmi korlátozottságáról és viszonylagos voltáról*, ahogy erről Kautsky megfeledkezik. Az elnyomott tömegek a legdemokratikusabb polgári államban is lépten-nyomon szembekerülnek azzal a kiáltó ellentmondással, amely a tőkések „demokráciája" általa hirdetett *formális* egyenlőség és a között az ezernyi *tényleges* megszorítás és furfang között van, amelyek a proletárokat *bérrabszolgákká* teszik. Éppen ez az ellentmondás tárja fel a tömegek előtt a kapitalizmus rothadtságát, hazug és képmutató mivoltát. Éppen ezt az ellentmondást

leplezik le folyton-folyvást a tömegek előtt a szocializmus agitátorai és propagandistái, *hogy előkészítsék* őket a forradalomra! Kautsky pedig, amikor *megkezdődött* a forradalom korszaka, hátat fordított a forradalomnak és dicshimnuszokat kezdett zengeni a *haldokló* burzsoá demokrácia gyönyörűségeiről.

A proletár demokrácia, melynek egyik formája a szovjethatalom, soha nem tapasztalt mértékben kifejlesztette és kiszélesítette a demokráciát éppen a lakosság óriási többsége, a kizsákmányoltak és dolgozók számára. Aki egy egész könyvet írt a demokráciáról, ahogy ezt Kautsky tette, aki két oldalon beszél a diktatúráról és húsz-harminc oldalon a „tiszta demokráciáról", *anélkül*, hogy ezt *észrevenné*, az liberális módjára teljesen kiforgatja a dolgot.

Nézzük a külpolitikát. Egyetlen polgári országban, még a legdemokratikusabb országban sem folytatják nyíltan. Mindenütt becsapják a tömegeket, a demokratikus Franciaországban, Svájcban, Amerikában és Angliában százszorta nagyobb mértékben és körmönfontabb módon, mint a többi országban. A szovjethatalom forradalmi módon lerántotta a külpolitikáról a titokzatosság leplét. Kautsky ezt nem vette észre, hallgat róla, noha a rablóháborúk és az „érdekszférák felosztásáról" (vagyis a világnak a tőkés rablók közötti felosztásáról) szóló titkos szerződések korszakában ennek *sarkalatos* jelentősége van, mert ettől függ a béke, ettől függ tízmilliók élete vagy halála.

Nézzük az államberendezést. Kautsky fennakad az „apróságokon", még azon is, hogy a választások (a Szovjet Alkotmány szerint) „nem közvetlenek", a

dolog lényegét azonban nem látja. Az államapparátus, az államgépezet *osztály*lényegét nem veszi észre. A burzsoá demokráciában a tőkések ezer fogással — amelyek annál ügyesebbek és annál biztosabban hatnak, mennél fejlettebb a „tiszta" demokrácia — *kiszorítják* a tömegeket a kormányzásban való részvételből, megfosztják őket a gyülekezési és sajtószabadságtól stb. A szovjethatalom az *első* a világon (szigorúan véve a második, mert ugyanezt megkezdte a Párizsi Kommün), amely a tömegeket, éppen a *kizsákmányolt* tömegeket *bevonja* a kormányzásba. A burzsoá parlamentben (amely a burzsoá demokráciában *sohasem dönti el* a legfontosabb kérdéseket: ezekről a tőzsde, a bankok döntenek) való részvételt sok ezer sorompó *zárja el* a dolgozó tömegek elől, és a munkások nagyszerűen tudják és érzik, látják és tapasztalják, hogy a burzsoá parlament *idegen* intézmény, a proletariátus *elnyomásának eszköze* a burzsoázia kezében, egy ellenséges osztály, a kizsákmányoló kisebbség intézménye.

A szovjetek maguknak a dolgozó és kizsákmányolt tömegeknek közvetlen szervezetei, amelyek *megkönnyítik* számukra azt, hogy az államot maguk rendezzék be és minden lehető módon irányítsák. Éppen a dolgozók és kizsákmányoltak élcsapatának, a városi proletariátusnak van meg az az előnye, hogy a nagyvállalatok által a legjobban van egyesítve, a legkönnyebben választ és kíséri figyelemmel a megválasztottakat. A szovjetszervezet automatikusan *megkönnyíti* a dolgozók és kizsákmányoltak tömörülését élcsapatuk, a proletariátus körül. A régi burzsoá

apparátus: a hivatalnoki kar, a gazdagságnak, a polgári műveltségnek és az összeköttetéseknek stb. kiváltságai (ezek a tényleges kiváltságok annál változatosabbak, mennél fejlettebb a polgári demokrácia) — a szovjetszervezet mellett mindez elesik. A sajtószabadság már nem képmutatás, mert a nyomdákat és a papírt elvesszük a burzsoáziától. Ugyanez történik a legjobb épületekkel, palotákkal, kastélyokkal, földesúri kúriákkal. A szovjethatalom e legjobb épületek közül sok ezret egy csapásra elvett a kizsákmányolóktól és így *milliószor* „demokratikusabbá" tette a gyülekezési jogot a tömegek számára — azt a gyülekezési jogot, amely nélkül a demokrácia csak csalás. A nem lokális, nem helyi szovjetek közvetett választása megkönnyíti a szovjetkongresszusokat, olcsóbbá, mozgékonyabbá, a munkások és parasztok számára hozzáférhetőbbé teszik az *egész* apparátust olyan időszakban, amikor az élet forr és arra van szükség, hogy különösen gyorsan megvonhassuk a megbízatást egy helyi küldöttől, vagy pedig kiküldhessük az illetőt az általános szovjetkongresszusra.

A proletár demokrácia *milliószor* demokratikusabb minden polgári demokráciánál; a szovjethatalom milliószor demokratikusabb a legdemokratikusabb polgári köztársaságnál.

Ezt csak az nem vehette észre, aki vagy tudatosan kiszolgálja a burzsoáziát, vagy politikai szempontból teljesen halott ember, és a porlepte polgári könyvek mögül nem látja a pezsgő életet, akit teljesen átitattak a burzsoá demokratikus előítéletek, s aki ily módon objektíve a burzsoázia lakájává változtatja magát.

Ezt csak olyan ember nem vehette észre, aki képtelen az *elnyomott* osztályok szempontjából *feltenni a kérdést:*

van-e a legdemokratikusabb burzsoá országok között akár egy ország is a világon, ahol az *egyszerű átlag*munkás, az egyszerű átlagos *mezőgazdasági munkás* vagy általában a falusi félproletár (vagyis az elnyomott tömegnek, a népesség óriási többségének képviselője), azt a *szabadságot*, hogy a legjobb épületekben gyűléseket tarthasson, azt a *szabadságot*, hogy gondolatainak kifejezésére, érdekeinek védelmére a legnagyobb nyomdák és a legjobb papírraktárak álljanak rendelkezésére, azt a *szabadságot*, hogy a maga osztályából választhasson embereket az állam kormányzására és az állam „berendezésére", csak megközelítőleg is olyan mértékben élvezné, mint Szovjet-Oroszországban?

Nevetséges volna még csak feltételezni is, hogy Kautsky úr bármely országban ezer felvilágosodott ipari és mezőgazdasági munkás közül csak egyre is akadna, akinek e kérdés megválaszolásánál kétségei volnának. A világ munkásai, akik a burzsoá lapokból az igazságról csak töredékes beismerések útján szereznek tudomást, éppen azért rokonszenveznek ösztönösen a szovjetköztársasággal, mert látják, hogy *ez proletár* demokrácia, a *szegények demokráciája*, nem pedig a gazdagok demokráciája, márpedig minden polgári demokrácia, még a legjobb is, a valóságban a gazdagok demokráciája.

Minket burzsoá hivatalnokok, burzsoá parlamenti képviselők, burzsoá bírák kormányoznak (és ezek

„rendezik be" államunkat). Ez az az egyszerű, szemmel látható, elvitathatatlan igazság, melyet az elnyomott osztályokhoz tartozó tíz- és százmilliók saját élettapasztalatukból ismernek, naponta látnak és éreznek valamennyi burzsoá országban, így a legdemokratikusabb országokban is.

Oroszországban viszont teljesen széttörték a bürokratikus apparátust, úgy, hogy kő kövön nem maradt belőle, mind elkergették a régi bírákat, szétkergették a burzsoá parlamentet és *sokkal hozzáférhetőbb* képviseletet adtak éppen a munkásoknak és a parasztoknak; az *ő* szovjetjeik léptek a hivatalnokok helyébe, vagy az *ő* szovjetjeiket rendelték a hivatalnokok fölé, az *ő* szovjetjeik lettek a bírák választói. Ez a tény egymagában elég ahhoz, hogy valamennyi elnyomott osztály elismerje, hogy a szovjethatalom, vagyis a proletárdiktatúra adott formája, a legdemokratikusabb burzsoá köztársaságnál is milliószor demokratikusabb.

Kautsky nem érti meg ezt a minden munkás számára érthető és nyilvánvaló igazságot, mert „megfeledkezett" arról, „elszokott" attól, hogy úgy tegye fel a kérdést: demokrácia — *melyik osztály számára?* Ő a „tiszta" (vagyis osztály nélküli? vagy osztályon kívüli?) demokrácia szemszögéből ítéli meg a kérdést. Úgy érvel, mint Shylock[17]: „egy font húst" és semmi mást. Valamennyi polgár egyenlősége — másként nincsen demokrácia.

A tudós Kautskynak, a „marxista" és „szocialista" Kautskynak fel kell tennünk a kérdést:

lehet-e egyenlőség kizsákmányolt és kizsákmányoló között?

Szörnyű és hihetetlen, hogy ilyen kérdést vagyunk kénytelenek feltenni, amikor a II. Internacionálé szellemi vezérének könyvét bíráljuk. De „aki á-t mondott, mondjon b-t is". Ha magadra vállaltad, hogy írsz Kautskyról — magyarázd meg a tudós férfiúnak, miért nem lehet egyenlőség kizsákmányoló és kizsákmányolt között.

LEHET-E EGYENLŐSÉG KIZSÁKMÁNYOLT ÉS KIZSÁKMÁNYOLÓ KÖZÖTT?

Kautsky a következőképpen okoskodik:

(1) „A kizsákmányolók a népességnek mindig csupán elenyésző kisebbségét alkották." (Kautsky brosúrája, 14. old.)

Ez vitathatatlan igazság. Mármost hogyan kell gondolkodnunk, ha ebből az igazságból indulunk ki? Gondolkodhatunk marxista, szocialista módon; ebben az esetben a kizsákmányoltaknak a kizsákmányolókhoz való viszonyát kell alapul vennünk. Gondolkodhatunk liberális, burzsoá demokratikus módon; ez esetben a többségnek a kisebbséghez való viszonyát kell alapul vennünk.

Ha marxista módon gondolkodunk, ezt kell mondanunk: a kizsákmányolók az államot (ugyanis a demokráciáról van szó, vagyis az állam egyik formájáról) elkerülhetetlenül a kizsákmányoltak felett gyakorolt osztályuralmuk eszközévé teszik. Ezért a de-

mokratikus állam is, amíg vannak kizsákmányolók, akik a kizsákmányolt többségen uralkodnak, szükségképpen a kizsákmányolók számára lesz demokrácia. A kizsákmányoltak államának gyökeresen különböznie kell az ilyen államtól, demokráciának kell lennie a kizsákmányoltak számára és *elnyomásnak a kizsákmányolók számára*, valamely osztály elnyomása pedig azt jelenti, hogy ez az osztály nem egyenjogú, hogy ki van rekesztve a „demokráciából".

Ha liberális módon gondolkozunk, akkor ezt kell mondanunk: a többség dönt, a kisebbség engedelmeskedik. Aki nem engedelmeskedik, azt megbüntetik. Ennyi az egész. Nincs semmi értelme általában az állam osztályjellegére vagy különösen a „tiszta demokráciára" vonatkozó okoskodásnak; ennek semmi köze a kérdéshez, hiszen a többség többség, a kisebbség pedig kisebbség. Egy font hús az egy font hús — és pont.

Kautsky éppen így okoskodik:

(2) „Mi okból öltene a proletariátus uralma olyan formát, amely a demokráciával összeférhetetlen, és mi tenné ezt szükségessé?" (21. old.) Következik annak a magyarázata, hogy a többség a proletariátus oldalán van: szerfelett körülményes és szerfelett bőbeszédű magyarázat, Marx-idézettel és a Párizsi Kommün választási adataival. A következtetés: „Olyan rendszernek, amelynek ilyen mély gyökerei vannak a tömegek között, a legkisebb oka sincs arra, hogy kezet emeljen a demokráciára. Ez a rendszer nem lehet meg mindig erőszak nélkül, olyan esetekben, amikor mások erőszakhoz nyúlnak, hogy elnyomják a demokráciát.

Erőszakra csak erőszakkal lehet felelni. De az a rendszer, amely tudja, hogy a tömegek mellette állanak, az erőszakot csak arra fogja használni, hogy a demokráciát *megvédje*, nem pedig arra, hogy *megsemmisítse*. Valósággal öngyilkosságot követne el, ha meg akarná szüntetni legbiztosabb alapját, az általános választójogot, a hatalmas erkölcsi tekintély mély forrását." (22. old.)

Láthatjuk: a kizsákmányoltak viszonya a kizsákmányolókhoz Kautsky érvelésében eltűnt. Csak általában a többség, általában a kisebbség, általában a demokrácia, az általunk már jól ismert „tiszta demokrácia" maradt meg.

Jól jegyezzük meg: Kautsky ezt a *Párizsi Kommünnel kapcsolatban* mondja! A szemléletesség kedvéért idézzük, hogyan nyilatkoztak Marx és Engels a diktatúráról a *Kommünnel kapcsolatban:*

Marx: „...Ha a munkások a burzsoá osztály diktatúráját saját forradalmi diktatúrájukkal helyettesítik... hogy megtörjék a burzsoá osztály ellenállását, forradalmi és átmeneti formát adnak az államnak..."[18]

Engels: „...A (forradalomban) győztes pártnak... uralmát annak a félelemnek a segítségével kell fenntartania, amelyet fegyverei a reakciósokban keltenek. Tartott volna-e a Párizsi Kommün egyetlen napig is, ha nem használta volna fel a burzsoákkal szemben a felfegyverzett nép tekintélyét?! Nem inkább azt vethetjük-e szemére, hogy nem eléggé használta fel ezt a tekintélyt!"[19]

Ugyancsak Engels: „Minthogy pedig az állam csupán átmeneti intézmény, melyet a harcban, a forra-

dalomban felhasználunk ellenfeleink erőszakos fékentartására, ezért szabad népállamról beszélni merő értelmetlenség; amíg a proletariátusnak még *szüksége* van az államra, nem a szabadság érdekében használja fel, hanem ellenfelei fékentartására, és mihelyt szó lehet szabadságról, az állam mint olyan megszűnik."[20]

Kautsky olyan messze van Marxtól és Engelstől, mint az ég a földtől, mint a liberális a proletárforradalmártól. A tiszta demokrácia és egyszerűen a „demokrácia", amelyről Kautsky beszél, csak új kiadása ugyanannak a „szabad népállamnak", vagyis *merő értelmetlenség*. Kautsky egy nagy tudományú szobatudós tokfilkó tudálékosságával vagy egy tízéves kislány ártatlanságával kérdi: mire is kell ez a diktatúra, amikor megvan a többség? Marx és Engels pedig megmagyarázzák:

— — Azért, hogy megtorjuk a burzsoázia ellenállását,

— — azért, hogy megfélemlítsük a reakciósokat,

— — azért, hogy fenntartsuk a felfegyverzett nép tekintélyét a burzsoáziával szemben,

— — azért, hogy a proletariátus erőszakkal elnyomhassa ellenségeit.

Kautsky nem érti ezeket a magyarázatokat. Minthogy szerelmes a demokrácia „tisztaságába", nem látja ennek burzsoá mivoltát, „következetesen" azt az álláspontot képviseli, hogy a többségnek, ha egyszer többség, nincs szüksége arra, hogy a kisebbség „ellenállását megtorje", nincs szüksége arra, hogy ezt „erőszakkal elnyomja" — elég, ha a demokrácia megsértésének *egyes eseteit* elnyomja. A demokrácia „tisztasá-

gába" szerelmes Kautsky *akaratlanul* ugyanazt a kis hibát követi el, amelybe mindig beleesik minden burzsoá demokrata: ti. a formális egyenlőséget (amely a kapitalizmusban velejéig hazug és képmutató) tényleges egyenlőségnek veszi! Csekélység!

A kizsákmányoló nem lehet egyenlő a kizsákmányolttal.

Ez az igazság, bármilyen kellemetlen is Kautskynak, a szocializmus lényeges tartalmát alkotja.

A másik igazság: valódi, tényleges egyenlőség nem lehetséges mindaddig, amíg teljesen ki nem küszöbölték a lehetőségét annak, hogy az egyik osztály a másik osztályt kizsákmányolhassa.

A kizsákmányolókat egy csapásra össze lehet zúzni, ha a központban sikeres felkelés megy végbe, vagy ha a hadsereg fellázad. De megsemmisíteni a kizsákmányolókat, egészen ritka és sajátos esetek kivételével, egy csapásra nem lehet. Nem lehet egy valamelyest nagy kiterjedésű ország valamennyi földbirtokosát és tőkését egyszerre kisajátítani. Továbbá, a kisajátítás, mint jogi vagy politikai aktus, egymagában koránt sem dönti el a kérdést, mert a földbirtokosokat és a tőkéseket ténylegesen *el* kell *távolítani*, ténylegesen *helyettesíteni* kell a gyárak és a földbirtokok másfajta igazgatásával, munkásigazgatásával. Nem lehetnek egyenlők a kizsákmányolók, akik nemzedékek hosszú során át kiváltak mind képzettségük, mind gazdag életmódjuk és jártasságuk révén, és a kizsákmányoltak, akiknek tömege még a leghaladottabb és legdemokratikusabb burzsoá köztársaságokban is elnyomott, elmaradott, tudatlan, megfélemlített és szét-

forgácsolt. A kizsákmányolók a forradalom után még hosszú ideig elkerülhetetlenül megtartják sok óriási tényleges kiváltságukat; marad náluk pénz (a pénzt egyszerre megszüntetni nem lehet), bizonyos — gyakran jelentős — ingó vagyon, megmaradnak összeköttetéseik, megmarad a szervezésben és kormányzásban való jártasságuk, a kormányzás összes „titkainak" (szokásainak, fogásainak, eszközeinek, lehetőségeinek) ismerete, megmarad magasabb képzettségük, közeli kapcsolatuk a felsőbb műszaki személyzethez (amely burzsoá módon él és gondolkozik), megmarad összehasonlíthatatlanul nagyobb jártasságuk katonai ügyekben (ez igen fontos) és így tovább, és így tovább.

Ha a kizsákmányolók csak egy országban vannak szétzúzva — márpedig természetesen ez a tipikus eset, mert a forradalom egyidejűleg több országban ritka kivétel —, akkor *még mindig erősebbek* maradnak, mint a kizsákmányoltak, mert a kizsákmányolóknak óriási nemzetközi kapcsolataik vannak. Hogy a legkevésbé fejlett középparaszti, kisiparosi stb. tömegekből való kizsákmányoltak egy része a kizsákmányolókat követi és képes ezeket követni, ezt eddig *minden* forradalom, így a Kommün is megmutatta (hiszen a versailles-i csapatok soraiban proletárok is voltak, amiről a nagy tudományú Kautsky „megfeledkezett").

Ilyen körülmények között az a feltevés, hogy valamelyest is mélyreható és komoly forradalom idején a kérdéseket egész egyszerűen a többség és a kisebbség aránya dönti el, a legnagyobb bárgyúság, tucatliberálisra való előítélet, a *tömegek becsapása*, a köz-

ismert történeti igazság eltitkolása a tömegek előtt. Ez a történeti igazság abban rejlik, hogy minden mélyreható forradalom idején *szabály* az, hogy a kizsákmányolók, akik hosszú évekig megtartják hatalmas tényleges előnyeiket a kizsákmányoltakkal szemben, *hosszú ideig makacs, kétségbeesett* ellenállást fejtenek ki. A kizsákmányolók sohasem vetik alá magukat — legfeljebb a nyájas, tökfilkó Kautsky nyájas fantáziájában — a kizsákmányoltakból álló többség döntésének, anélkül, hogy ki ne próbálnák fölényüket egy utolsó, kétségbeesett csatában, a csaták egész sorában.

A kapitalizmusból a kommunizmusba való átmenet egész történeti korszak. Amíg ez a korszak be nem fejeződött, a kizsákmányolók okvetlenül megőrzik reményüket a restaurációra, és ebből a *reményből* restaurációs *kísérletek* lesznek. A megdöntött kizsákmányolók, akik megdöntésükre nem számítottak, nem hittek benne, még csak gondolni sem akartak rá, az első komoly vereség után megtízszerezett energiával, dühödt szenvedéllyel, százszorosra felfokozott gyűlölettel vetik magukat harcba a tőlük elvett „paradicsom" visszaszerzéséért, családjaikért, melyek oly gondtalanul éltek, és amelyeket most a „csőcselék" pusztulásra és nyomorra (vagy „közönséges" munkára...) ítél. S a kizsákmányoló tőkésekhez húz a kispolgárság nagy tömege. Évtizedek történeti tapasztalatai tanúsítják minden országban, hogy ez a kispolgárság tétovázik, ingadozik, ma a proletariátussal megy együtt, holnap visszaretten a forradalom nehézségeitől, a munkások legelső vereségére vagy csak fél-

vereségére is pánikba esik, idegeskedik, kapkod, siránkozik, az egyik táborból a másikba futkos... akárcsak a mi mensevikeink és eszereink.

S ilyen körülmények között, az elkeseredett, kiéleződött háború korszakában, amikor a történelem az évszázados és évezredes kiváltságok létének vagy nemlétének kérdését tűzi napirendre, odaáll valaki azt magyarázgatni, hogy mi a többség és mi a kisebbség, mi a tiszta demokrácia, s hogy nincs szükség diktatúrára, hogy kizsákmányolt és kizsákmányoló egyenlő!! Milyen feneketlen együgyűség, milyen mélységes nyárspolgáriasság kell ehhez!

De a viszonylag „békés" kapitalizmus évtizedei — 1871-től 1914-ig — a nyárspolgáriasság, a korlátoltság, a renegátság Augiász istállójává tették az opportunizmushoz alkalmazkodó szocialista pártokat...

* * *

Az olvasó valószínűleg észrevette, hogy Kautsky a könyvéből vett fenti idézetben az általános választójog elleni merényletről beszél (mellesleg megjegyezve, az általános választójogot hatalmas erkölcsi tekintély mély forrásának nevezi, holott Engels ugyancsak a Párizsi Kommünnel kapcsolatban és ugyancsak a diktatúra kérdésével kapcsolatban a felfegyverkezett nép tekintélyéről beszél a burzsoáziával szemben; jellemző képet kapunk, ha összehasonlítjuk a nyárspolgár és a forradalmár nézetét a „tekintélyről"...).

Meg kell jegyeznünk, hogy a kizsákmányolóknak a választójogtól való megfosztása *merőben orosz*

kérdés, nem pedig általában a proletárdiktatúra kérdése. Ha Kautsky képmutatás nélkül a következő címet adta volna brosúrájának: „A bolsevikok ellen", akkor ez a cím megfelelt volna a brosúra tartalmának, és akkor Kautskynak joga lett volna közvetlenül a választójogról beszélni. De Kautsky elsősorban mint „teoretikus" kívánt fellépni. Brosúrájának a következő címet adta: „A proletariátus diktatúrája" *általában*. Külön a szovjetekről és Oroszországról csak brosúrájának második részében, a 6. paragrafustól kezdve beszél. Az első részben viszont (amelyből én az idézetet vettem) a *demokráciáról és a diktatúráról általában* van szó. Kautsky azzal, hogy szóba hozta a választójogot, *elárulta*, hogy célja a bolsevikellenes polémia és *semmibe se veszi az elméletet*. Mert az elméletnek, vagyis a demokrácia és a diktatúra általános (nem pedig sajátosan nemzeti) osztályalapjairól szóló fejtegetésnek nem olyan sajátos kérdésekkel kell foglalkoznia, amilyen a választójog, hanem ezzel az általános kérdéssel: *fenn lehet-e tartani a gazdagok, a kizsákmányolók számára is* a demokráciát abban a történelmi időszakban, amikor a kizsákmányolókat megdöntik és államukat a kizsákmányoltak állama váltja fel?

Így és csakis így vetheti fel a kérdést egy teoretikus.

Ismerjük a Kommün példáját, ismerjük a marxizmus alapítóinak a Kommünnel kapcsolatos fejtegetéseit. Ennek az anyagnak alapján tettem például vizsgálat tárgyává a demokrácia és a diktatúra kérdését „Állam és forradalom" című brosúrámban, melyet az Októberi Forradalom előtt írtam. A választójog

korlátozásáról *egy szót sem szóltam*. És most le kell szögeznünk, hogy a választójog korlátozásának kérdése a diktatúrának egy sajátosan nemzeti, nem pedig általános kérdése. A választójog korlátozásának kérdését csak úgy lehet megítélni, ha tanulmányozzuk az orosz forradalom *sajátos feltételeit*, fejlődésének *sajátos útját*. A további fejtegetések során ezt meg is fogjuk tenni. Hiba volna azonban eleve kezeskedni arról, hogy az Európában küszöbönálló proletárforradalmak — mind vagy többségükben — feltétlenül korlátozni fogják a burzsoázia választójogát. Lehetséges, hogy ez így lesz. A háború után és az orosz forradalom tapasztalatai után valószínűleg így lesz, de *ez nem okvetlenül szükséges* a diktatúra megvalósítása érdekében, *nem elengedhetetlen ismérve* a diktatúra logikai fogalmának, nem tartozik *elengedhetetlen* feltételként a diktatúra történeti és osztályfogalmához.

A diktatúra feltétlenül szükséges ismérve, elengedhetetlen feltétele a kizsákmányolóknak mint *osztálynak erőszakos* elnyomása és következésképpen a „tiszta demokrácia", vagyis az egyenlőség és szabadság *megsértése* ezt *az osztályt illetően*.

Így és csakis így vethetjük fel a kérdést elméletileg. És Kautsky azzal, hogy a kérdést nem így tette fel, bebizonyította, hogy a bolsevikok ellen nem mint teoretikus, hanem mint az opportunisták és a burzsoázia bérence lép fel.

Hogy melyik országban, ennek vagy annak a kapitalizmusnak milyen nemzeti sajátosságai mellett fogják (kizárólagosan vagy túlnyomórészt) alkalmazni

a demokrácia ilyen vagy olyan korlátozását, megsértését a kizsákmányolókkal szemben, az ennek vagy annak a kapitalizmusnak, ennek vagy annak a forradalomnak nemzeti sajátosságaitól függ. Elméletileg a kérdés másként áll, mégpedig a következőképpen: lehetséges-e proletárdiktatúra *anélkül, hogy megsértenék a demokráciát a kizsákmányolók* osztályával szemben?

Kautsky éppen ezt a kérdést kerülte meg, amely elméletileg az *egyetlen* fontos és lényeges kérdés. Mindenfélét idézett Marxból és Engelsből, *kivéve azt*, ami erre a kérdésre vonatkozik, és amit én fentebb idéztem.

Kautsky a világon mindenről beszélt, mindenről, ami elfogadható a liberálisok és a burzsoá demokraták szempontjából, ami nem esik kívül az ő eszmekörükön, mindenről, kivéve a legfontosabbat, kivéve azt, hogy a proletariátus nem győzhet, ha *nem töri meg* a burzsoázia *ellenállását*, ha *nem nyomja el erőszakosan ellenségeit*, s hogy ahol „erőszakos elnyomás" van, ahol nincs „szabadság", ott *természetesen nincs demokrácia*.

Ezt Kautsky nem értette meg.

* * *

Térjünk át az orosz forradalom tapasztalataira, a munkás- és parasztküldöttek szovjetjei és az alkotmányozó gyűlés között felmerült ellentétre, amely az alkotmányozó gyűlés feloszlatásához és a burzsoáziának a választójogtól való megfosztásához vezet.

A SZOVJETEKNEK NEM SZABAD ÁLLAMI SZERVEZETEKKÉ VÁLNIUK

A szovjetek — ez a proletárdiktatúra orosz formája. Ha egy marxista teoretikus, aki könyvet ír a proletariátus diktatúrájáról, valóban tanulmányozná ezt a jelenséget (nem pedig a diktatúra miatti kispolgári sirámokat ismételgetné, mint Kautsky teszi, amikor újra eldúdolja a mensevik nótákat), akkor ez a teoretikus meghatározná a diktatúrát általában, majd pedig megvizsgálná a diktatúra sajátos, nemzeti formáját, a szovjeteket, s ezeket a proletárdiktatúra egyik formájaként bírálná.

Világos, hogy Kautskytól a diktatúráról szóló marxi tanítás liberális „átdolgozása" után semmi komolyat nem várhatunk. De szerfölött jellemző, hogyan fogott annak a kérdésnek a vizsgálatához, hogy mik a szovjetek, és hogyan birkózott meg ezzel a kérdéssel.

„A szovjetek" — írja, megemlékezve arról, hogy 1905-ben keletkeztek — „a proletárszervezet olyan formáját teremtették meg, amely valamennyi közül a legátfogóbb (umfassendste) volt, mert felölelte valamennyi bérmunkást." (31. old.) 1905-ben csak helyi testületek voltak, 1917-ben összoroszországi egyesüléssé váltak.

„A szovjetszervezetnek — folytatja Kautsky — már most is nagy és dicső múltja van. De még nagyobb jövőnek néz elébe, mégpedig nem csupán Oroszországban. Mindenütt kiderül, hogy azokkal az óriási erőkkel szemben, melyekkel a finánctőke

gazdasági és politikai téren rendelkezik, elégtelenek" (versagen; — ez a német kifejezés valamivel erősebb, mint az „elégtelenek" és valamivel gyengébb, mint a „tehetetlenek" kifejezés) „a proletariátus gazdasági és politikai harcának eddigi módszerei. Nem kell róluk lemondani, normális időkben továbbra is nélkülözhetetlenek, időnként azonban olyan feladatok merülnek fel előttük, melyeket nem tudnak teljesíteni, olyan feladatok, amikor csak a munkásosztály minden politikai és gazdasági hatalmi eszközének egyesítése kecsegtet sikerrel." (32. old.)

Ezután következik egy fejtegetés a tömegsztrájkról és arról, hogy a „szakszervezeti bürokrácia", amelyre éppúgy szükség van, mint a szakszervezetekre, „nem alkalmas azoknak a hatalmas tömegharcoknak a vezetésére, amelyek egyre inkább az idők jelévé válnak..."

„...Így tehát — vonja le a következtetést Kautsky — a szovjetszervezet korunk egyik legfontosabb jelensége. Minden valószínűség szerint döntő jelentőségre fog szert tenni a tőke és a munka közötti nagy döntő ütközetekben, amelyek felé közeledünk.

De szabad-e ennél többet várnunk a szovjetektől? A bolsevikok, akik az 1917. novemberi" (az új naptár szerint; vagyis a mi naptárunk szerint az októberi) „forradalom után a baloldali szociálforradalmárokkal együtt többséget szereztek az orosz mun-

kásszovjetben, az alkotmányozó gyűlés szétkergetése után rátértek arra, hogy *állami szervezetté* tegyék a szovjetet, amely eddig egy *osztály harci szervezete volt.* Megsemmisítették a demokráciát, amelyet az orosz nép a márciusi" (az új naptár szerint; vagyis a mi naptárunk szerint a februári) „forradalomban kivívott. Ennek megfelelően a bolsevikok már nem nevezik magukat szociál*demokratáknak. Kommunistáknak* nevezik magukat." (33. old., Kautsky kiemelései.)

Aki ismeri az orosz mensevik irodalmat, azonnal észreveszi, hogy Kautsky szolgai módon másolja Martovot, Akszelrodot, Steint és társaikat. Igen, „szolgai módon", mert Kautsky a mensevik előítéletek kedvéért a nevetségességig eltorzítja a tényeket. Kautsky még azt a fáradságot sem vette magának, hogy például informátorainál — mondjuk a berlini Steinnél vagy a stockholmi Akszelrodnál — érdeklődjön az iránt, *mikor* vetődött fel a bolsevikok neve kommunistára való megváltoztatásának vagy a szovjetek mint állami szervezetek jelentőségének kérdése. Ha Kautsky megszerezte volna ezt az egyszerű adatot, nem írta volna le ezeket a nevetséges sorokat, hiszen a bolsevikok mindkét kérdést *1917 áprilisában* vetették fel, például az én 1917. április 4-i „téziseimben"* vagyis *jóval* az 1917-es Októberi Forradalom *előtt*

* Lásd *Lenin* Összes Művei. 31. köt. Budapest 1972. 113—118. old. — *Szerk.*

(nem is szólva az alkotmányozó gyűlés szétkergetéséről, ami 1918. január 5-én történt).

De Kautsky itt teljes egészében idézett fejtegetése megmutatja, mi a szovjetek egész kérdésének *lényege*. A kérdés lényege az, hogy igyekezzenek-e a szovjetek állami szervezetekké válni (a bolsevikok 1917 áprilisában a következő jelszót adták ki: „minden hatalmat a szovjeteknek", és ugyancsak 1917 áprilisában, a bolsevik pártkonferencián a bolsevikok kijelentették, hogy nem elégszenek meg a burzsoá parlamenti köztársasággal, hanem Kommün típusú vagy szovjet típusú munkás- és parasztköztársaságot követelnek); *vagy* pedig ne törekedjenek erre a szovjetek, ne ragadják meg a hatalmat, ne váljanak állami szervezetekké, hanem maradjanak meg egy „osztály harci szervezeteinek" (Martov kifejezése szerint, aki ezzel a jámbor óhajával tetszetős módon kendőzte azt a tényt, hogy a szovjetek a mensevikek vezetése alatt *eszközként szolgáltak arra, hogy a munkásokat alávessék a burzsoáziának*).

Kautsky szolgai módon ismételte Martov szavait, a bolsevikok és a mensevikek elméleti vitájából *töredékeket* ragadott ki és ezeket a töredékeket kritikátlanul és értelmetlenül átvitte általános elméleti, általános európai talajra. Ebből aztán olyan zagyvaság lett, hogy minden öntudatos orosz munkás homéroszi kacajra fakadna, megismerkedve Kautsky idézett fejtegetésével.

Ugyanilyen kacajjal fogadja majd Kautskyt minden európai munkás is (kivéve a megrögzött szociál-

imperialisták maroknyi csoportját), amikor majd megmagyarázzuk nekik, miről is van itt szó.

Kautsky rossz szolgálatot tett Martovnak azzal, hogy Martov hibáját rendkívül szemléltetően az abszurdumig vitte. Valóban, nézzük csak meg, hová lyukadt ki Kautsky.

A szovjetek valamennyi bérmunkást felölelik. A finánctőkével szemben a proletariátus gazdasági és politikai harcának eddigi módszerei elégtelenek. A szovjetekre nemcsak Oroszországban vár nagy szerep. Döntő szerepet fognak játszani Európában a tőke és a munka közötti nagy döntő ütközetekben. Így beszél Kautsky.

Remek. Vajon „a tőke és a munka közötti döntő ütközetek" nem döntik-e el azt a kérdést, hogy a két osztály közül melyik ragadja meg az államhatalmat?

Szó sincs róla. Isten ments.

A „döntő" ütközetekben e valamennyi bérmunkást felölelő szovjeteknek *nem szabad állami szervezetté válniuk!*

De mi az állam?

Az állam nem más, mint olyan gépezet, amellyel az egyik osztály elnyomja a másikat.

Tehát az elnyomott osztálynak, a modern társadalom dolgozói és kizsákmányoltjai élcsapatának törekednie kell a „tőke és a munka közötti döntő ütközetre", *de nem szabad hozzányúlnia* ahhoz a gépezethez, amellyel a tőke elnyomja a munkát! — *Nem szabad szétzúznia* ezt a gépezetet! — *Nem szabad felhasználnia* saját átfogó szervezetét a *kizsákmányolók elnyomására!*

Nagyszerű ez, Kautsky úr, igazán pompás. „Mi" elismerjük az osztályharcot — úgy, ahogy elismeri minden liberális, vagyis a burzsoázia megdöntése nélkül...

Itt válik nyilvánvalóvá Kautsky teljes szakítása mind a marxizmussal, mind a szocializmussal. Ez a valóságban átpártolás a burzsoázia oldalára, amely kész mindent elviselni, csak azt nem, hogy az általa elnyomott osztály szervezetei állami szervezetekké váljanak. Itt Kautsky már sehogyan sem képes megmenteni az ő mindent kibékítő, minden mély ellentmondás elől frázisokkal kitérő álláspontját.

Kautsky vagy lemond arról, hogy az államhatalom bármi módon is a munkásosztály kezébe menjen át, vagy belemegy abba, hogy a munkásosztály kezébe vegye a régi, burzsoá államgépezetet, de semmiképpen sem megy bele abba, hogy a munkásosztály összetörje, szétzúzza ezt a gépezetet, és új, proletár gépezettel cserélje fel. Akár így, akár úgy „értelmezzük" és „magyarázzuk" Kautsky okoskodását, mindkét esetben nyilvánvaló, hogy szakított a marxizmussal és átpártolt a burzsoáziához.

Marx már a „Kommunista Kiáltvány"-ban, amikor arról beszélt, hogy milyen államra van szüksége a győztes munkásosztálynak, ezt írta: „az állam, azaz az uralkodó osztállyá szervezett proletariátus"[21]. Most megjelenik egy ember, aki továbbra is marxistának tartja magát, és kijelenti, hogy a mind egy szálig megszervezett és a tőkével „döntő harcot" vívó proletariátusnak *nem szabad* osztályszervezetét állami szervezetté változtatnia. „Németországban az állam-

ba vetett babonás hit", melyről Engels 1891-ben azt írta, hogy „átment a burzsoázia köztudatába, sőt sok munkás tudatába is"[22] — ez nyilvánul meg itt Kautskynál. Harcoljatok munkások — adja „beleegyezését" ez a mi filiszterünk (ebbe „beleegyezik" a burzsoá is, ha már a munkások úgyis harcolnak, és csak azon kell gondolkoznia, hogyan tompítsa el kardjuk élét) —, harcoljatok, de *ne merészeljetek győzni!* Ne romboljátok szét a burzsoázia államgépezetét, ne állítsatok a burzsoá „állami szervezet" helyébe proletár „állami szervezetet"!

Aki komolyan vallotta azt a marxista nézetet, hogy az állam nem más, mint gépezet, amellyel az egyik osztály elnyomja a másikat, aki csak valamelyest végiggondolta ezt az igazságot, az sohasem ejthetett volna ki a száján olyan sületlenséget, hogy a proletár szervezeteknek, amelyek le tudják győzni a finánctőkét, nem szabad állami szervezetekké válniuk. Éppen ezen a ponton nyilatkozott meg a kispolgár, akinek szemében az állam „mégiscsak" osztályon kívüli vagy osztály feletti valami. Valóban, miért szabad a proletariátusnak, „*egy osztálynak*", döntő háborút viselnie a *tőke* ellen, amely nemcsak a proletariátuson uralkodik, hanem az egész népen, az egész kispolgárságon, az egész parasztságon, és miért nem szabad a proletariátusnak, „*egy osztálynak*", szervezetét állami szervezetté változtatnia? Mert a kispolgár *fél* az osztályharctól és nem viszi végig, a *legfőbbig*.

Kautsky tökéletesen összezavarodott és leleplezte magát. Láthatjuk: ő maga beismerte, hogy Európa a tőke és a munka közötti döntő ütközetek felé halad,

s hogy a proletariátus eddigi gazdasági és politikai harci módszerei elégtelenek. Ezek a módszerek pedig éppen a *polgári* demokrácia felhasználásában rejlettek. Következésképpen?...

Kautsky nem merte végiggondolni, mi következik ebből.

...Következésképpen most csakis holmi reakciós, a munkásosztály ellensége, a burzsoázia lakája ecsetelgetheti a polgári demokrácia gyönyörűségeit és fecseghet a tiszta demokráciáról, a túlhaladott múlt felé fordulva. A polgári demokrácia haladó *volt* a középkorhoz képest, és fel kellett használni. De most *nem elégséges* a munkásosztály számára. Most nem hátrafelé kell nézni, hanem előre, a polgári demokráciának *proletár* demokráciával való felváltása felé. És ha a proletárforradalmat előkészítő munka, a proletárhadsereg kiképzése és szervezése lehetséges (és szükséges) volt a burzsoá demokratikus állam *keretei között*, akkor csak a proletárügy árulója, csak a renegát törekedhet arra, hogy a proletariátust ezek közé a keretek közé szorítsa, amikor „döntő ütközetre" kerül sor.

Kautsky különösen nevetséges helyzetbe került, mert Martov érvét ismételte, de *nem vette észre*, hogy Martovnál ez az érv egy *másik* érvre támaszkodik, amely Kautskynál hiányzik! Martov azt mondja (és Kautsky utána mondja), hogy Oroszország még nem érett meg a szocializmusra, amiből természetszerűleg az következik, hogy korai még a szovjeteket harci szervekből állami szervezetekké alakítani (értsd: az az időszerű, hogy a szovjeteket a mensevik vezérek

segítségével olyan szervekké alakítsák át, amelyek e munkásokat *alárendelik* az imperialista burzsoáziának). Kautsky azonban *nem mondhatja* nyíltan, hogy Európa még nem érett meg a szocializmusra. Kautsky azt írta 1909-ben, amikor még nem volt renegát, hogy most nem kell félni *idő előtti* forradalomtól, hogy áruló lenne az, aki a vereségtől való félelmében a forradalomról lemondana. Kautsky nem tudja rászánni magát arra, hogy ezt *egyenesen* megtagadja. S ebből olyan ostobaság sül ki, amely tökéletesen leleplezi a kispolgár egész butaságát és gyávaságát: egyrészt Európa megérett a szocializmusra és a munkának a tőkével való döntő ütközetei felé halad — másrészt pedig a *harci* (vagyis a harcban kialakuló, növekvő, erősödő) *szervezetet*, a proletariátusnak, az elnyomottak élcsapatának, szervezőjének, vezérének szervezetét *nem szabad* állami szervezetté átalakítani!

* * *

Az a gondolat, hogy a szovjetekre mint harci szervezetekre szükség van, de nem szabad állami szervezetekké válniuk, a gyakorlati politika szempontjából még sokkal együgyűbb, mint elméleti szempontból. A munkások tömegharca a tőkések ellen, például a tömegsztrájk, még a békés időkben is, amikor nincs forradalmi helyzet, mindkét részről szörnyű elkeseredést vált ki, a harc rendkívüli szenvedélyességét idézi elő, a burzsoázia állandóan hangoztatja, hogy „ő az úr a házban", és az is akar maradni stb. De forradalom idején, amikor forrásban van a politikai élet,

az olyan szervezet, mint a szovjetek, amely *valamennyi* iparág *valamennyi* munkását, továbbá *valamennyi* katonát és az egész dolgozó és szegény sorsú falusi lakosságot felöleli, magától, a harc folyamán, a támadás és az ellentámadás egyszerű „logikájánál" fogva elkerülhetetlenül eljut oda, hogy *élére* állítsa a kérdést. Az olyan kísérlet, hogy közbülső álláspontot foglaljanak el, hogy „kibékítsék" a proletariátust és a burzsoáziát, korlátoltságra vall és szánalmas kudarcba fullad: így történt Oroszországban Martov és a többi mensevik prédikációjával, óhatatlanul így lesz Németországban és a többi országban is, ha a szovjetek csak némileg is jelentős arányokban kifejlődnek, ha sikerül egyesülniük és megszilárdulniuk. Azt mondani a szovjeteknek: harcoljatok, de ne vegyétek kezetekbe az egész államhatalmat, ne váljatok állami szervezetekké — nem egyéb, mint az osztályok együttműködését, a proletariátus és a burzsoázia közötti „társadalmi békét" hirdetni. Nevetséges még csak gondolni is arra, hogy az ilyen álláspont az elkeseredett harcban másra vezethetne, mint szégyenletes csődre. Kautsky örök végzete, hogy két szék között a pad alá esik. Azt a látszatot akarja kelteni, hogy semmiben sem ért egyet az opportunistákkal az elméletben, de valójában minden lényeges pontban (vagyis mindenben, ami a forradalomra vonatkozik) egyetért velük a *gyakorlatban*.

AZ ALKOTMÁNYOZÓ GYŰLÉS ÉS A SZOVJET KÖZTÁRSASÁG

Az alkotmányozó gyűlés és a bolsevikok által való szétkergetése Kautsky egész brosúrájának központi kérdése. Állandóan visszatér erre a kérdésre. A II. Internacionálé szellemi vezérének egész műve tele van olyan célzásokkal, hogy a bolsevikok „megsemmisítették a demokráciát" (lásd fentebb az egyik Kautsky-idézetben). E kérdés valóban érdekes és fontos, mivel itt a polgári és a proletár demokrácia viszonya a *gyakorlatban* vetődött fel a forradalom előtt. Nézzük csak, hogyan vizsgálja ezt a kérdést a mi „marxista teoretikusunk".

Kautsky idézi a „Pravda" 1917. december 25-i számában közzétett „téziseket az alkotmányozó gyűlésről", amelyeket én írtam.* Az ember azt hinné, mi sem bizonyíthatja jobban, hogy komolyan fog hozzá a kérdés vizsgálatához, mint az, hogy okmányokat vesz kézbe. De nézzük csak meg, *hogyan* idéz Kautsky. Nem mondja meg, hogy 19 ilyen tézis volt, nem mondja, hogy ezekben a tézisekben felvetettem azt a kérdést, hogy milyen a viszony egy alkotmányozó gyűléssel rendelkező közönséges burzsoá köztársaság és a szovjetek köztársasága között, valamint azt a kérdést is, hogy mi a *története* az alkotmányozó gyűlés és a proletárdiktatúra ellentétének a mi forradalmunkban. Kautsky mindezt mellőzi és egysze-

* Lásd *Lenin* Összes Művei. 35. köt. Budapest 1972. 162—166. old. — *Szerk.*

rűen kijelenti az olvasónak, hogy „közülük" (e tézisek közül) „különösen kettő fontos": az egyik az, hogy az eszerek szakadása az alkotmányozó gyűlési választások után, de az alkotmányozó gyűlés összehívása előtt következett be (Kautsky hallgat arról, hogy ez az ötödik tézis), a másik az, hogy a szovjetköztársaság általában magasabb fokú demokratikus forma, mint az alkotmányozó gyűlés (Kautsky hallgat arról, hogy ez a harmadik tézis).

És csupán ebből a harmadik tézisből idéz Kautsky szó szerint egy részt, mégpedig a következő tételt:

„A szovjetek köztársasága nemcsak magasabb típusú formája a demokratikus intézményeknek (a *szokásos* polgári köztársasághoz viszonyítva, melynek megkoronázása az alkotmányozó gyűlés), hanem az egyetlen olyan forma is, amely biztosítani tudja a legkevesebb megrázkódtatással járó átmenetet* a szocializmushoz" (Kautsky elhagyja a „szokásos" szót, valamint a tézis bevezető szavait is: „a burzsoá rendszerről a szocialista rendszerre való átmenet szempontjából, a proletariátus diktatúrája szempontjából").

* Mellesleg, ezt a kifejezést: „legkevesebb megrázkódtatással járó átmenet" — Kautsky többször idézi, nyilván gúnyos célzattal. Minthogy azonban ez a merénylet alkalmatlan eszközökkel történik, Kautsky néhány oldallal odébb csal és hamisan idéz: „megrázkódtatás nélküli" átmenet! Ilyen eszközökkel természetesen nem nehéz süketlenségeket adni az ellenfél szájába. Ez a hamisítás elősegíti a lényegre vonatkozó érv megkerülését is: hogy a legkevesebb megrázkódtatással járó átmenet a szocializmushoz csak akkor lehetséges, ha fennáll egy, az egész falusi szegénységet felölelő szervezet (a szovjetek) és ha ezt a szervezetet az államhatalom központja (a proletariátus) támogatja.

E szavak idézése után Kautsky pompás iróniával kiált fel:

„Csak az a kár, hogy ehhez a következtetéshez csupán akkor jutottak el, amikor kiderült, hogy az alkotmányozó gyűlésben kisebbségben maradtak. Azelőtt senki sem követelte hevesebben az alkotmányozó gyűlést, mint Lenin."

Szó szerint ezt mondja Kautsky könyvének 31. oldalán!

Ez aztán a gyöngyszem! Csak a burzsoázia bérence tüntethette fel a dolgot ilyen hazugul, hogy az olvasóban azt a benyomást keltse, mintha a bolsevikok minden beszéde az állam magasabb típusáról merő koholmány volna, amely csak az *után* látott napvilágot, hogy a bolsevikok az alkotmányozó gyűlésben kisebbségben maradtak!! Ilyen gyalázatos hazugságra csak olyan semmirekellő vetemedhet, aki eladta magát a burzsoáziának, vagy ami egy és ugyanaz, aki P. Akszelrodnak hitelt adott és eltitkolja informátorait.

Hiszen köztudomású, hogy én Oroszországba való érkezésem első napján, 1917. április 4-én, a nyilvánosság előtt felolvastam azokat a téziseket, amelyekben kifejtettem, hogy a Kommün típusú állam magasabb rendű, mint a burzsoá parlamenti köztársaság. Ezt később *több ízben* kijelentettem a sajtóban, például a politikai pártokról szóló brosúrámban, amelyet lefordítottak angol nyelvre és amely 1918 januárjában megjelent Amerikában az „Evening Post"

című New York-i újságban.[23] Sőt, mi több, a bolsevik párt 1917. április végén megtartott konferenciája határozatot fogadott el arról, hogy a proletár-paraszt köztársaság felette áll a burzsoá parlamenti köztársaságnak, hogy a mi pártunk nem elégszik meg az utóbbival, hogy a pártprogramot ennek megfelelően meg kell változtatni.[24]

Minek nevezzük ezek után Kautsky kirohanását, aki el akarja hitetni a német olvasóval, hogy én hevesen követeltem az alkotmányozó gyűlés összehívását és csak akkor kezdtem „fitymálni" az alkotmányozó gyűlés becsületét és méltóságát, amikor a bolsevikok ott kisebbségben maradtak. Mivel lehet menteni az ilyen kirohanást? * Azzal, hogy Kautsky nem ismerte a tényeket? De akkor miért kellett róluk írnia? vagy miért nem jelenti ki becsületesen, hogy én, Kautsky, Steinnek, P. Akszelrodnak és más mensevikeknek az információi alapján írok? Kautsky az objektivitás igényével igyekszik leplezni azt, hogy a vereségük miatt megsértődött mensevikek készséges szolgájának szerepét játssza.

Ez azonban csak a kezdet. Most jön a java.

Tegyük fel, hogy Kautsky nem óhajtotta vagy nem tudta (??) megkapni informátoraitól azoknak a határozatoknak és nyilatkozatoknak fordítását, amelyekben a bolsevikok leszögezik álláspontjukat arra vonatkozólag, hogy megelégszenek-e a polgári parlamentáris demokratikus köztársasággal. Tegyük fel

* Mellesleg: Kautsky brosúrájában nagyon sok az efféle mensevik hazugság! Ez — egy feldühödött mensevik pamfletje.

ezt is, bár teljesen valószínűtlen. Az én 1917. december 26-i téziseimet viszont Kautsky *világosan megemlíti* könyve 30. oldalán.

Teljes egészükben ismeri-e Kautsky ezeket a téziseket, vagy csak azokat ismeri közülük, melyeket a Steinek, Akszelrodok és társaik lefordítottak neki? Kautsky idézi a *harmadik* tézist azzal a *lényegbevágó* kérdéssel kapcsolatban, hogy vallották-e a bolsevikok az alkotmányozó gyűlési választások *előtt* és megmondták-e a *népnek*, hogy a szovjetek köztársasága felette áll a polgári köztársaságnak. *Viszont elhallgatja a második tézist.*

Márpedig a második tézis így szól:

„Amikor a forradalmi szociáldemokrácia felállította az alkotmányozó gyűlés összehívásának követelését, az 1917-es forradalom kezdetétől fogva *ismételten hangsúlyozta, hogy a szovjetek köztársasága a demokratizmusnak sokkal magasabb formája, mint a szokásos polgári köztársaság az alkotmányozó gyűléssel*" (az én kiemelésem).

Kautsky úr, hogy a bolsevikokat elvtelen embereknek, „forradalmi opportunistáknak" (ezt a kifejezést használja Kautsky a könyvében valahol, nem emlékszem, milyen összefüggésben) tüntethesse fel, *eltitkolta német olvasói előtt*, hogy a tézisek világosan utalnak *„a több ízben tett"* nyilatkozatokra!

Ilyen kicsinyes, szánalmas és megvetendő fogásokkal operál Kautsky úr. Ily módon tért ki az *elméleti* kérdés elől.

Igaz-e vagy nem igaz, hogy a polgári demokratikus parlamentáris köztársaság *alacsonyabb* fokon áll,

mint a Kommün típusú vagy a szovjet típusú köztársaság? Ez a kérdés lényege, de Kautsky ezt megkerülte. Kautsky „elfelejtette" mindazt, amit Marx a Párizsi Kommün elemzése során megállapított. „Elfelejtette" Engelsnek 1875. március 28-án Bebelhez írt levelét is, amelyben különösen szemléltetően és világosan fejezi ki Marxnak ugyanezt a gondolatát: „A Kommün... már nem is volt állam a szó tulajdonképpeni értelmében."[25]

Ilyen hát a II. Internacionálé legkimagaslóbb teoretikusa, aki külön brosúrát ír „A proletariátus diktatúrájá"-ról, külön tárgyalja Oroszországot, ahol világosan és több ízben felvetették a polgári demokratikus köztársaságnál magasabb rendű államforma kérdését, és ő elhallgatja ezt a kérdést. Hát miben különbözik ez *a valóságban* a burzsoázia oldalára való átpártolástól?

(Zárójelben megjegyezzük, hogy Kautsky itt is az orosz mensevikek után kullog. A mensevikek közt szép számmal akadnak olyanok, akik „valamennyi idézetet" ismerik Marxból és Engelsből, de azért 1917 áprilisától 1917 októberéig és 1917 októberétől 1918 októberéig egyetlenegy mensevik sem próbálta meg *egyetlenegyszer sem* megvizsgálni a Kommün típusú állam kérdését. Plehanov szintén megkerülte ezt a kérdést. *Bizonyára minden okuk megvolt a hallgatásra.*)

Természetesen az alkotmányozó gyűlés szétkergetéséről[26] vitatkozni olyan emberekkel, akik szocialistának és marxistának nevezik ugyan magukat, a valóságban azonban a *fő* kérdésben, a Kommün típusú állam kérdésében a burzsoáziához pártolnak át,

nem jelentene mást, mint gyöngyöt szórni a disznók elé. Elég lesz, ha brosúránk függelékeként teljes egészében közöljük az alkotmányozó gyűlésről szóló téziseimet. Ezekből látni fogja az olvasó, hogy a kérdést 1917. december 26-án elméleti szempontból is, gyakorlati politikai szempontból is felvetettük.

Ha már Kautsky mint teoretikus teljesen megtagadta a marxizmust, mint történész megvizsgálhatta volna a szovjetek harcát az alkotmányozó gyűlés ellen. Kautsky sok művéből tudjuk, hogy *tudott* marxista történész lenni, hogy *ezek* a munkái későbbi renegátsága ellenére is komoly értékek maradnak a proletariátus számára. A szóban forgó kérdésben azonban Kautsky mint történész is *elfordul* az igazságtól, figyelmen kívül hagyja a *közismert* tényeket, a burzsoázia bérenceként jár el. Kautsky elveteleneknek *szeretné* feltüntetni a bolsevikokat és elbeszéli, hogyan próbálták a bolsevikok *elsimítani* konfliktusukat az alkotmányozó gyűléssel, mielőtt szétkergették volna. Ebben egyáltalán nincs semmi kivetnivaló, nincs semmi, amit meg kellene tagadnunk; a téziseket teljes egészükben közzéteszem, s azokban a napnál világosabban megmondtuk: ingadozó kispolgár urak, akik megrekedtetek az alkotmányozó gyűlésben, vagy béküljetek meg a proletárdiktatúrával, vagy „forradalmi úton" legyőzünk benneteket (a 18. és 19. tézis).

Mindig így járt el, és mindig így is fog eljárni a valóban forradalmi proletariátus az ingadozó kispolgársággal szemben.

Kautsky az alkotmányozó gyűlés kérdésében formális álláspontot foglal el. Téziseimben világosan és

több ízben leszögezem, hogy a forradalom érdekei felette állnak az alkotmányozó gyűlés formális jogainak (lásd a 16. és 17. tézist). A formális demokratikus álláspont nem más, mint a *polgári* demokrata álláspontja, aki nem ismeri el, hogy a proletariátus és a proletár osztályharc érdeke magasabb rendű. Kautskynak mint történésznek feltétlenül el kellett volna ismernie, hogy a burzsoá parlamentek ennek vagy annak az osztálynak a szervei. De most (a forradalom megtagadásának piszkos ügye érdekében) Kautskynak arra volt szüksége, hogy megfeledkezzen a marxizmusról, és Kautsky *nem veti fel azt a kérdést*, hogy melyik *osztálynak* a szerve volt Oroszországban az alkotmányozó gyűlés. Kautsky nem elemzi a konkrét helyzetet, nem óhajtja megvizsgálni a tényeket, egy szót sem mond a német olvasónak arról, hogy a tézisek nemcsak a burzsoá demokrácia korlátoltságának elméleti megvilágítását foglalják magukban (1—3. tézis), nemcsak azokat a konkrét viszonyokat elemzik, amelyek előidézték azt, hogy a pártok 1917. október közepén összeállított jelölőlistái nem feleltek meg az 1917. decemberi valóságnak (4—6. tézis), hanem az *osztályharc és a polgárháború* 1917 október—decemberében lejátszódott *történetét* is vázolják (7—15. tézis). Ebből a konkrét történetből azt a következtetést vontuk le (14. tézis), hogy a „minden hatalmat az alkotmányozó gyűlésnek!" jelszó a *valóságban* a kadetok, a kalegyinisták és szekértolóik jelszavává lett.

A történész Kautsky ezt nem veszi észre. A történész Kautsky sohasem hallott arról, hogy az általános

választójog olykor kispolgári, reakciós és ellenforradalmi parlamenteket hoz létre. A marxista történész Kautsky nem hallott arról, hogy egyrészt a választások formája, a demokrácia formája, másrészt az illető intézmény osztálytartalma — két különböző dolog. Az alkotmányozó gyűlés osztálytartalmának kérdését téziseim világosan felvetik és megoldják. Lehetséges, hogy az én megoldásom helytelen. Mi sem volna számunkra kívánatosabb, mint hogy elemzésünket egy kívülálló marxista szempontból bírálja. Kautskynak, ahelyett, hogy teljesen ostoba frázisokat (ilyen Kautskynál bőven akad) írna arról, hogy egyesek akadályozzák a bolsevizmus bírálatát, hozzá kellett volna fognia ehhez a bírálathoz. A baj azonban éppen az, hogy nem gyakorol bírálatot. Még csak *fel sem veti* egyfelől a szovjetek, másfelől az alkotmányozó gyűlés osztályelemzésének *kérdését*. Ezért *lehetetlen* Kautskyval vitatkozni és eszmecserét folytatni, és csak azt tehetjük, hogy *megmutatjuk* az olvasónak, miért nem nevezhető Kautsky másnak, mint renegátnak.

A szovjetek és az alkotmányozó gyűlés közötti ellentétnek megvan a maga története, amelyet az a történész sem kerülhet meg, aki nem áll az osztályharc álláspontján. Kautsky ezt a ténybeli történelmet nem óhajtotta *érinteni*. Kautsky eltitkolta a német olvasó előtt azt a közismert tényt (amelyet most csak a rosszhiszemű mensevikek titkolnak el), hogy a mensevikek uralma idején is, vagyis 1917. február végétől októberig ellentétek voltak a szovjetek és az „összállami" (vagyis burzsoá) intézmények között. Kauts-

ky lényegében a proletariátus és a burzsoázia kibékítésének, megegyezésének, együttműködésének álláspontján áll. Akárhogy tagadja is, tény, hogy ez az álláspontja, és ezt egész brosúrája bizonyítja. Nem kellett volna szétkergetni az alkotmányozó gyűlést — ez azt is jelenti: nem kellett volna végigküzdeni a harcot a burzsoázia ellen, nem kellett volna megdönteni a burzsoáziát, a proletariátusnak össze kellett volna békülnie a burzsoáziával.

Miért hallgatta el Kautsky, hogy a mensevikek 1917. februártól októberig igyekeztek végrehajtani ezt a kevéssé tiszteletreméltó feladatot és semmit sem értek el? Ha lehetséges volt a burzsoáziát összebékíteni a proletariátussal, miért nem sikerült az összebékítés a mensevikek idején, miért tartotta magát távol a burzsoázia a szovjetektől, miért nevezték *(a mensevikek)* a szovjeteket „forradalmi demokráciának", a burzsoáziát pedig „cenzusos elemeknek"?

Kautsky eltitkolta a német olvasó előtt, hogy éppen a mensevikek nevezték uralmuk „korszakában" (1917. február—október) forradalmi demokráciának a szovjeteket, *ezzel* elismerve, hogy a szovjetek magasabb rendűek minden más intézménynél. Csak e tény elhallgatása következtében tüntethette fel a történész Kautsky a kérdést úgy, hogy a szovjetek és a burzsoázia ellentétének nincs története, hogy ez hirtelen, váratlanul, ok nélkül, a bolsevikok rosszindulatú magatartása folytán jelentkezett. Holott valójában éppen a mensevik megalkuvó politikának, a proletariátus és a burzsoázia összebékítésére tett kísérleteknek *több mint félévi* (a forradalom szempontjából

ez óriási idő) *tapasztalatai* győzték meg a népet e kísérletek meddő voltáról és taszították el a proletariátust a mensevikektől.

A szovjetek a proletariátus nagyszerű harci szervezetei, amelyekre nagy jövő vár — ismeri el Kautsky. Ha ez igaz, akkor Kautsky egész álláspontja összeomlik, mint a kártyavár, vagy mint a kispolgár álmodozása arról, hogy el kellene kerülni a proletariátus és a burzsoázia közötti éles harcot. Mert a forradalom nem egyéb, mint szüntelen harc, mégpedig ádáz harc, a proletariátus pedig *valamennyi* elnyomottnak élenjáró osztálya, minden elnyomott minden felszabadulási törekvésének gyújtópontja és centruma. A szovjetek — az elnyomott tömegek harci szervei — természetesen hasonlíthatatlanul gyorsabban, teljesebben, hívebben tükrözték és fejezték ki e tömegek hangulatát és nézeteik változását, mint bármilyen más intézmény (többek között ez az egyik oka annak, hogy a szovjet demokrácia a demokrácia legmagasabb típusa).

A szovjeteknek sikerült 1917. február 28-tól (régi naptár szerint) október 25-ig összehívniuk *két* országos kongresszust, amelyen Oroszország lakosságának túlnyomó többsége, valamennyi munkás és katona, a parasztság hét- vagy nyolctizede képviselve volt, nem szólva a helyi, kerületi, városi, kormányzósági és területi kongresszusok tömegéről. Ez alatt az idő alatt a burzsoáziának nem sikerült összehívni egyetlen olyan intézményt sem, amely a többséget képviselte volna (kivéve a nyilvánvalóan meghamisított, a proletariátusból gúnyt űző, a proletariátust felbőszítő

„Demokratikus Tanácskozást"[27]). Az alkotmányozó gyűlés *ugyanazt* a tömeghangulatot, *ugyanazt* a politikai csoportosulást fejezte ki, mint az első (júniusi) összoroszországi szovjetkongresszus. Az alkotmányozó gyűlés összehívása előtt és azzal körülbelül egy időben (1918. január) összeült a második szovjetkongresszus (1917. október), valamint a harmadik (1918. január), és mindkét kongresszus *a napnál világosabban megmutatta*, hogy a tömegek balra tolódtak, forradalmasodtak, elfordultak a mensevikektől és az eszerektől, a bolsevikok oldalára álltak, *vagyis* elfordultak a kispolgári vezetéstől, a burzsoáziával való megegyezés illúzióitól, és a burzsoázia megdöntéséért vívott forradalmi proletárharc álláspontjára tértek át.

Következésképpen már egymagában a szovjetek *külső története* megmutatja az alkotmányozó gyűlés szétkergetésének elkerülhetetlenségét és az alkotmányozó gyűlés *reakciós mivoltát*. Kautsky azonban szilárdan kitart „jelszava" mellett: hadd pusztuljon a forradalom, hadd győzedelmeskedjen a burzsoázia a proletariátus felett, a fő, hogy viruljon a „tiszta demokrácia"! Fiat justitia, pereat mundus!*

Az összoroszországi szovjetkongresszusok adatai az orosz forradalom története folyamán a következők:

* — Legyen igazság, vesszen bár a világ! — *Szerk.*

Összoroszországi szovjetkongresszusok	A küldöttek száma	Köztük bolsevik	A bolsevikok %-aránya
1. (1917. VI. 3.)	790	103	13%
2. (1917. X. 25.)	675	343	51%
3. (1918. I. 10.)	710	434	61%
4. (1918. III. 14.)	1232	795	64%
5. (1918. VII. 4.)	1164	773	66%

Csak egy pillantást kell vetnünk e számokra, hogy megértsük, mi az oka annak, hogy nálunk csak nevetnek azokon, akik az alkotmányozó gyűlést védelmezik vagy afféléket beszélnek (mint Kautsky), hogy a bolsevikok mögött nem áll a lakosság többsége.

A SZOVJET ALKOTMÁNY

Mint már mondottam, a burzsoáziának a választójogtól való megfosztása nem feltétlen és elengedhetetlen ismérve a proletariátus diktatúrájának. A bolsevikok, akik jóval Október előtt kiadták az ilyen diktatúra jelszavát, Oroszországban sem beszéltek már eleve a kizsákmányolóknak a választójogtól való megfosztásáról. A diktatúrának *ez* az alkotórésze nem valamilyen párt „terve szerint" jött világra, hanem önmagától *alakult ki* a harc folyamán. A történész Kautsky ezt persze nem vette észre. Nem értette meg, hogy a burzsoázia még a (burzsoáziával paktáló) men-

sevikeknek a szovjetekben való uralma idején maga határolta el magát a szovjetektől, bojkottálta őket, szembeállította magát velük, ármánykodott ellenük. A szovjetek minden alkotmány nélkül keletkeztek és *több mint egy évig* (1917 tavaszától 1918 nyaráig) minden alkotmány nélkül működtek. A burzsoázia dühe az elnyomottak önálló és mindenható (mert mindent átfogó) szervezetével szemben, a burzsoázia harca — mégpedig rendkívül arcátlan, önző, piszkos harca — a szovjetek ellen, végül pedig a burzsoáziának (a kadetoktól a jobboldali eszerekig, Miljukovtól Kerenszkijig) nyílt részvétele a Kornyilov-lázadásban, — mindez *előkészítette* a burzsoáziának a szovjetekből való alakszerű kizárását.

Kautsky hallott ugyan a Kornyilov-lázadásról, de ő előkelően fütyül a történelmi tényekre, a harc menetére és formáira, amelyek a diktatúra *formáit* meghatározzák: csakugyan, mi szerepe van itt a tényeknek, amikor a „tiszta" demokráciáról van szó? Kautsky „kritikáját", amely a burzsoáziának a választójogtól való megfosztása ellen irányul, ezért olyan... édes naivitás jellemzi, amely nagyon megható volna egy gyermek részéről, amely azonban undorító, ha olyasvalakinél tapasztalja az ember, akit hivatalosan még nem nyilvánítottak gyöngeelméjűnek.

„...Ha a tőkések az általános választójog mellett jelentéktelen kisebbségnek bizonyulnának, hamarabb megbékélnének sorsukkal" (33. old.)... Kedves, nemde? Az okos Kautsky sokszor látott a történelem folyamán olyan földbirtokosokat és tőkéseket, akik számolnak az elnyomott többség akaratával, és álta-

lában nagyszerűen ismeri őket a való élet megfigyeléséből. Az okos Kautsky szilárdan kitart az „ellenzék", vagyis a parlamenti harc álláspontján. Szó szerint így is írja: „ellenzék" (34. old. és sok más helyen).

Ó, tudós történész és politikus! Nem ártana, ha tudná, hogy az „ellenzék" a békés és csakis parlamenti harc fogalma, vagyis olyan fogalom, amely a nem forradalmi helyzetnek felel meg, olyan fogalom, amely a *forradalom hiányának* felel meg. A forradalomban kíméletlen polgárháborús ellenségről van szó, és ezen a tényen nem változtatnak semmiféle reakciós sirámai az olyan kispolgároknak, akik úgy félnek a háborútól, ahogy Kautsky fél tőle. Komikus dolog „ellenzéki" szemszögből vizsgálni a kíméletlen polgárháború kérdéseit akkor, amikor a burzsoázia minden gonosztettre hajlandó — a versailles-iak példája és Bismarckkal kötött egyezségük eleget mond mindenki számára, aki a történelmet nem úgy látja, mint Gogol Petruskája —, amikor a burzsoázia külföldi államokat hív segítségül és velük együtt ármánykodik a forradalom ellen. A forradalmi proletariátusnak tehát az „okleveles zavarkeltőhöz", Kautskyhoz hasonlóan, hálósipkát kell a fejére húznia és legális „ellenzéknek" kell tekintenie a burzsoáziát, amely a Dutovok, Krasznovok és a csehek ellenforradalmi felkeléseit szervezi, amely milliókat fizet a szabotálóknak. Micsoda bölcsesség!

Kautskyt kizárólag a dolog alaki jogi oldala érdekli, úgyhogy amikor a Szovjet Alkotmányról szóló fejtegetéseit olvassuk, önkéntelenül Bebel szavai jutnak eszünkbe: a jogászok ízig-vérig reakciós népség.

„A valóságban — írja Kautsky — nem lehet egyedül a tőkéseket megfosztani jogaiktól. Ki a tőkés jogi értelemben? Az, akinek vagyona van? Még egy gazdaságilag olyan haladott országban is, mint Németország, ahol a proletariátus olyan nagyszámú, egy szovjetköztársaság létesítése nagy tömegeket fosztana meg politikai jogaiktól. 1907-ben a német birodalomban a kereső foglalkozást űzők és családtagjaik száma a három főágban — mezőgazdaság, ipar és kereskedelem — körülbelül 35 millióra rúgott az alkalmazottak és bérmunkások csoportjában, az önállóak száma pedig 17 millióra. Következésképpen valamely pártnak könnyen lehet többsége a bérmunkások közt, de kisebbsége a lakosság között." (33. old.)

Íme Kautsky érveléseinek egyik példája. Hát nem a burzsoá ellenforradalmi nyöszörgése ez? Miért sorolt ön, Kautsky úr, minden „önállót" a jogfosztottakhoz, holott nagyon jól tudja, hogy az orosz parasztok óriási többsége nem tart bérmunkást, tehát nem esik el a jogoktól? Hát nem hamisítás ez?

Miért nem idézte ön, a tudós közgazdász, a gazdaságok egyes csoportjaiban alkalmazott mezőgazdasági bérmunkáról szóló adatokat, amelyeket ön jól ismer, és amelyek ugyanabban az 1907-es német statisztikában találhatók? Miért nem tárta fel brosúrájának olvasói, a német munkások előtt ezeket az adatokat, amelyekből kiderül, hogy *mennyi a kizsákmányoló*, és hogy a német statisztikában szereplő összes „mezőgazdák" között milyen kevés a kizsákmányoló?

Azért, mert önt renegátsága a burzsoázia közönséges bérencévé tette.

A tőkés eszerint határozatlan jogi fogalom, és Kautsky több oldalon át szidja a Szovjet Alkotmány „önkényességét". Az angol burzsoáziának megengedi ez a „komoly tudós", hogy évszázadokon át alakítsa és csiszolgassa az új (a középkorhoz képest új) polgári alkotmányt, nekünk azonban, Oroszország munkásainak és parasztjainak, a lakájtudomány e képviselője semennyi időt sem engedélyez. Tőlünk néhány hónap alatt az utolsó betűig kidolgozott alkotmányt követel...

...„Önkény"! Gondolják csak meg, hogy a burzsoázia szennyes kiszolgálásának és a korlátolt vaskalaposságnak milyen feneketlen mélységét tárja fel az *ilyen* szemrehányás. Amikor a kapitalista országok ízig-vérig burzsoá és nagyrészt reakciós jogászai évszázadok vagy évtizedek során a legrészletesebb jogszabályokat dolgozták ki, tucatjával és százával írták a törvénykönyveket és a magyarázatokat azokhoz a törvényekhez, amelyek *szorongatják* a munkásokat, megkötözik a *szegények* kezét-lábát, ezernyi nehézséget és akadályt gördítenek minden egyszerű, a nép soraiból származó dolgozó ember elé, — ó, akkor a burzsoá liberálisok és Kautsky úr ebben nem látnak semmi „önkényt"! Ez „rend" és „törvényesség"! Itt mindent megfontoltak, és megszabták, hogyan lehet „kifacsarni" a szegény embert. Itt ezerszámra vannak burzsoá ügyvédek és hivatalnokok (róluk Kautsky általában hallgat, valószínűleg éppen azért, mert Marx óriási jelentőséget tulajdonít a bürokratikus gépezet *szétzúzásának*...), — ügyvédek és hivatalnokok, akik értik a módját a törvények olyan értel-

mezésének, hogy a munkás és az átlagos paraszt sohase tudja áttörni ezeknek a törvényeknek drótakadályait. Ez nem burzsoá „önkény", nem önző és szennyeslelkű kizsákmányolók diktatúrája, akik teleszívták magukat a nép vérével — dehogyis. Ez — „tiszta demokrácia", amely napról napra tisztább és tisztább lesz.

De amikor a dolgozó és kizsákmányolt osztályok a történelem folyamán először alkották meg, az imperialista háború által külföldi testvéreiktől elvágva, a *maguk* szovjetjeit, amikor politikai építésre hívták *azokat a tömegeket*, amelyeket a burzsoázia elnyomott, megnyomorított, eltompított, és amikor ők *maguk* kezdték építeni az *új*, proletárállamot, amikor az elkeseredett harc hevében, a polgárháború tüzében *körvonalazni* kezdték a *kizsákmányolók nélküli* állam alaptételeit, — akkor a burzsoá gazfickók valamenynyien, az egész vérszopó banda és a velük egy húron pendülő Kautsky ordítozni kezdett az „önkény" miatt! Valóban, honnan is tudhatnák ezek a tudatlanok, a munkások és a parasztok, ez a „csőcselék", a saját törvényeiket értelmezni? Honnan is vegyék ők, az egyszerű dolgozók, az igazságosság érzékét, ha nem veszik igénybe a művelt ügyvédek, a burzsoá írók, a Kautskyk és a bölcs öreg bürokraták tanácsait?

1918. április 28-i beszédemből[28] Kautsky úr a következő szavakat idézi: „...A tömegek maguk határozzák meg a választások rendjét és időpontját..." És Kautsky, a „tiszta demokrata", ebből ilyen következtetést von le:

„...Tehát nyilván az a helyzet, hogy minden választógyűlés belátása szerint határozza meg a választások rendjét. Az önkény és annak a lehetősége, hogy a kellemetlen ellenzéki elemektől magán a proletariátuson belül megszabaduljanak, ily módon a legmagasabb fokra hágna." (37. old.)

Nos, miben különbözik ez a tőkések bértollnokának beszédétől, aki a sztrájk idején azon jajveszékel, hogy a tömeg elnyomja a „dolgozni kívánó" szorgalmas munkásokat? Miért *nem* önkény a választási rendnek a „tiszta" burzsoá demokráciában szokásos bürokrata *burzsoá* meghatározása? Miért állna az évszázados kizsákmányolók ellen *harcra* kelt tömegeknek — az elkeseredett harc által felvilágosított és megacélozott tömegeknek — az igazságérzete alacsonyabb fokon, mint a *burzsoá* előítéletek közt nevelkedett bürokraták, intellektuelek, ügyvédek *maroknyi* csoportjának igazságérzete?

Kautsky — igazi szocialista, ne merje senki kétségbe vonni ennek az igen tiszteletreméltó családapának, ennek az igen becsületes polgárnak az őszinteségét. Lángoló és meggyőződéses híve ő a munkások, a proletárforradalom győzelmének. Csak azt szeretné, hogy nyájas kispolgári intellektuelek és hálósipkás nyárspolgárok *eleve*, a tömegek megmozdulása *előtt*, a kizsákmányolókkal vívott ádáz harcuk *előtt* és okvetlenül polgárháború *nélkül* kidolgoznák a *forradalom fejlődésének* mérsékelt és precíz *alapszabályait*...

A mi nagy tudományú Juduska Golovljovunk[29] mély erkölcsi felháborodással beszéli el a német munkások-

nak, hogy 1918. június 14-én a Szovjetek Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottsága elhatározta a jobboldali eszerek és a mensevikek pártja képviselőinek a szovjetekből való kizárását[30]. „Ez a rendszabály — írja Juduska Kautsky, égve a nemes felháborodástól — nem bizonyos személyek ellen irányul, akik bizonyos büntetendő cselekményeket követtek el... A Szovjet Köztársaság Alkotmánya egy szót sem szól a képviselőknek, a szovjetek tagjainak mentelmi jogáról. Nem bizonyos *személyeket*, hanem bizonyos *pártokat* zárnak itt ki a szovjetekből." (37. old.)

Igen, ez valóban szörnyű, ez tűrhetetlen eltérés a tiszta demokráciától, amelynek szabályai szerint fog majd forradalmat csinálni a mi forradalmár Juduska Kautskynk. Mi, orosz bolsevikok, először is kötelesek lettünk volna mentelmi jogot ígérni a Szavinkovoknak és társaiknak, a Liberdanoknak[31], a Potreszovoknak (az „aktivistáknak"[32]) és társaiknak, azután büntető törvénykönyvet kellett volna írnunk, amely „büntetendőnek" nyilvánította volna a csehszlovák ellenforradalmi háborúban való részvételt vagy a német imperialistákkal való szövetkezést országunk munkásai *ellen* Ukrajnában és Grúziában, és csak *azután*, a büntető törvénykönyv alapján lett volna jogunk a „tiszta demokrácia" értelmében „bizonyos személyeket" kizárni a szovjetekből. Magától értetődik emellett, hogy a csehszlovákok, akik a Szavinkovok, Potreszovok és Liberdanok útján (vagy az ő agitációjuk segítségével) pénzt kaptak az angol—francia tőkésektől, valamint a Krasznovok, akik az ukrajnai

és tifliszi mensevikek segítségével szereztek gránátokat a németektől, nyugodtan ültek volna mindaddig, amíg el nem készítünk egy rendes büntető törvénykönyvet, és mint a legtisztább demokraták, az „ellenzék" szerepére szorítkoztak volna...

Nem csekélyebb erkölcsi felháborodással tölti el Kautskyt, hogy a Szovjet Alkotmány megfosztja a választójogtól azt, aki „nyereség céljából bérmunkásokat tart". „Olyan otthonmunkás vagy kismester — írja Kautsky —, aki egy segéddel dolgozik, élhet és érezhet teljesen proletár módra, de választójoga nincs." (36. old.)

Milyen eltérés a „tiszta demokráciától"! Milyen igazságtalanság! Igaz, eddig minden marxista úgy vélte és ezernyi tény igazolta, hogy a kismesterek a leglelkiismeretlenebb és legkíméletlenebb kizsákmányolói a bérmunkásoknak, de Juduska Kautsky, magától értetődően, nem a kismesterek *osztályát* vizsgálja (ki is találta ki az osztályharc káros elméletét?), hanem egyes személyekből indul ki, olyan kizsákmányolókból, akik „teljesen proletár módra élnek és éreznek". A híres „takarékos Ágnes", akit már régen holtnak véltek, Kautsky tolla nyomán feltámadt. Ezt a takarékos Ágnest néhány évtizeddel ezelőtt egy „tiszta" demokrata, a burzsoá Eugen Richter találta fel és bocsátotta útnak a német irodalomban. Ez a burzsoá kimondhatatlan bajokat jósolt arra az esetre, ha majd eljő a proletárdiktatúra, ha kisajátítják a kizsákmányolók tőkéjét, és ártatlan képpel felvetette azt a kérdést, hogy jogi értelemben tulajdonképpen ki a tőkés. A szegény takarékos varrónő („a takarékos

Ágnes") példáját hozta fel, akitől a gonosz „proletárdiktátorok" utolsó garasait is elveszik. Volt idő, amikor az egész német szociáldemokrácia mulatott a tiszta demokrata Eugen Richter e „takarékos Ágnesén". Ez azonban régen volt, réges-régen, amikor még élt Bebel, aki nyíltan és egyenesen megmondta az igazat, hogy bizony a mi pártunkban sok a nemzeti liberális[33], ez réges-régen volt, amikor Kautsky még nem volt renegát.

Most a „takarékos Ágnes" feltámadt a „teljesen proletár módra élő és érző, egy segéddel dolgozó kismester" képében. A gonosz bolsevikok bántják, megfosztják választójogától. Igaz ugyan, hogy a Szovjet Köztársaságban „minden választógyűlés", mint ahogy ugyancsak Kautsky mondja, megengedheti a választásban való részvételt például az illető üzemmel kapcsolatban álló szegény kismesternek, ha az illető kivételképpen nem kizsákmányoló, ha *valóban* „teljesen proletár módra él és érez". De meg lehet-e bízni az egyszerű munkások rendezetlen és (óh, borzalom!) alapszabály nélkül működő üzemi gyűléseinek életismeretében és igazságérzetében? Hát nem világos, hogy helyesebb megadni a választójogot *valamennyi* kizsákmányolónak, *mindenkinek*, aki bérmunkást foglakoztat, mintsem megkockáztatni azt, hogy a munkások megbántsák a „takarékos Ágnest" és a „proletár módra élő és érző kismestert"?

* * *

Csak gyalázzák megvetést érdemlő semmirekellő renegátok, a burzsoázia és a szociálsoviniszták ünnepelt hősei* a mi Szovjet Alkotmányunkat, amiért megfosztja a kizsákmányolókat a választójogtól. Ez csak jó, mert meggyorsítja és elmélyíti Európa forradalmi munkásainak szakítását a Scheidemannokkal és Kautskykkal, a Renaudelekkel és Longuet-kkal, a Hendersonokkal és Ramsay MacDonaldokkal, a szocializmus régi vezéreivel és régi árulóival.

Az elnyomott osztályok tömegei, a forradalmi proletárok közül kikerülő öntudatos és becsületes vezérek *mellettünk* lesznek. Elegendő megismertetni ezeket a proletárokat és ezeket a tömegeket Szovjet Alkotmányunkkal és máris azt fogják mondani: látjátok, ott igazán a *mi embereink* vannak, látjátok, ott igazi munkáspárt, igazi munkáskormány van. Mert ez a kormány nem csapja be a munkásokat reformokról való fecsegéssel, mint ahogy *valamennyi említett vezér becsapott bennünket*, hanem komolyan harcol a kizsákmányolók ellen, komolyan végigviszi a forradalmat, *valóban* harcol a munkások teljes felszabadításáért.

Ha a szovjetek egyéves „gyakorlatuk" után megfosztották a kizsákmányolókat a választójogtól, ez

* Épp most olvastam el a „Frankfurter Zeitung" vezércikket (1918. október 22-i, 293. sz.), amely elragadtatással ismerteti Kautsky brosúráját. A tőzsdések lapja elégedett. Meg is van rá az oka! Berlinből pedig azt írja nekem egy elvtárs, hogy a „Vorwärts", Scheidemannék lapja, külön cikkben jelentette ki, hogy Kautskynak majdnem minden sorát aláírja[34]. Gratulálunk, gratulálunk!

azt jelenti, hogy ezek a szovjetek valóban az elnyomott tömegek szervezetei, nem pedig a szociálimperialistákéi és a szociálpacifistákéi, akik eladták magukat a burzsoáziának. *Ha* ezek a szovjetek elvették a kizsákmányolóktól a választójogot, ez *azt jelenti*, hogy a szovjetek nem a tőkésekkel való kispolgári megalkuvás szervei, nem a parlamenti fecsegésnek (a Kautskyk, Longuet-k és MacDonaldok parlamenti fecsegésének) szervei, hanem a valóban forradalmi proletariátus szervei, amely élethalálharcot folytat a kizsákmányolókkal.

„Kautsky könyvét itt alig ismerik" — írta nekem a napokban Berlinből (ma október 30. van) egy jól tájékozott elvtárs. Én azt a tanácsot adnám németországi és svájci követeinknek, hogy ne sajnáljanak néhány ezrest ennek a könyvnek összevásárlására és az öntudatos munkások között való *ingyenes szétosztására*, hadd tapossák sárba azt az „európai" — értsd: imperialista és reformista — szociáldemokráciát, amely már régen „bűzlő hullává" vált.

* * *

Könyve végén, a 61. és 63. oldalon, Kautsky úr keserű könnyeket hullat amiatt, hogy az „új elmélet" (ahogy ő a bolsevizmust nevezi, mert nem meri érinteni a Párizsi Kommünnek Marx és Engels adta elemzését) „hívekre talál még régi demokráciákban is, például Svájcban". Kautsky számára „érthetetlen, hogy ezt az elméletet német szociáldemokraták elfogadják".

Pedig ez teljesen érthető, mert a háború komoly tanulságai után a Scheidemannok is, a Kautskyk is ellenszenvessé válnak a forradalmi tömegek előtt.

„Mi" mindig a demokrácia hívei voltunk — írja Kautsky —, s most egyszerre megtagadjuk!

„Mi", a szociáldemokrácia opportunistái, mindig a proletárdiktatúra ellen voltunk és ezt a Kolbok és társaik *régen* nyíltan megmondták. Kautsky tudja ezt és hiába gondolja, hogy elrejtheti az olvasók előtt azt a nyilvánvaló tényt, hogy ő a Bernsteinek és Kolbok „ölébe tér vissza".

„Mi", forradalmi marxisták, sohasem bálványoztuk a „tiszta" (burzsoá) demokráciát. Plehanov, mint ismeretes, 1903-ban (szomorú pálfordulása előtt, amely egy orosz Scheidemann álláspontjára juttatta el) forradalmi marxista volt. És Plehanov akkor, azon a pártkongresszuson, amely elfogadta a pártprogramot[35], arról beszélt, hogy a proletariátus a forradalomban szükség esetén meg fogja fosztani a tőkéseket a választójogtól *és szétkerget bármiféle parlamentet*, ha az ellenforradalminak bizonyul. Hogy csakis az ilyen felfogás felel meg a marxizmusnak, azt mindenki látja, ha másból nem, Marx és Engels fentebb idézett kijelentéseiből. Nyilvánvalóan ez következik a marxizmus valamennyi alapelvéből.

„Mi", forradalmi marxisták, nem tartottunk a népnek olyan beszédeket, amilyeneket olyan szívesen mondottak valamennyi nemzet kautskystái, akik a burzsoázia előtt hajbókolva, a burzsoá parlamentarizmusnak udvaroltak, a jelenlegi demokrácia *burzsoá* jellegét elhallgatták és csak *ennek* kiszélesítését, *ennek*

a demokráciának a teljes megvalósítását követelték.

„Mi" azt mondtuk a burzsoáziának: ti, kizsákmányolók és képmutatók, a demokráciáról beszéltek, de ugyanakkor lépten-nyomon ezernyi akadályt gördítettek az elé, hogy az *elnyomott tömegek* a politikában részt vegyenek. Szavatokon fogunk benneteket és ezeknek a tömegeknek érdekében követeljük a *ti* burzsoá demokráciátok kiszélesítését, *hogy előkészítsük a tömegeket a forradalomra* a ti megdöntéstek, a kizsákmányolók megdöntése céljából. És ha ti, kizsákmányolók, megpróbáltok ellene szegülni a mi proletárforradalmunknak, könyörtelenül elnyomunk, megfosztunk a jogaitoktól benneteket, sőt mi több, nem adunk nektek kenyeret, mert a mi proletár köztársaságunkban a kizsákmányolóknak nem lesznek jogaik, meg lesznek fosztva tűztől és víztől, mert mi komolyan, nem pedig Scheidemann módra és nem Kautsky módra vagyunk szocialisták.

Így beszéltünk és így fogunk beszélni „mi", forradalmi marxisták, s ezért lesznek az elnyomott tömegek mellettünk és velünk, a Scheidemannok és Kautskyk pedig a renegátok szemétdombjára kerülnek.

MI AZ INTERNACIONALIZMUS?

Kautsky a legmélyebb meggyőződéssel internacionalistának tartja és mondja magát. Scheidemannékat „kormányszocialistáknak" minősíti. A mensevikeket védelmezve (Kautsky nem mondja meg nyíltan, hogy

szolidáris velük, de teljesen az ő nézeteiket követi), Kautsky rendkívül szemléltető módon mutatta meg, milyen fajtájú ez az ő „internacionalizmusa". Minthogy pedig Kautsky nem egyedülálló személy, hanem egy irányzat képviselője, amelynek kialakulása a II. Internacionálé viszonyai között elkerülhetetlen volt (Longuet Franciaországban, Turati Olaszországban, Nobs és Grimm, Graber és Naine Svájcban, Ramsay MacDonald Angliában stb.), tanulságos lesz kitérni Kautsky „internacionalizmusára"

Kautsky hangsúlyozza, hogy a mensevikek is ott voltak Zimmerwaldban (ez kétségtelenül diploma, de... megpenészedett diploma), és a következőképpen vázolja a mensevikek nézeteit, melyekkel egyetért:

„...A mensevikek az általános békét akarták. Azt akarták, hogy valamennyi hadviselő fél fogadja el az annexiók és hadisarc nélküli béke jelszavát. Ennek eléréséig az orosz hadseregnek — e szerint a felfogás szerint — harci készenlétben kellett volna állnia. A bolsevikok viszont azonnali békét követeltek mindenáron, készek voltak szükség esetén különbékét kötni, arra törekedtek, hogy ezt erőszakkal kikényszerítsék, növelve a hadseregnek amúgy is nagy dezorganizáltságát." (27. old.) A bolsevikoknak, Kautsky szerint, nem kellett volna megragadniuk a hatalmat és meg kellett volna elégedniük az alkotmányozó gyűléssel.

Kautsky és a mensevikek internacionalizmusa tehát ebben áll: az imperialista burzsoá kormányoktól reformokat kell követelni, de továbbra is támogatni kell a kormányt, továbbra is támogatni kell a kormány

által viselt háborút, amíg valamennyi hadviselő fél el nem fogadta az annexiók és hadisarc nélküli béke jelszavát. Turati is, a kautskysták is (Haase és mások), Longuet és társai is nem egyszer fejtették ki ezt a véleményüket és kijelentették: mi „a haza védelme" *mellett* vagyunk.

Az elméletben ez azt jelenti, hogy teljesen képtelenek arra, hogy a szociálsovinisztáktól különváljanak, és teljesen belezavarodtak a honvédelem kérdésébe. A politikában ez azt jelenti, hogy az internacionalizmust nyárspolgári nacionalizmussal cserélik fel, átpártolnak a reformizmus oldalára, lemondanak a forradalomról.

A „haza védelmének" elismerése annyi, mint a mostani háborúnak a proletariátus szempontjából való igazolása, törvényességének elismerése. Minthogy pedig a háború (akár monarchiáról, akár köztársaságról van szó) imperialista háború marad, függetlenül attól, hogy az ellenséges csapatok jelenleg hol állnak, az én országomban-e vagy idegen országban — a haza védelmének elismerése a *valóságban* az imperialista, rabló burzsoázia támogatása, a szocializmus teljes elárulása. Oroszországban Kerenszkij alatt, a burzsoá demokratikus köztársaságban is, a háború imperialista háború maradt, mert a burzsoázia mint uralkodó osztály folytatta (márpedig a háború „a politika folytatása"); s a háború imperialista jellegét különösen szemléletesen fejezték ki a világ felosztására és idegen országok kifosztására vonatkozó titkos szerződések, melyeket a volt cár Anglia és Franciaország tőkéseivel kötött.

A mensevikek gyalázatosan félrevezették a népet, mikor az ilyen háborút védelmi vagy forradalmi háborúnak nevezték, és Kautsky, amikor helyesli a mensevikek politikáját, a nép becsapását helyesli, azoknak a kispolgároknak a tevékenységét helyesli, akik azzal tettek szolgálatot a tőkének, hogy a munkásokat becsapták, hogy a munkásokat az imperialisták szekerébe fogták. Kautsky tipikusan kispolgári, filiszter politikát folytat, amikor azt képzeli (és a tömegeknek azt az ostoba gondolatot sugallja), hogy a *jelszó kiadása* változtat a dolgon. A burzsoá demokrácia egész története leleplezi ezt az illúziót: a burzsoá demokraták a nép becsapására mindig kiadtak és mindig kiadnak tetszés szerinti „jelszavakat". A fontos az, hogy ezeknek a jelszavaknak az őszinteségét *ellenőrizzük*, hogy a szavakkal egybevessük a *tényeket*, hogy ne érjük be az idealista vagy sarlatán *frázissal*, hanem tárjuk fel az *osztályrealitást*. Az imperialista háború imperialista mivolta nem akkor szűnik meg, amikor a sarlatánok vagy a frázishősök, avagy a kispolgári filiszterek valami nyájas „jelszót" adnak ki, — hanem csak akkor, amikor valóban *megdöntik* azt az *osztályt*, amely imperialista háborút visel, s amelyet e háborúhoz gazdasági szálak (sőt néha kötelek) milliói fűznek, és amikor ezt az osztályt a valóban forradalmi osztály, a proletariátus váltja fel a hatalmon. *Másként nem szakadhatunk ki az imperialista háborúból és hasonlóképpen nem menekülhetünk meg az imperialista, a rabló békétől.*

Azzal, hogy Kautsky a mensevikek külpolitikáját helyesli, azzal, hogy ezt internacionalista és zimmer-

waldi politikának nyilvánítja, először is megmutatja a zimmerwaldi opportunista többség egész rothadtságát (mi, a zimmerwaldi *baloldal*[36] nem ok nélkül határoltuk el magunkat rögtön ettől a többségtől!), és másodszor — s ez a legfontosabb — Kautsky a proletariátus álláspontjáról a kispolgárság álláspontjára, forradalmi álláspontról reformista álláspontra tér át.

A proletariátus az imperialista burzsoázia forradalmi megdöntéséért harcol, a kispolgárság az imperializmus reformista „tökéletesítéséért", az imperializmushoz való alkalmazkodásért, oly módon, hogy *alárendeli* magát neki. Amikor Kautsky még marxista volt, például 1909-ben, amikor „Az út a hatalomhoz" című munkáját írta, éppen a mellett a gondolat mellett foglalt állást, hogy a háborúval kapcsolatban elkerülhetetlen a *forradalom, a forradalmak korszakának* közeledéséről beszélt. Az 1912-es bázeli kiáltvány világosan és határozottan *proletárforradalomról* beszél, mégpedig éppen a német és az angol csoport közötti imperialista háborúval kapcsolatban, amely 1914-ben ki is tört. 1918-ban pedig, amikor a forradalmak a háború következtében kirobbantak, Kautsky, ahelyett hogy megmagyarázta volna elkerülhetetlenségüket, ahelyett hogy átgondolta és végiggondolta volna a *forradalom* taktikáját, a forradalom előkészítésének módszereit és eszközeit — internacionalizmusnak kezdte nevezni a mensevikek reformista taktikáját. Hát nem renegátság ez?

A mensevikeket Kautsky megdicséri azért, mert a hadsereg harckészségének megőrzését követelték. A bolsevikokat megrója azért, mert fokozták a had-

sereg már amúgy is nagy „dezorganizáltságát". Ez nem más, mint a reformizmus és az imperialista burzsoázia előtti behódolás dicsérete, a forradalom kárhoztatása, a forradalom megtagadása. Mert a harckészség megőrzése Kerenszkij alatt a *burzsoá* (köztársasági, de burzsoá) vezetésű hadsereg megőrzését jelentette és az is volt. Közismert dolog — és az események menete szemléletesen igazolta —, hogy ez a köztársasági hadsereg megőrizte *kornyilovista* szellemét, mert kornyilovista tisztikara volt. A burzsoá tisztikar szükségképpen kornyilovista volt, szükségképpen hajlott az imperializmus felé, a proletariátus erőszakos elnyomása felé. Az imperialista háború alapjainak, a *burzsoá* diktatúra alapjainak érintetlenül hagyása, az apróságok foltozgatása, a jelentéktelen dolgok szépítgetése („reformok") — ebben merült ki a *valóságban* a mensevik taktika.

És fordítva. A hadsereg „dezorganizálását" egyetlen nagy forradalom sem kerülte el és nem is kerülheti el. Hiszen a hadsereg a régi rendszer támogatásának legmegkövesedettebb eszköze, a burzsoá fegyelemnek, a tőkés uralom támogatásának legszilárdabb védőbástyája, és arra szolgál, hogy a dolgozókat a tőkésekkel szembeni rabszolgai engedelmességben és alárendeltségben tartsa és nevelje. A hadsereg mellett az ellenforradalom sohasem tűrte meg, nem tűrhette meg a felfegyverzett munkásokat. Franciaországban — írta Engels — a munkások minden forradalom után fel voltak fegyverezve; „ezért mihelyt a kormányon levő burzsoá-republikánusok némileg szilárd talajt éreztek a lábuk alatt, a munkások lefegyverzése

volt az első céljuk"[37]. A felfegyverzett munkások egy *új* hadsereg csírái, egy *új* társadalmi rend szervezeti magja voltak. Ennek a magnak széttaposása, kifejlődésének megakadályozása volt a burzsoázia első célja. Minden győzelmes forradalom első feladata — Marx és Engels több ízben hangsúlyozták ezt — ez volt: a régi hadsereget szétzúzni, feloszlatni és újjal felcserélni[38]. Az uralomra törő új társadalmi osztály sohasem szerezhette és szilárdíthatta meg ezt az uralmat — és nem teheti meg ezt ma sem — másként, mint úgy, hogy teljesen felbomlasztja a régi hadsereget („dezorganizálás" — sopánkodnak erre a reakciós vagy egyszerűen gyáva kispolgárok); hogy minden hadsereg nélkül átmegy egy igen nehéz, igen kínos szakaszon (ezen a kínos szakaszon átment a nagy francia forradalom is); hogy fokozatosan alakítja ki, súlyos polgárháborúban alakítja ki az új hadsereget, az új fegyelmet, az új osztály új harci szervezetét. A történész Kautsky azelőtt megértette ezt. A renegát Kautsky elfelejtette.

Mi jogon nevezi Kautsky a Scheidemannokat „kormányszocialistáknak", ha *helyesli* a mensevikek taktikáját az orosz forradalomban? A mensevikek, amikor Kerenszkijt támogatták és beléptek a kormányba, ugyanúgy kormányszocialisták voltak. Ez elől a következtetés elől Kautsky sehogyan sem fog kibújni, ha megkísérli az imperialista háborút folytató *uralkodó osztály* kérdését felvetni. Kautsky azonban nem akarja felvetni az uralkodó osztály kérdését, ezt a marxistára nézve kötelező kérdést, mert ennek a kérdésnek már a puszta felvetése is leleplezné a renegátot.

A kautskysták Németországban, a longuet-isták Franciaországban, Turati és társai Olaszországban így érvelnek: a szocializmus feltételezi a nemzetek egyenlőségét és szabadságát, önrendelkezési jogát; *ezért*, amikor megtámadják országunkat, vagy amikor az ellenséges csapatok benyomultak területünkre, a szocialistáknak joguk és kötelességük a hazát védelmezni. Ez az okoskodás azonban elméleti szempontból vagy teljes kigúnyolása a szocializmusnak, vagy szélhámos kibúvó, a gyakorlati politika szempontjából pedig ez az okoskodás azonos a teljesen tudatlan muzsikocska okoskodásával, aki arra is képtelen, hogy gondolkozzon a háború társadalmi jellegén, osztályjellegén, valamint azokon a feladatokon, amelyek reakciós háború idején a forradalmi párt előtt állanak.

A szocializmus ellene van a nemzetekkel szembeni erőszaknak. Ez vitathatatlan. De a szocializmus általában ellensége az emberekkel szembeni erőszaknak. Ám de ebből a keresztény anarchistákon és tolsztojánusokon kívül még senki sem vont le olyan következtetést, hogy a szocializmus a *forradalmi* erőszak ellen van. Tehát aki „erőszakról" beszél általában, s nem elemzi azokat a feltételeket, amelyek a reakciós erőszakot a forradalmitól megkülönböztetik, az kispolgár, aki megtagadja a forradalmat, vagy pedig egyszerűen szofizmákkal ámítgatja önmagát és a többieket.

Ugyanez vonatkozik a nemzetekkel szembeni erőszakra is. Minden háború erőszakot jelent nemzetekkel szemben, de ez nem akadályozza meg a szocialistákat abban, hogy a forradalmi háború *mellett* foglal-

janak állást. A háború osztályjellege: ez az alapvető kérdés, amely a szocialista előtt felvetődik (ha nem renegát). Az 1914—1918-as imperialista háború nem más, mint az imperialista burzsoázia két csoportja között a világ felosztásáért, a zsákmány felosztásáért, a kis és gyönge nemzetek kifosztásáért és megfojtásáért dúló háború. Így ítélte meg a háborút 1912-ben a bázeli kiáltvány, ezt a megítélést igazolták a tények. Aki a háború kérdésében erről az álláspontról letér, az nem szocialista.

Amikor a Vilmos uralma alatt élő német vagy a Clemenceau uralma alatt élő francia azt mondja: nekem mint szocialistának jogom és kötelességem a hazát védeni, ha az ellenség betört az országomba, — akkor ez az okoskodás nem a szocialista, nem az internacionalista, nem a forradalmi proletár, hanem a *nacionalista kispolgár* okoskodása. Mert ebben az okoskodásban elsikkad a munkásnak a tőke ellen vívott forradalmi osztályharca, elsikkad az *egész* háborúnak a világburzsoázia és a világproletariátus szempontjából való megítélése a maga egészében, vagyis eltűnik az internacionalizmus, és megmarad a szánalmas, megkérgesedett nacionalizmus. Az én országomat bántják, máshoz semmi közöm — erre lyukad ki ez az okoskodás, ebben rejlik a kispolgári nacionalista szűklátókörűsége. Ez éppen olyan, mintha valaki az egyes emberrel szemben alkalmazott egyéni erőszakról így gondolkozna: a szocializmus az erőszak ellen van, ezért inkább árulást követek el, semhogy börtönben üljek.

Az a francia, német vagy olasz, aki azt mondja: a

szocializmus ellene van a nemzetekkel szembeni erőszaknak, *ezért* védekezem én, amikor az ellenség betör országomba — *elárulja* a szocializmust és az internacionalizmust. Mert az ilyen ember *csak* a saját „országát" *látja*, mindenek fölé helyezi a „saját" ...*burzsoáziáját*, nem gondolva a *nemzetközi kapcsolatokra*, amelyek a háborút imperialista háborúvá, *a z ő* burzsoáziáját az imperialista rablás láncának egyik láncszemévé teszik.

Minden kispolgár és minden tompa elméjű és tudatlan muzsikocska éppúgy okoskodik, ahogy a renegát kautskysták, longuet-isták, Turati és társai okoskodnak, vagyis: az én országomban benn van az ellenség, máshoz semmi közöm.*

A szocialista, a forradalmi proletár, az internacionalista másként gondolkodik: a háború jellege (reakciós-e, vagy forradalmi a háború) nem attól függ, hogy ki támadott és hogy kinek az országában van benn az „ellenség", hanem *attól, hogy melyik osztály* visel háborút, hogy milyen politika folytatását jelenti a szóban forgó háború. Ha a szóban forgó háború reakciós imperialista háború, vagyis olyan, amelyet

* A szociálsoviniszták (a Scheidemannok, Renaudelek, Hendersonok, Gompersek és társaik) nem hajlandók a háború alatt az „Internacionálé"-ról beszélni. „*Saját*" burzsoáziájuk hódító politikáját *támogatják*. A szociálpacifisták (vagyis akik szóban szocialisták, tettekben kispolgári pacifisták) mindenféle „internacionalista" érzelmeket juttatnak kifejezésre, tiltakoznak az annexiók ellen stb., *valójában* azonban továbbra is *támogatják s a j á t* imperialista burzsoáziájukat. A két típus között a különbség nem nagy, akkora, mint a durva és a mézesmázos szavú tőkés közti különbség.

az imperialista, erőszakos, fosztogató, reakciós burzsoázia két világcsoportja visel egymás ellen, akkor minden burzsoázia (még egy kis országé is) a fosztogatás részesévé válik, és az én feladatom, a forradalmi proletariátus képviselőjének feladata a *proletár világforradalomnak* mint a világháború borzalmaiból való *egyedüli* kiútnak az előkészítése. Nem „saját" országom szempontjából kell okoskodnom (mert ez a korlátolt fajankó okoskodása, a nacionalista kispolgáré, aki nem érti meg, hogy ő csak játékszer az imperialista burzsoázia kezében), hanem a világforradalom előkészítésében, propagálásában, közelebb hozásában való *részvételem* szempontjából.

Ez az internacionalizmus, ez az internacionalista, a forradalmi munkás, az igazi szocialista feladata. Ezt az *ábécét* „felejtette el" a renegát Kautsky. És renegátsága még élesebben kiütközik, amikor a kispolgári nacionalisták (Oroszországban a mensevikek, Franciaországban a longuet-isták, Olaszországban Turati, Németországban Haase és társai) taktikájának helyesléséről áttér a bolsevik taktika bírálatára. Ez a bírálat a következő:

„A bolsevik forradalom azon a feltevésen épült fel, hogy egy általános európai forradalom kiindulópontja lesz; hogy Oroszország bátor kezdeményezése felkelésre bírja majd egész Európa proletárjait.

Ilyen feltevés mellett persze közömbös volt, hogy milyen formát öltött az orosz különbéke, milyen területveszteségeket" (szó szerint csonkításokat, megnyomorításokat, Verstümmelungen) „és terhe-

ket hozott az orosz népnek, a népek önrendelkezési jogának milyen értelmezését hozta magával. Akkor közömbös volt az is, hogy képes-e Oroszország védekezni vagy sem. Az európai forradalom volt e felfogás szerint az orosz forradalom legjobb védelme, annak kellett volna meghoznia a volt orosz területen lakó valamennyi nép számára a teljes és igazi önrendelkezési jogot.

A szocializmust meghozó és megszilárdító európai forradalomnak kellett volna eszközül szolgálnia arra is, hogy eltávolítsa azokat az akadályokat, amelyeket Oroszországban az ország gazdasági elmaradottsága állított a szocialista termelés megvalósítása elé.

Mindez igen logikus elgondolás és alapos indokolás volt annak, aki elfogadta a fő tételt: hogy az orosz forradalom elkerülhetetlenül ki fogja robbantani az európai forradalmat. De mi lesz abban az esetben, ha ez nem történik meg?

Ez a feltevés mindeddig nem igazolódott be. S most Európa proletárjait azzal vádolják, hogy cserbenhagyták és elárulták az orosz forradalmat. Ez — ismeretlen tettesek elleni vád, mert ugyan kit akarnak felelőssé tenni az európai proletariátus magatartásáért?" (28. old.)

És Kautsky újra meg újra azon kérődzik, hogy Marx, Engels, Bebel nem egyszer tévedtek az általuk várt forradalom bekövetkezése tekintetében, de sohasem építették taktikájukat egy *„meghatározott időpontra"* várt forradalomra (29. old.), a bolsevikok

viszont szerinte „mindent egy kártyára, az általános európai forradalomra tettek fel".

Szándékosan hoztunk ilyen hosszú idézetet, hogy szemléletesen megmutassuk olvasóinknak, milyen „ügyesen" hamisítja meg Kautsky a marxizmust, amelyet lapos, reakciós kispolgári felfogásra cserél ki.

Először. A nem nagyon okos emberek módszere az, hogy az ellenfélnek nyilvánvaló ostobaságot adnak a szájába és azután ezt cáfolgatják. Ha a bolsevikok taktikájukat arra a várakozásra építették volna, hogy a forradalom más országokban *meghatározott időpontban* fog kitörni, ez vitathatatlanul ostobaság lett volna. De a bolsevik párt ezt az ostobaságot nem követte el: az amerikai munkásokhoz írt levelemben (1918. augusztus 20.) világosan elhatároltam magam az efféle ostobaságtól, mondván, hogy mi számítunk az amerikai forradalomra, de nem egy meghatározott időpontban*. A baloldali eszerek és a „baloldali kommunisták" ellen folytatott polémiám során (1918. január—március) nem egyszer fejtettem ki ugyanezt a gondolatot. Kautsky csekély... egészen csekély ferdítést követett el, s azután erre építette fel a bolsevizmus bírálatát. Kautsky összekeverte azt a taktikát, amely többé vagy kevésbé közeli, de nem meghatározott időpontban számít az európai forradalomra, azzal a taktikával, amely meghatározott időpontban számít az európai forradalomra. Csekély, egészen csekély hamisítás!

Az utóbbi taktika — ostobaság. Az előbbi *kötelező*

* Lásd *Lenin* Összes Művei. 37. köt. Budapest 1973. 59—60. old. — *Szerk.*

a marxistára nézve, minden forradalmi proletárra és internacionalistára nézve — *kötelező*, mert csak ez a taktika veszi számba marxista szempontból helyesen azt az objektív helyzetet, melyet a háború valamennyi európai országban megteremtett, mert csak ez a taktika felel meg a proletariátus nemzetközi feladatainak.

Kautsky annak a nagy kérdésnek a helyébe, hogy melyek általában a forradalmi taktika alapjai, annak a hibának kis kérdését tette, amelyet a bolsevik forradalmárok elkövethettek volna, de nem követtek el — s ezzel szerencsésen meg is tagadta a forradalmi taktikát általában!

Renegát lévén a politikában, az elméletben *még csak felvetni sem képes* a forradalmi taktika objektív előfeltételeinek a *kérdését*.

És ezzel elérkeztünk a második ponthoz.

Másodszor. Számítani az európai forradalomra — ez kötelező a marxistára nézve, ha *forradalmi helyzet* áll fenn. A marxizmus ábécéjéhez tartozó igazság, hogy a szocialista proletariátus taktikája nem lehet ugyanaz akkor, amikor megvan a forradalmi helyzet, és akkor, amikor az nincs meg.

Ha Kautsky felvetette volna ezt a marxistára nézve kötelező kérdést, akkor észrevette volna, hogy a válasz feltétlenül ellene szól. Jóval a háború előtt minden marxista, minden szocialista egyetértett abban, hogy az európai háború forradalmi helyzetet fog teremteni. Amikor Kautsky még nem volt renegát, világosan és határozottan elismerte ezt, 1902-ben is („A szociális forradalom"), 1909-ben is („Az út a

hatalomhoz"). A bázeli kiáltvány ezt az egész II. Internacionálé nevében elismerte: az egész világ szociálsovinisztái és kautskystái („centristái", vagyis azok az emberek, akik ingadoznak a forradalmárok és opportunisták között) a bázeli kiáltvány megfelelő kijelentéseitől nemhiába félnek úgy, mint a tűztől!

Következésképpen az, hogy forradalmi helyzet várható Európában, nem a bolsevikok ábrándja, hanem a marxisták *általános véleménye* volt. Ha Kautsky ezt az elvitathatatlan igazságot olyan frázisokkal akarja elintézni, hogy a bolsevikok „mindig hittek az erőszak és az akarat mindenhatóságában", ez csak üresen kongó frázis, amely azt célozza, hogy *palástolja* Kautsky megfutamodását, szégyenletes megfutamodását a forradalmi helyzet kérdésének felvetése elől.

Továbbá. Bekövetkezett-e valójában a forradalmi helyzet vagy sem? Kautsky ezt a kérdést sem tudta felvetni. Felelnek erre a kérdésre a gazdasági tények: a háború által mindenütt előidézett éhínség és pusztulás forradalmi helyzetet jelent. Felelnek erre a kérdésre a politikai tények is: már 1915-től kezdve világosan megmutatkozott *minden* országban a régi, elkorhadt szocialista pártok szakadásának folyamata, a proletariátus *tömegeinek eltávolodása* a szociálsoviniszta vezérektől balfelé, a forradalmi eszmék és érzelmek, a forradalmi vezérek felé.

Ezeket a tényeket 1918. augusztus 5-én, amikor Kautsky brosúráját írta, csak olyan ember nem vehette észre, aki fél a forradalomtól, aki árulója a forradalomnak. Most pedig, 1918. október végén, a forradalom *számos* európai országban mindenki szeme lát-

tára és igen gyorsan fejlődik. A „forradalmár" Kautsky, aki azt szeretné, hogy továbbra is marxistának tartsák, olyan rövidlátó nyárspolgárnak bizonyult, aki — a Marx által kigúnyolt 1847-es nyárspolgárokhoz hasonlóan — nem látta a közelgő forradalmat!!

Elérkeztünk a harmadik ponthoz.

Harmadszor. Melyek a forradalmi taktika sajátosságai abban az esetben, ha forradalmi helyzet van Európában? Kautsky, miután renegáttá lett, nem merte felvetni ezt a marxistára nézve kötelező kérdést. Kautsky úgy okoskodik, mint egy tipikus nyárspolgár, filiszter vagy tudatlan paraszt: bekövetkezett-e az „általános európai forradalom" vagy sem? Ha bekövetkezett, akkor *ő is* hajlandó forradalmárrá lenni! Akkor viszont — jegyezzük meg mi erre — minden csirkefogó (azokhoz a semmirekellőkhöz hasonlóan, akik most néha a győztes bolsevikokhoz dörgölőznek) forradalmárrá nyilvánítja majd magát!

Ha nem következett be, akkor Kautsky elfordul a forradalomtól! Kautskynál nyoma sincs azon igazság megértésének, hogy a forradalmi marxistát az különbözteti meg a nyárspolgártól és a filisztertől, hogy tudja *hirdetni* a tudatlan tömegeknek a közelgő forradalom szükségességét, *be* tudja *bizonyítani* elkerülhetetlenségét, *meg* tudja *magyarázni* a nép szempontjából való hasznosságát, és *elő* tudja *készíteni* rá a proletariátust és a dolgozó és kizsákmányolt tömegeket.

Kautsky azt az ostobaságot fogta rá a bolsevikokra, hogy mindent egy kártyára tettek fel, arra számítva, hogy az európai forradalom meghatározott időpont-

ban fog bekövetkezni. Ez az ostobaság Kautsky ellen fordult, hiszen ő éppen oda lyukadt ki, hogy a bolsevikok taktikája helyes lett volna, ha az európai forradalom 1918. augusztus 5-ig bekövetkezett volna! Kautsky ugyanis ezt a dátumot jelöli meg brosúrája megírásának időpontjaként. Amikor pedig néhány héttel augusztus 5. után világossá vált, hogy a forradalom több európai országban küszöbön áll, teljes pompájában napfényre került Kautsky egész renegátsága, az, hogy teljesen meghamisította a marxizmust, hogy teljesen képtelen forradalmi gondolkozásra, sőt még a kérdések forradalmi felvetésére is!

Amikor Európa proletárjait árulással vádolják — írja Kautsky —, akkor ismeretlen tettesek ellen emelnek vádat.

Téved, Kautsky úr! Nézzen a tükörbe és látni fogja azokat az „ismeretlen tetteseket", akik ellen ez a vád irányul. Kautsky naivnak tetteti magát, úgy tesz, mintha nem értené meg, *ki* emelte ezt a vádat és *mi az értelme* ennek a vádnak. A valóságban azonban Kautsky nagyon jól tudja, hogy ezt a vádat a német „baloldaliak", a spartakisták[39], Liebknecht és barátai emelték és emelik. Ez a vád annak *világos tudatát* fejezi ki, hogy a német proletariátus árulást követett el az orosz (és a nemzetközi) forradalom ellen, amikor Finnországot, Ukrajnát, Lettországot és Észtországot fojtogatta. Ez a vád mindenekelőtt és leginkább nem a *tömeg* ellen irányul, amely mindig el van nyomva, hanem azok ellen a *vezérek* ellen, akik a Scheidemannokhoz és Kautskykhoz hasonlóan nem *teljesítették* azt a kötelességüket, hogy forradalmi agitációt,

forradalmi propagandát folytassanak, forradalmi munkát végezzenek a tömegek renyheségének leküzdésére, azok ellen, akik a valóságban az elnyomott osztály tömegeinek mélyén mindig izzó forradalmi ösztönök és törekvések *ellenére* cselekedtek. A Scheidemannok nyíltan, durván, cinikusan és jórészt önzésből árulták el a proletariátust és pártoltak át a burzsoáziához. A kautskysták és longuet-isták ugyanezt tették, ingadozva, tétovázva és gyáván azokra kacsintva, akik az adott pillanatban erősek voltak. Kautsky a háború idején megjelent minden írásával *elaltatta* a forradalmi szellemet, ahelyett, hogy táplálta és szította volna.

Kautsky a hivatalos német szociáldemokrácia „átlagos" vezérére jellemző kispolgári eltompultságnak szinte történelmi emléket állított azzal, hogy még csak meg sem érti, milyen óriási *elméleti* jelentősége és még inkább mekkora agitációs és propagandisztikus jelentősége van annak, ha Európa proletárjait azzal „vádolják", hogy elárulták az orosz forradalmat! Kautsky nem érti meg, hogy ez a „vád" — a német „birodalom" cenzúraviszonyai között — alighanem az egyetlen forma, amelyben azok a német szocialisták, akik nem árulták el a szocializmust — Liebknecht és barátai —, közzé tehetik azt a *felhívásukat a német munkásokhoz*, hogy rázzák le magukról a Scheidemannokat és Kautskykat, lökjék félre az ilyen „vezéreket", szabadítsák fel magukat eltompító és butító prédikációik hatása alól, akaratuk *ellenére*, *nélkülük*, megkerülésükkel készüljenek fel a *forradalmi* harcra!

Kautsky ezt nem érti. Hogy is érthetné meg akkor a bolsevikok taktikáját? Elvárható-e olyan embertől, aki általában lemond a forradalomról, hogy mérlegelje és felmérje a forradalom fejlődésének feltételeit a „legnehezebb" esetek egyikében?

A bolsevikok taktikája helyes volt, az *egyedüli* internacionalista taktika volt, mert nem a világforradalomtól való gyáva félelmen, nem a forradalommal szemben tanúsított kispolgári „hitetlenségen", nem azon a szűk látókörű nacionalista törekvésen alapult, hogy „saját" hazánkat (saját burzsoáziánk hazáját) megvédjük és minden egyébre „fütyülünk", — hanem az európai forradalmi helyzet helyes (a háború előtt, a szociálsoviniszták és a szociálpacifisták renegátsága előtt általánosan helyesnek elismert) *számbavételén* épült. Ez volt az egyedüli internacionalista taktika, mert megtette a maximumát annak, ami *egy* országban *valamennyi ország* forradalmának fejlesztése, támogatása, felébresztése *érdekében* megvalósítható. Ezt a taktikát óriási siker igazolta, mert a bolsevizmus (egyáltalán nem az orosz bolsevikok érdemei folytán, hanem a *tömegeknek* a valóban forradalmi taktika iránt mindenütt megnyilvánuló mély rokonszenve következtében) *világ*bolsevizmussá lett, olyan eszmét, elméletet, programot, taktikát adott, amely konkrétan, gyakorlatilag különbözik a szociálsovinizmustól és a szociálpacifizmustól. A bolsevizmus *összetörte* a Scheidemannok és Kautskyk, a Renaudelek és Longuet-k, a Hendersonok és MacDonaldok régi, elkorhadt Internacionáléját, s ezek most egymást fogják elgáncsolni, miközben „egységről" ábrán-

doznak és igyekeznek feltámasztani a hullát. A bolsevizmus *lerakta* az eszmei és taktikai alapjait a III., a valóban proletár és kommunista Internacionálénak, amely számba veszi mind a békés korszak vívmányait, mind a *megkezdődött forradalmi korszak* tapasztalatait.

A bolsevizmus az egész világon népszerűsítette a „proletárdiktatúra" eszméjét, lefordította ezt a szót latinról először oroszra, aztán a világ *minden* nyelvére, s a *szovjethatalom* példáján megmutatta, hogy *még* egy elmaradt ország munkásai és szegényparasztjai is, még a legkevésbé tapasztaltak, képzettek, a szervezésben legkevésbé jártasak is, *képesek* voltak egy teljes éven át, óriási nehézségek közepette, harcban a kizsákmányolókkal (akiket az *egész* világ burzsoáziája támogatott), megtartani a dolgozók hatalmát, képesek voltak megteremteni egy összehasonlíthatatlanul magasabb rendű és szélesebb körű demokráciát, mint a világ összes eddigi demokráciái, képesek voltak *megkezdeni* a munkások és a parasztok tízmillióinak a szocializmus gyakorlati megvalósítására irányuló alkotó munkáját.

A bolsevizmus valóban olyan nagy mértékben segítette az európai és az amerikai proletárforradalom kifejlődését, ahogy azt eddig egyetlen ország egyetlen pártjának sem sikerült segítenie. Ugyanakkor, amikor az egész világ munkásai előtt napról napra világosabbá válik, hogy a Scheidemannok és Kautskyk taktikája nem mentette meg őket az imperialista háborútól és attól, hogy az imperialista burzsoázia bérrabszolgái legyenek, hogy ez a taktika nem alkalmas arra, hogy mintául szolgáljon valamennyi országnak, — ugyan

akkor valamennyi ország proletár tömegei előtt napról napra világosabbá válik, hogy a bolsevizmus a háború és az imperializmus borzalmaitól való menekvés helyes útját mutatta meg, hogy a bolsevizmus *alkalmas arra, hogy mindenki számára a taktika mintája legyen.*

Szemünk láttára érlelődik nemcsak az általános európai, hanem a világméretű proletárforradalom is, és ezt a forradalmat a proletariátus oroszországi győzelme segítette, gyorsította, támogatta. Mindez kevés a szocializmus teljes győzelméhez? Természetesen, kevés. Egy ország nem tehet többet. De ez az egy ország, hála a szovjethatalomnak, mégis annyit tett, hogy még akkor is, ha a világimperializmus, mondjuk a német és az angol—francia imperializmus megegyezése révén, holnap eltiporná az orosz szovjethatalmat, még ebben a legeslegrosszabb esetben is vitathatatlan volna, hogy a bolsevik taktika óriási hasznot hozott a szocializmusnak és elősegítette a legyőzhetetlen világforradalom fejlődését.

A BURZSOÁZIA KISZOLGÁLÁSA „GAZDASÁGI ELEMZÉS" LEPLE ALATT

Mint már mondottuk, Kautsky könyvének — ahhoz, hogy a cím helyesen tükrözze a könyv tartalmát — nem „A proletariátus diktatúrája", hanem a „Bolsevikellenes burzsoá támadások szajkózása" címet kellett volna adni.

A mensevikek régi „elméleteit" az orosz forradalom

burzsoá jellegéről, vagyis a marxizmus régi mensevik eltorzítását (amelyet Kautsky 1905-ben *elvetett!*), teoretikusunk most újra felmelegíti. Foglalkoznunk kell ezzel a kérdéssel, bármennyire unalmas is az orosz marxisták számára.

Az orosz forradalom polgári forradalom — mondta valamennyi orosz marxista 1905 előtt. A mensevikek, akik a marxizmust liberalizmussal cserélték fel, ebből ezt a következtetést vonták le: a proletariátusnak tehát nem kell túllépnie a burzsoázia számára elfogadható kereteken, a burzsoáziával való kiegyezés politikáját kell követnie. A bolsevikok azt mondták, hogy ez liberális burzsoá elmélet. A burzsoázia az állam átalakítását polgári módon, *reformista módon*, nem pedig forradalmi módon igyekszik megvalósítani, lehetőleg fenntartva a monarchiát is, a földesúri földtulajdont is stb. A proletariátusnak végig kell vinnie a polgári demokratikus forradalmat, s nem szabad engednie, hogy a burzsoázia reformizmusa „visszatartsa". A bolsevikok a polgári forradalom *osztály*-erőviszonyait így fogalmazták meg: a proletariátus maga mellé állítja a parasztságot, semlegesíti a liberális burzsoáziát és teljesen lerombolja a monarchiát, a középkoriságot, a földesúri földbirtoklást.

A proletariátusnak a parasztsággal *általában* kötött szövetségében fejeződik ki a forradalom polgári jellege, minthogy a parasztság általában az árutermelés alapján álló kistermelőkből tevődik össze. A továbbiak során — fűzték hozzá ugyanakkor a bolsevikok — a proletariátus maga köré tömöríti az egész *félproletariátust* (az összes kizsákmányoltakat és dolgozó-

kat), semlegesíti a középparasztságot és *megdönti* a burzsoáziát: ebben tér el a szocialista forradalom a polgári demokratikus forradalomtól. (Lásd 1905-ben megjelent „Két taktika" című brosúrámat*, újból megjelent 1907-ben Pétervárott, a „12 év" című cikkgyűjteményben.)

Kautsky 1905-ben közvetve részt vett ebben a vitában[40], és az akkor mensevik Plehanov kérdésére válaszolva lényegében Plehanov *ellen* foglalt állást, ami annak idején külön alkalmat adott a bolsevik sajtónak az élcelődésre. Most Kautsky *egy árva szóval sem* emlékezik meg az akkori vitákról (fél, hogy saját nyilatkozatával fogják leleplezni!), s a német olvasót ezzel megfosztja attól a lehetőségtől, hogy a dolog lényegét megértse. Kautsky úr 1918-ban *nem mondhatta* el a német munkásoknak, hogy 1905-ben a munkásoknak a parasztokkal, nem pedig a liberális burzsoáziával való szövetsége mellett foglalt állást, és hogy milyen feltételek mellett védte ezt a szövetséget, milyen programot vázolt fel e szövetség számára.

Kautsky, miután hátrafelé lépett, most „gazdasági elemzés" leple alatt, a „történelmi materializmusról" hangoztatott kérkedő frázisokkal védelmezi azt az álláspontot, hogy a munkások vessék alá magukat a burzsoáziának, és a mensevik Maszlovtól vett idézetek segítségével feléleszti a mensevikek régi, liberális nézeteit; emellett idézetekkel bizonyítja azt az új gon-

* Lásd *Lenin* Összes Művei. 11. köt. Budapest 1966. 1—121. old. — *Szerk.*

dolatot, hogy Oroszország elmaradt ország, és ebből az új gondolatból azt a régi következtetést vonja le, hogy a polgári forradalomban nem kell messzebb menni, mint a burzsoázia! Ezt állítja mindannak ellenére, amit Marx és Engels mondtak, amikor összehasonlították az 1789—1793-as francia polgári forradalmat az 1848-as németországi polgári forradalommal[41]!

Mielőtt Kautsky „gazdasági elemzésének" fő „érvére" és alapvető tartalmára áttérnénk, megjegyezzük, hogy már az első mondatok elárulják a szerző furcsa gondolatzavarát, elárulják, hogy gondolatait nem gondolta végig.

„Oroszország gazdasági alapja — hirdeti „teoretikusunk" — mind ez ideig a mezőgazdaság, mégpedig a paraszti kisgazdaság. Ebből él a lakosság négyötöd, sőt talán öthatod része." (45. old.) Először is, gondolkozott-e ön, tisztelt teoretikus, azon, hogy mennyi lehet a kizsákmányoló a kistermelők e tömegében? Természetesen legfeljebb az összlétszám tizedrésze, a városokban pedig még ennél is kevesebb, mert ott a nagybani termelés fejlettebb. De vegyünk akár egy hihetetlenül magas számot, tegyük fel, hogy a kistermelők egyötöd része kizsákmányoló, aki elveszti választójogát. Akkor is kiderül, hogy a V. szovjetkongresszuson a 66% bolsevik a *lakosság többségét* képviselte. Ehhez pedig még hozzá kell fűzni, hogy a baloldali eszerek jelentékeny része mindig a szovjethatalom mellett volt, azaz elvileg *valamennyi* baloldali eszer a szovjethatalom mellett volt, amikor pedig a baloldali eszerek egy része az 1918. júliusi felkelési kalandba bocsátkozott, régi pártjukból két új párt

szakadt ki, a „narodnyik kommunisták" pártja és a „forradalmi kommunisták" pártja[42] (tekintélyes baloldali eszerekből, akiket még a régi párt helyezett igen fontos állami posztokba; ez előbbi párthoz tartozik pl. Zaksz, az utóbbihoz Kolegajev). Következésképpen maga Kautsky cáfolta meg — önkéntelenül! — azt a nevetséges mesét, hogy a bolsevikok mögött a lakosság kisebbsége áll.

Másodszor, tisztelt teoretikus, gondolkozott-e ön azon, hogy a paraszti kistermelő *szükségképpen* ingadozik a proletariátus és a burzsoázia között? Erről a marxista igazságról, amelyet Európa egész újkori története megerősített, éppen a legjobbkor „feledkezett meg" Kautsky, mert ez az igazság pozdorjává zúzza azt az egész mensevik „elméletet", melyet ő szajkóz! Ha Kautsky erről nem „feledkezett" volna meg, nem tagadhatná a proletárdiktatúra szükségességét olyan országban, amelyben a paraszti kistermelők vannak túlsúlyban. — — —

Nézzük meg teoretikusunk „gazdasági elemzésének" fő tartalmát.

Hogy a szovjethatalom diktatúra, az kétségtelen, mondja Kautsky. „De vajon a *proletariátus* diktatúrája-e ez?" (34. old.)

„A parasztok a Szovjet Alkotmány szerint a törvényhozásban és az államigazgatásban való részvételre jogosult lakosság többségét teszik. Amit a *proletariátus* diktatúrájaként tüntetnek fel, arról, ha következetesen hajtanák végre, és ha egy osztály egyáltalán képes volna közvetlenül gyakorolni a

diktatúrát, melyet csak egy párt gyakorolhat, kiderülne, hogy a *parasztság* diktatúrája." (35. old.)

És a derék Kautsky, aki rendkívül elégedett ezzel a mély értelmű és éles elméjű okoskodással, szellemeskedni próbál: „Kiderül, hogy a szocializmusnak a legkevesebb megrázkódtatással járó megvalósítása akkor van biztosítva, ha a parasztok kezébe adják." (35. old.)

Teoretikusunk rendkívül részletesen, a félliberális Maszlovtól vett számos rendkívül tudós idézettel bizonyítja azt az új gondolatot, hogy a parasztoknak érdeke a magas gabonaár, a városi munkás alacsony munkabére stb., stb. Ezeknek az új gondolatoknak a fejtegetése, mellesleg, annál unalmasabb, minél kevesebb figyelmet fordít Kautsky a háborút követő idő valóban új jelenségeire, például arra, hogy a parasztok a gabonájukért nem pénzt, hanem árut követelnek, hogy a parasztnak nincsen elég szerszáma a föld megmunkálására, mert ezeket semmi pénzért sem lehet kellő mennyiségben beszerezni. De erről alább még külön lesz szó.

Kautsky ilyenformán azzal vádolja a bolsevikokat, a proletariátus pártját, hogy a diktatúrát, a szocializmus ügyének megvalósítását a kispolgári parasztság kezébe adták. Nagyszerű, Kautsky úr! Hát milyen legyen az ön fennkölt véleménye szerint a proletárpárt viszonya a kispolgári parasztsághoz?

Teoretikusunk jobbnak látta erről hallgatni — bizonyára eszébe jutott ez a közmondás: „beszélni

ezüst, hallgatni arany". De Kautsky leleplezi magát a következő okoskodással:

„A Szovjet Köztársaság kezdeti szakaszában a parasztszovjetek általában a *parasztság* szervezetei voltak. Most ez a köztársaság kijelenti, hogy a szovjetek a proletárok és a *szegény*parasztok szervezetei. A jómódú parasztok elvesztik választójogukat a szovjetválasztásokon. Itt elismerik, hogy a szegényparaszt a szocialista agrárreform állandó és tömeges terméke a »proletariátus diktatúrája« idején." (48. old.)

Micsoda gyilkos irónia! Oroszországban bármely burzsoá szájából hallható az ilyesmi: mind kárörvendezve nevet azon, hogy a Szovjet Köztársaság nyíltan elismeri a szegényparasztok létezését. Gúnyolódnak a szocializmuson. Ehhez joguk van. De az a „szocialista", aki gúnyolódik azon, hogy a négyéves pusztító háború után vannak nálunk — és még soká lesznek — szegényparasztok, az ilyen „szocialista" csak a tömeges renegátság körülményei között születhetett.

Halljuk tovább:

„...A Szovjet Köztársaság beavatkozik a gazdagabb parasztok és a szegényebb parasztok közötti viszonyba, de nem a föld új elosztása útján. Hogy a városi lakosok élelmiszerhiányát megszüntessék, felfegyverzett munkásosztagokat küldenek ki a falvakba, amelyek elveszik a gazdagabb parasztoktól az élelmiszer-felesleget. Ennek egy részét a városi

lakosságnak adják, másik részét a szegényebb parasztoknak." (48. old.)

A szocialista és marxista Kautskyt természetesen mélységesen felháborítja az a gondolat, hogy ez az intézkedés a nagyvárosok környékén túl is kiterjedhet (márpedig nálunk az egész országra kiterjed). A szocialista és marxista Kautsky fölényeskedve, a nyárspolgár példátlan, hasonlíthatatlan, elbűvölő hidegvérűségével (vagy korlátoltságával) megjegyzi: „Ez (a jómódú parasztság kisajátítása)... a nyugtalanság és a polgárháború új elemeit viszi a termelés folyamatába..." (a „termelés folyamatába" bevitt polgárháború, — ez aztán a csodabogár!) „...holott ennek gyógyulásához sürgősen nyugalomra és biztonságra van szükség." (49. old.)

Bizony, bizony, ami a kizsákmányolók és a gabonaspekulánsok nyugalmát és biztonságát illeti, azokét, akik rejtegetik a gabonafelesleget, áthágják a gabonamonopóliumról szóló törvényt, éhínségbe döntik a városi lakosságot — ami ezeknek a nyugalmát illeti, a marxista és szocialista Kautsky természetesen joggal sóhajtozik és hullatja könnyeit. Mi valamennyien szocialisták és marxisták és internacionalisták vagyunk — ordítják kórusban a Kautskyk, a Heinrich Weberek[43] (Bécs), a Longuet-k (Párizs), a MacDonaldok (London) stb. —, mi valamennyien a munkásosztály forradalma mellett vagyunk, de... csak úgy, hogy ne zavartassék a gabonaspekulánsok nyugalma és biztonsága! És a tőkéseknek ezt az ocsmány kiszolgálását a „termelési folyamatra" való „marxista" hivat-

kozással takargatjuk... Ha ez marxizmus, akkor mit nevezünk a burzsoázia kiszolgálásának?

Lássuk, mire lyukadt ki teoretikusunk. Azzal vádolja a bolsevikokat, hogy a parasztság diktatúráját a proletariátus diktatúrájának tüntetik fel. És ugyanakkor azzal vádol bennünket, hogy a polgárháborút elvisszük a faluba (mi ezt *érdemünknek* tartjuk), hogy felfegyverzett munkásosztagokat küldünk falura, amelyek nyíltan hirdetik, hogy a „proletariátus és a szegényprasztság diktatúráját" valósítják meg, segítik a szegényparasztságot, kisajátítják a spekulánsok, a gazdag parasztok gabonafeleslegeit, melyeket azok elrejtenek, megszegve a gabonamonopóliumról szóló törvényt.

Marxista teoretikusunk egyrészt a tiszta demokrácia mellett száll síkra, amellett, hogy a forradalmi osztály, a dolgozók és kizsákmányoltak vezetője vesse alá magát a lakosság többségének (melyben tehát a kizsákmányolók is benne foglaltatnak). Másrészt velünk *szemben* azt fejtegeti, hogy a forradalom elkerülhetetlenül polgári jellegű — polgári azért, mert a parasztság a maga egészében a polgári társadalmi viszonyok talaján áll —, és ugyanakkor igényt tart arra, hogy ő védelmezi a proletár, a marxista osztályszempontot!

Ez nem „gazdasági elemzés", hanem a legnagyobb zagyvaság és összevisszaság. Ez nem marxizmus, ezek liberális tanítások foszlányai, a burzsoázia és a kulákok előtti hajbókolás hirdetése.

A kérdést, melyet Kautsky összezavart, a bolsevikok már 1905-ben teljesen tisztázták. Igenis, a mi

forradalmunk polgári forradalom, *amíg együtt* megyünk a parasztsággal mint *egésszel*. Ezt mi a napnál világosabban felismertük, 1905 óta százszor és ezerszer megmondottuk, soha meg nem próbáltuk a történeti folyamatnak ezt az elkerülhetetlen fokát sem átugrani, sem rendeletekkel kiküszöbölni. Kautskynak az a görcsös igyekezete, hogy ebben a kérdésben „leleplezzen" minket, csak az ő nézeteinek zavarosságát leplezi le, és azt, hogy nem mer visszaemlékezni arra, amit 1905-ben írt, amikor még nem volt renegát.

De 1917-ben, *áprilistól* kezdve, jóval az Októberi Forradalom előtt, jóval mielőtt átvettük a hatalmat, nyíltan megmondtuk és megmagyaráztuk a népnek: itt most a forradalom nem állhat meg, mert előbbre ment az ország, előbbre lépett a kapitalizmus, példátlan méreteket öltött a gazdasági pusztulás, amely *megköveteli* (akár akarja ezt valaki, akár nem akarja), megköveteli a *szocializmus felé* vezető lépéseket. Mert másként előbbremenni, másként megmenteni a háború által elgyötört országot, másként *enyhíteni* a dolgozók és kizsákmányoltak kínjain *nem lehet*.

Úgy történt, ahogy megmondtuk. A forradalom menete igazolta érvelésünk helyességét. *Kezdetben* az „egész" parasztsággal a monarchia ellen, a földesurak ellen, a középkoriság ellen (és ennyiben a forradalom polgári, polgári demokratikus marad). *Azután* a szegényparasztsággal együtt, a félproletariátussal együtt, valamennyi kizsákmányolttal együtt, a *kapitalizmus ellen*, ideértve a falusi gazdagokat, a kulákokat, a spekulánsokat is — és ennyiben a forradalom *szocialistává* válik. Aki mesterségesen próbál kínai

falat vonni a kettő közé, aki *mással* is el akarja választani őket, mint a proletariátus felkészültségének fokával és a szegényparasztsággal való összefogásának fokával, az a marxizmust a legnagyobb mértékben elferdíti, elposványosítja, liberalizmussal cseréli fel. Ez esetben arra való áltudományos hivatkozással, hogy a burzsoázia a középkorisághoz viszonyítva progresszív, becsempésznék a burzsoázia reakciós védelmezését a szocialista proletariátussal szemben.

A szovjetek többek közt éppen azért jelentik a demokráciának hasonlíthatatlanul magasabb formáját és típusát, mert azáltal, hogy egyesítik és bevonják a politikába a *munkás- és parasztitömegeket*, a „néphez" (abban az értelemben, ahogyan Marx beszélt 1871-ben az igazi népi forradalomról[44]) legközelebb álló, legérzékenyebb barométerei annak, hogyan növekszik és fejlődik a tömegek politikai és osztályérettsége. A Szovjet Alkotmányt nem valamiféle „terv" alapján írták, nem íróasztal mellett állították össze, nem burzsoá jogászok kényszerítették rá a dolgozókra. Nem, ez az Alkotmány az *osztályharc* fejlődési menetéből *nőtt ki*, oly mértékben, ahogy az *osztályellentétek* megértek. Ezt éppen azok a tények bizonyítják, melyeket Kautsky is kénytelen elismerni.

Eleinte a szovjetek az egész parasztságot egyesítették. Éppen a szegényparasztság fejletlensége, elmaradottsága, tudatlansága folytán a vezetés a kulákok, a tehetősek, a tőkések, a kispolgári értelmiség kezébe került. Ez a kispolgárság, a mensevikek és a szociálforradalmárok uralmának kora volt (ezeket is,

azokat is csak tökfilkók vagy Kautsky-féle renegátok tekinthetik szocialistáknak). A kispolgárság elkerülhetetlenül, szükségszerűen ingadozott a burzsoázia diktatúrája (Kerenszkij, Kornyilov, Szavinkov) és a proletariátus diktatúrája között, mivel a kispolgárság, gazdasági helyzetének alapvető sajátosságainál fogva, semmiféle önálló dologra nem képes. Egyébként Kautsky teljesen megtagadja a marxizmust, amikor az orosz forradalom elemzésénél a „demokrácia" jogi, formális, a burzsoázia uralmát leplező és a tömegeket ámító fogalmával intézi el a kérdést és *megfeledkezik* arról, hogy a valóságban a „demokrácia" hol a *burzsoázia diktatúráját* fejezi ki, hol a magát ennek a diktatúrának alárendelő nyárspolgárság tehetetlen reformizmusát stb. Kautsky szerint a tőkésországban voltak polgári pártok, volt proletár párt, amely a proletariátus többségét, tömegét vezette (bolsevikok), de *nem voltak* kispolgári pártok! A mensevikeknek és az eszereknek nem voltak *osztálygyökereik*, kispolgári gyökereik!

A kispolgárság, a mensevikek és az eszerek ingadozása felnyitotta a tömegek szemét és óriási többségüket, valamennyi „alsó réteget", valamennyi proletárt és félproletárt eltaszította az ilyen „vezérektől". A szovjetekben (Petrográdban és Moszkvában 1917 októberéig) a bolsevikok jutottak túlsúlyra, az eszerek és mensevikek táborában pedig kimélyült a szakadás.

A győzelmes bolsevik forradalom az ingadozás végét jelentette, a monarchia és a földesúri földtulajdon teljes szétzúzását jelentette (az Októberi

Forradalomig a földesúri földtulajdont *nem* zúzták szét). Mi a polgári forradalmat *végig*vittük. A parasztság *egésze* minket követett. A szocialista proletariátussal való ellentéte nem nyilvánulhatott meg azonnal. A szovjetek egyesítették a parasztságot *általában*. A parasztságon belüli osztálytagozódás még nem érett meg, még nem került felszínre.

Ez a folyamat 1918 nyarán és őszén fejlődött ki. A csehszlovák ellenforradalmi felkelés felébresztette a kulákokat. Oroszországon végighömpölygött a kulákfelkelések hulláma. A szegényparasztság nem könyvből, nem újságból, *hanem az életből* tanulta meg, hogy érdekei összeegyeztethetetlenek a kulákok, a gazdagok, a falusi burzsoázia érdekeivel. A „baloldali eszerek", mint minden kispolgári párt, a tömegek ingadozását tükrözték vissza, és éppen 1918 nyarán ez a párt két részre szakadt: az egyik része a csehszlovákok mellé állt (a moszkvai felkelés, amikor Prosjan — egy órára! — hatalmába kerítette a távírdát és hírül adta Oroszországnak a bolsevikok megdöntését, azután Muravjovnak a csehszlovákok ellen küldött hadsereg főparancsnokának árulása[45] stb.); másik, fentebb említett része együtt maradt a bolsevikokkal.

A városi élelmiszerhiány fokozódása mind élesebben vetette fel a gabonamonopólium kérdését (amelyről a teoretikus Kautsky „megfeledkezett" Maszlov elavult, tíz éve koptatott közhelyeit ismételgető gazdasági elemzésében!).

A régi földesúri és burzsoá állam, de még a demokratikus köztársasági is, fegyveres csapatokat

küldött a falura, amelyek ténylegesen a burzsoázia rendelkezésére állottak. Ezt Kautsky úr nem tudja! Ebben ő nem a „burzsoázia diktatúráját" látja, isten ments! Ez „tiszta demokrácia", különösen ha egy burzsoá parlament jóváhagyta volna! Arról Kautsky „nem hallott", arról hallgat, hogy 1917 nyarán és őszén miként tartóztatta le Avkszentyev és Sz. Maszlov Kerenszkijékkel, Cereteliékkel és más hasonló eszer és mensevik elemekkel egyetemben a földbizottságok tagjait!

A dolog lényege az, hogy a burzsoá állam, amely a burzsoázia diktatúráját demokratikus köztársaság útján valósítja meg, nem vallhatja be a népnek, hogy a burzsoáziát szolgálja, nem mondhatja meg az igazságot, kénytelen képmutatóskodni.

A Kommün típusú állam, a szovjetállam viszont nyíltan és egyenesen megmondja a népnek az *igazat*, amikor kijelenti, hogy nem más, mint a proletariátus és a szegényparasztság diktatúrája, és éppen ezzel az igazsággal az új állampolgárok tízmillióit vonzza magához, azokat, akiket minden demokratikus köztársaság elnyom, de akiket a szovjetek bevonnak a politikába, a *demokráciába*, az állam vezetésébe. A Szovjet Köztársaság fegyveres munkásosztagokat küld falura, elsősorban az öntudatosabb munkásokat, a fővárosokból. Ezek a munkások elviszik a falura a szocializmust, a maguk oldalára állítják a szegényparasztságot, szervezik és felvilágosítják, segítenek neki *elnyomni a burzsoázia ellenállását*.

Mindenki, aki ismeri a helyzetet és aki volt falun, azt mondja, hogy nálunk a falu *maga* csak 1918

nyarán és őszén éli át az „októberi" (azaz proletár) forradalmat. Fordulópont áll be. A kulákfelkelések hullámát a szegényparasztság lendülete, a „szegényparaszt-bizottságok" erősödése váltja fel. A hadseregben nő a munkások soraiból kikerült biztosok, a munkások soraiból kikerült tisztek, a munkások soraiból kikerült hadosztály- és hadseregparancsnokok száma. Ugyanakkor, amikor az (1918) júliusi válságtól[46] és a burzsoázia üvöltésétől megijedt tökfilkó Kautsky lelkendezve lohol a burzsoázia után és egész brosúrát ír, amelyet az a meggyőződés hat át, hogy a bolsevikokat holnap megdönti a parasztság, ugyanakkor, amikor ez a tökfilkó a baloldali eszerek elszakadásában azt látja, hogy „szűkül" (37. old.) a köre azoknak, akik a bolsevikokat támogatják — ugyanakkor a bolsevizmus híveinek *igazi* köre *mérhetetlenül kiszélesedik*, mert a falusi szegénység tízmilliói *önálló* politikai életre ébrednek, és felszabadítják magukat a kulákok és a falusi burzsoázia gyámsága és befolyása alól.

Elvesztettünk néhány száz baloldali eszert, jellemtelen intellektuelt, a parasztok közül pedig a kulákokat, de megnyertük a szegényparasztság képviselőinek millióit*.

Egy esztendővel a fővárosokban végbement proletárforradalom után, annak hatására és segítségével, a legfélreesőbb falvakban is lezajlott a proletárfor-

* A VI. szovjetkongresszuson (1918. november 6—9.), szavazati joggal részt vett 967 küldött, közülük 950 bolsevik, tanácskozási joggal 351, közülük 335 bolsevik. Összesen 97% bolsevik.

radalom, és véglegesen megszilárdította a szovjethatalmat és a bolsevizmust, végérvényesen bebizonyította, hogy az országon belül nincsen erő, amely szembeszállhatna vele.

Oroszország proletariátusa, miután általában a parasztsággal együtt befejezte a polgári demokratikus forradalmat, véglegesen áttért a szocialista forradalomra, amikor sikerült kettészakítania a falut és maga mellé állítania a falusi proletárokat és félproletárokat, egyesítenie őket a kulákok és a burzsoázia — többek között a parasztburzsoázia — ellen.

Ha a fővárosok és a nagyipari központok bolsevik proletariátusa nem tudta volna maga köré tömöríteni a falusi szegényeket a gazdag parasztság ellen, ez annak a bizonyítéka lett volna, hogy Oroszország „nem érett meg" a szocialista forradalomra, a parasztság „egész" maradt volna, azaz megmaradt volna a kulákok, a gazdagok, a burzsoázia gazdasági, politikai és szellemi vezetése alatt, a forradalom nem ment volna túl a polgári demokratikus forradalom keretén. (De zárójelben megjegyezve, még ez sem bizonyította volna, hogy a proletariátusnak nem kellett volna megragadnia a hatalmat, mert csakis a proletariátus vitte valóban végig a polgári demokratikus forradalmat, csakis a proletariátus tett komoly lépéseket a proletár világforradalom felé, csakis a proletariátus teremtette meg a szovjethatalmat, amely — a Kommün után — a második lépés a szocialista állam felé.)

Másrészt, ha a bolsevik proletariátus nem tudta

volna kivárni a falusi osztályrétegződést, ha nem tudta volna ezt *előkészíteni*, és végrehajtani, s így mindjárt 1917 október—novemberében megkísérelte volna „elrendelni" a polgárháborút vagy „a szocializmus bevezetését" falun, ha megkísérelte volna, hogy az általában a parasztsággal alkotott ideiglenes blokk (szövetség) nélkül, a középparasztnak stb. tett számos engedmény nélkül boldoguljon, — akkor ez a marxizmus *blanquista*[47] eltorzítása lett volna, akkor ez a *kisebbség* kísérlete lett volna arra, hogy akaratát a többségre rákényszerítse, akkor ez elméleti szempontból esztelenség lett volna, meg nem értése annak, hogy az egész parasztságot felölelő forradalom *még* polgári forradalom, és hogy ezt a forradalmat számos *átmenet*, *átmeneti fok* nélkül szocialista forradalommá változtatni egy elmaradt országban lehetetlen.

Kautsky e rendkívül fontos elméleti és politikai kérdésben *mindent* összezavart, és a gyakorlatban egyszerűen a burzsoázia lakájának bizonyult, aki toporzékolva tiltakozik a proletariátus diktatúrája ellen.

* * *

Ugyanilyen, ha ugyan nem még nagyobb zűrzavart keltett Kautsky egy másik rendkívül érdekes és fontos kérdésben, nevezetesen abban a kérdésben, hogy vajon helyes elvi alapokon nyugodott-e, azután pedig célravezető volt-e a Szovjet Köztársaság *törvényhozói* tevékenysége az agrárviszonyok átalakításának, a szocialista átalakulásnak ezen a roppant

nehéz és egyszersmind igen fontos területén? Kimondhatatlanul hálásak lennénk minden nyugateurópai marxistának, ha — miután megismerkedett legalább a legfontosabb okmányokkal — *bírálatot* mondana politikánkról, mert ezzel rendkívül nagy segítséget nyújtana nekünk és segítené az egész világon érlelődő forradalmat is. Kautskytól azonban bírálat helyett hihetetlen elméleti zagyvalékot kapunk, amely a marxizmust liberalizmussá változtatja, a gyakorlatban pedig üres, rosszhiszemű, kispolgári kirohanásokat intéz a bolsevikok ellen. Ítéljen az olvasó:

„A nagybirtokot a forradalom következtében nem lehetett tovább fenntartani. Ez azonnal nyilvánvalóvá vált. Elkerülhetetlen lett átadása a parasztlakosságnak..." (Nem igaz, Kautsky úr: ön a különböző *osztályoknak* a kérdéshez való viszonya helyett azt tolja előtérbe, ami az ön számára „nyilvánvaló"; a forradalom története bebizonyította, hogy a burzsoáknak a kispolgárokkal, a mensevikekkel és az eszerekkel alakított koalíciós kormánya a nagybirtok fenntartására irányuló politikát folytatott. Ezt különösen világosan bebizonyította Sz. Maszlov törvénye és a földbizottságok tagjainak letartóztatása[48]. A proletariátus diktatúrája nélkül „a parasztlakosság" nem győzedelmeskedett volna a tőkéssel egyesült földbirtokos felett.)

„...Abban a kérdésben azonban, hogy ennek milyen formában kell történnie, korántsem volt egység. Különböző megoldások voltak elképzelhetők..." (Kautskynak a legtöbb gondot a „szocialisták" „egy-

sége" okozza, bárki nevezze is így magát. Arról megfeledkezik, hogy a tőkés társadalom alapvető osztályainak különböző megoldásokra kell jutniuk.) „...Szocialista szempontból a legcélszerűbb megoldás az lett volna, ha a nagybirtokokat állami tulajdonba veszik, és azokkal a parasztokkal, akik eddig ott bérmunkásokként dolgoztak, most már szövetkezeti formában megműveltetik. Ez a megoldás azonban olyan mezőgazdasági munkásokat tételez fel, amilyenek Oroszországban nincsenek. Egy másik megoldás a nagybirtokok állami tulajdonba vétele és kis parcellákban a kevés földű parasztoknak való bérbeadása lehetett volna. Ebben az esetben még megvalósult volna valami a szocializmusból..."

Kautsky, mint mindig, most is a jól ismert „egyfelől nem lehet tagadni, másfelől el kell ismerni" formulával tér ki a kérdés elől. *Egymás mellé* állít különféle megoldásokat anélkül, hogy azzal az egyedül reális, egyedül marxista gondolattal foglalkoznék, hogy a kapitalizmusból a kommunizmusba való *átmenetnek* milyen formái legyenek bizonyos *sajátos* viszonyok között. Oroszországban vannak mezőgazdasági bérmunkások, de kis számban, s azt a szovjethatalom által *felvetett* kérdést, hogy miképpen lehet áttérni a kommunális és a szövetkezeti földművelésre, Kautsky nem érintette. A legfurcsább azonban az, hogy Kautsky kis földparcellák bérbeadásában akar „valamit a szocializmusból" látni. Valójában ez — *kispolgári* jelszó és „szocializmusból" itt *semmi sincs*. Ha az „állam", amely bérbeadja a földeket, *nem* Kommün típusú állam, hanem parlamentáris pol-

gári köztársaság (és éppen ez Kautsky állandó feltevése), akkor a földnek kis parcellákban való bérbeadása tipikus *liberális reform* lesz.

Arról, hogy a szovjethatalom megszüntetett *mindennemű* földtulajdont, Kautsky hallgat. Sőt mi több, hihetetlen hamisítást követ el és úgy idézi a szovjethatalom rendeleteit, hogy a leglényegesebbet kihagyja.

Miután kijelenti, hogy a „kistermelés a termelési eszközök teljes magántulajdonára törekszik" és hogy az alkotmányozó gyűlés lett volna az „egyetlen tekintély", amely képes lett volna a földosztást megakadályozni (olyan állítás ez, amelyen Oroszországban csak kacagnának, mert mindenki tudja, hogy a munkások és parasztok *csak* a szovjeteket ismerik el tekintélynek, az alkotmányozó gyűlés pedig a csehszlovákok és a földesurak jelszavává lett), Kautsky így folytatja:

„A szovjetkormány egyik legelső rendelete kimondta a következőket: 1. A földesúri földtulajdon azonnal minden megváltás nélkül megszűnik. 2. A földesúri birtokokkal, valamint az uralkodóház birtokaival, a kolostori és egyházi földekkel, minden élő és holt felszerelésükkel, gazdasági épületeikkel és minden tartozékukkal a földkérdésnek az alkotmányozó gyűlés által való eldöntéséig a parasztküldöttek kerületi szovjeteinek járási földbizottságai rendelkeznek."

Kautsky *csak ezt a két pontot* idézi és levonja a következtetést:

„Az alkotmányozó gyűlésre való utalás holt betű maradt. Ténylegesen az egyes járások parasztjai azt tehették a földdel, amit akartak." (47. old.)

Íme Kautsky „bírálatának" iskolapéldái! Íme a „tudományos" mű, amely leginkább hamisításra hasonlít. A német olvasóval el akarják hitetni, hogy a bolsevikok a földmagántulajdon kérdésében kapituláltak a parasztság előtt! hogy a bolsevikok hagyták, hogy a parasztok külön-külön („az egyes járások") azt tegyék, amit akarnak!

A valóságban viszont a Kautsky által idézett dekrétum* — az első, 1917. október 26-án (a régi naptár szerint) kiadott dekrétum — nem két, hanem öt cikkelyből áll, *plusz* egy nyolc cikkelyes „választói utasításból", amelyről a dekrétum megállapítja, hogy „vezérfonalul kell szolgálnia".

Harmadik cikkelyében a dekrétum kimondja, hogy a gazdaságok „*a nép tulajdonába*" mennek át, hogy össze kell állítani „az egész elkobzott vagyon pontos jegyzékét" és ezt a vagyont „a legszigorúbb forradalmi védelembe" kell venni. A választói utasítás pedig azt mondja, hogy „a föld magántulajdona örökre megszűnik", hogy „azok a földterületek, amelyeken magas színvonalú gazdaságok vannak", „*nem kerülnek felosztásra*", hogy „az elkobzott földek egész élő és holt gazdasági felszere-

* Lásd *Lenin* Összes Művei. 35. köt. Budapest 1972. 22—25. old. — *Szerk.*

lése — nagysága és jelentősége szerint — az állam vagy a község kizárólagos használatába megy át, megváltás nélkül", és hogy „az egész föld az össznépi földalapba kerül".

Továbbá, az alkotmányozó gyűlés feloszlatásával egyidőben (1918. január 5.) a III. szovjetkongresszus elfogadta „A dolgozó és kizsákmányolt nép *jogainak kinyilatkoztatását*"*, amely most a Szovjet Köztársaság Alaptörvényének részévé vált. Ez a deklaráció II. cikkelyének 1. pontjában azt mondja, hogy a „földmagántulajdon megszűnik" és hogy „a mintagazdaságok és mezőgazdasági vállalatok nemzeti tulajdonnak nyilváníttatnak".

Az alkotmányozó gyűlésre való utalás tehát *nem* maradt holt betű, mert egy másik általános népképviseleti intézmény, amely a parasztok szemében összehasonlíthatatlanul nagyobb tekintéllyel rendelkezik, magára vállalta az agrárkérdés megoldását.

Továbbá 1918. február 6-án (19-én) közzétettük a föld szocializálásáról szóló törvényt, amely még egyszer megerősíti a földmagántulajdon minden formájának megszüntetését és leszögezi, hogy mind a földdel, mind a *magángazdaságok minden felszerelésével* a szovjethatóságok rendelkeznek a *föderatív szovjethatalom ellenőrzése alatt;* a földdel való rendelkezés tekintetében ezeket a feladatokat jelöli meg:

„a szocialista gazdaságra való áttérés céljából a földművelésben az egyéni gazdaság rovására fej-

* Ugyanott, 219—223. old. — *Szerk.*

leszteni kell a kollektív gazdaságot, mely a munka és a termékek szempontjából gazdaságosabb". (11. cikkely, *e* pont.)

Ez a törvény, amely bevezeti az *egyenlősítő* földhasználatot, arra az alapvető kérdésre, hogy „kinek van joga a föld használatára", így felel:

(20. cikkely.) „A föld felületének egyes részeit az Oroszországi Föderatív Szovjet Köztársaság területén társadalmi vagy magáncélokra használhatják: A) Kulturális és művelődési célokra: 1. Az állam, a szovjethatalom szervei (föderális, területi, kormányzósági, kerületi, járási és községi hatóságok) útján. 2. Társadalmi szervezetek (a helyi szovjethatóságok ellenőrzésével és engedélyével). B) Mezőgazdasági célokra: 3. Mezőgazdasági kommunák. 4. Mezőgazdasági szövetkezetek. 5. Falusi közösségek. 6. Egyes családok és személyek..."

Az olvasó láthatja, hogy Kautsky teljesen kiforgatta a dolgot és teljesen hamis színben tüntette fel a német olvasó előtt az oroszországi proletárállam agrárpolitikáját és agrártörvényhozását.

Az elméletileg fontos alapvető jelentőségű kérdéseket Kautsky még csak fel sem tudta vetni!

Ezek a kérdések a következők:

(1) az egyenlősítő földhasználat és

(2) a föld nacionalizálása; — mind az egyik, mind a másik rendszabálynak a viszonya általában a szo-

cializmushoz és különösen a kapitalizmusból a kommunizmusba való átmenethez.

(3) A föld társas megművelése mint átmenet a szétforgácsolt kisüzemi földművelésről a nagyüzemire, a társadalmira; megfelel-e a szocializmus követelményeinek az a mód, ahogyan a szovjet törvényhozás ezt a kérdést kezeli?

Az első kérdéssel kapcsolatban mindenekelőtt a következő két alapvető tényt kell megállapítanunk: (a) a bolsevikok, számba véve az 1905. év tapasztalatait is (utalok például arra a munkámra, melynek tárgya az agrárkérdés az első orosz forradalomban*), rámutattak az egyenlősítő földhasználat jelszavának demokratikusan progresszív, demokratikus forradalmi jelentőségére, és 1917-ben, már az Októberi Forradalom *előtt*, teljes határozottsággal beszéltek erről. (b) Amikor a bolsevikok megszavazták a föld szocializálásáról szóló törvényt — azt a törvényt, melynek az egyenlősítő földhasználat jelszava a „lelke" —, a legfélreérthetetlenebbül és a leghatározottabban kijelentették: ez az eszme nem a mi eszméink, mi nem értünk egyet ezzel a jelszóval, de kötelességünknek tartjuk, hogy végrehajtsuk, mert a parasztok túlnyomó többsége ezt követeli. A dolgozók többségének eszméjén és követelésein pedig a dolgozóknak *maguknak kell túljutniuk;* ezeket a követeléseket sem „megszüntetni", sem rajtuk „átugorni" nem lehet. Mi, bolsevikok, *segíteni* fogunk a

* Lásd *Lenin* Összes Művei. 16. köt. Budapest 1968. 177—381. old. — *Szerk.*

parasztságnak abban, hogy túljusson ezeken a kispolgári jelszavakon, hogy minél hamarabb és minél könnyebben *áttérjen* a szocialista jelszavakra.

Egy marxista teoretikusnak, aki tudományos elemzésével segíteni szeretne a munkásforradalomnak, válaszolnia kellene először is arra: igaz-e az, hogy az egyenlősítő földhasználat eszméjének demokratikus forradalmi jelentősége van, az a jelentősége, hogy következetesen végigviszi a *polgári* demokratikus forradalmat? Másodszor, helyesen jártak-e el a bolsevikok, mikor megszavazták (és a leglojálisabban tiszteletben tartották) az egyenlősítésről szóló kispolgári törvényt?

Kautsky még arra sem volt képes, hogy *észrevegye* mi a kérdés veleje elméleti szempontból!

Kautskynak sohasem sikerülne megcáfolnia azt, hogy az egyenlősítés eszméjének progresszív és forradalmi jelentősége van a polgári demokratikus átalakulásban. Messzebb ez az átalakulás nem mehet. Minél következetesebben megvalósul ez az átalakulás, *annál világosabban*, annál *hamarább*, annál *könnyebben* tárja fel a tömegek előtt a polgári demokratikus megoldások *elégtelenségét*, annak elkerülhetetlenségét, hogy ezek kereteit átlépjék, hogy áttérjenek a *szocializmusra*.

A parasztság, mely lerázta magáról a cárizmust és a földesurakat, egyenlősítésről ábrándozik, és semmilyen erő sem tudná meggátolni ebben a parasztokat, akik a földesuraktól is, a *polgári* parlamentáris köztársasági államtól is megszabadultak. A proletárok azt mondják a parasztoknak: mi segítünk nektek

abban, hogy eljussatok az „ideális" kapitalizmushoz, mert a földhasználat egyenlősítése a kapitalizmus ideális megvalósítása a kistermelő szempontjából. És ugyanakkor meg fogjuk nektek mutatni ennek elégtelenségét és azt, hogy át kell térni a föld társas megművelésére.

Érdekes lenne megnézni, hogyan próbálja Kautsky megcáfolni azt, hogy helyes, ha a proletariátus *ilyen módon* vezeti a parasztság harcát!

Kautsky jobbnak látta, ha kitér a kérdés elől...

Kautsky továbbá egyenesen becsapta német olvasóit, amikor eltitkolta előttük, hogy a szovjethatalom a föld*törvényben kifejezetten* előnyben részesítette és első helyre állította a kommunákat és a szövetkezeteket.

A parasztsággal együtt a polgári demokratikus forradalom befejezéséig, — a parasztság szegény, proletár és félproletár részével együtt előre a szocialista forradalom felé! Ez volt a bolsevikok politikája és ez volt az egyetlen marxista politika.

Kautsky pedig tévelyeg és egyetlen kérdést sem tud helyesen felvetni! Egyrészt *nem meri* azt mondani, hogy a proletároknak szakítaniuk kellett volna az egyenlősítés kérdésében a parasztsággal, mert érzi, hogy az ilyen szakítás ostobaság lett volna (azonkívül Kautsky 1905-ben, amikor még nem volt renegát, világosan és félreérthetetlenül síkraszállt a munkások és parasztok szövetsége mint a forradalom győzelmének feltétele mellett). Másrészt Kautsky helyeslőleg idézi a mensevik Maszlov liberális közhelyeit, aki „bebizonyítja", hogy a kispolgári egyenlőség utópikus és reakciós a *szocializmus szempontjából*, és elhallgatja,

hogy az egyenlőségért, az egyenlősítésért folyó kispolgári harc haladó és forradalmi *a polgári demokratikus forradalom szempontjából.*

Kautskynál e zűrzavarnak se vége, se hossza: jól jegyezzük meg, hogy Kautsky (1918-ban) *kitart* az orosz forradalom *polgári* jellege mellett. Kautsky (1918-ban) ezt követeli: ne lépjétek túl ezeket a kereteket! És ugyanez a Kautsky lát „valamit *a szocializmusból*" (a polgári forradalom szempontjából) abban a *kispolgári* reformban, amely kis földparcellákat oszt szét a *szegény*parasztok között, vagyis az egyenlősítéshez való közeledésben)!!

Értse meg, aki tudja!

Kautsky ezenfelül elárulja, hogy nyárspolgár módjára képtelen egy meghatározott párt valóságos politikáját számba venni. A mensevik Maszlov *frázisait* idézi, de *nem kívánja látni* a mensevik párt *valóságos* politikáját 1917-ben, amikor a mensevik párt „koalícióban" a földbirtokosokkal és a kadetokkal, ténylegesen *a liberális agrárreformot és a földbirtokosokkal való megegyezést* védelmezte (a bizonyíték: a földbizottságok tagjainak letartóztatása és Sz. Maszlov törvényjavaslata).

Kautsky nem vette észre, hogy P. Maszlovnak a kispolgári egyenlőség reakciós és utópikus jellegéről hangoztatott frázisai a valóságban azt a mensevik politikát takarják, amely a parasztok és a földbirtokosok közti *megegyezésre* (vagyis a parasztoknak a földbirtokos által való becsapására) irányul a földbirtokosoknak a parasztok által való *forradalmi* megdöntése helyett.

Remek „marxista" ez a Kautsky!

Éppen a bolsevikok voltak azok, akik következetesen figyelembe vették a polgári demokratikus és a szocialista forradalom közti különbséget: azzal, hogy végig vitték az előbbit, megnyitották az utóbbihoz vezető átmenet kapuját. Ez az egyetlen forradalmi és az egyetlen marxista politika.

És hiába szajkózza Kautsky az ilyen lapos liberális szellemességeket: „A kisparasztok még sehol és sohasem tértek át elméleti meggyőződés alapján a kollektív termelésre." (50. old.)

Nagyon szellemes!

Egy nagy ország kisparasztjai sehol és sohasem állottak még proletárállam befolyása alatt.

A kisparasztok sehol és soha nem jutottak el a szegényparasztok és a gazdagparasztok közti nyílt, egészen a polgárháborúig menő osztályharcig *olyan körülmények között*, amikor a proletár államhatalom propagandával, politikailag, gazdaságilag és katonailag támogatja a szegényparasztokat.

A spekulánsok és a gazdagok sehol és sohasem szedték még meg ennyire magukat a háborúban, míg a paraszti tömegek ennyire tönkrementek.

Kautsky a régi dolgokat ismételgeti, a régi dolgokon kérődzik, és még csak gondolni sem mer a proletárdiktatúra új feladataira.

De mi történik akkor, kedves Kautsky, ha a parasztoknak *nincs elég* szerszámuk a kisüzemi termeléshez, és a proletárállam *segít* nekik gépeket szerezni a föld kollektív megműveléséhez, vajon ez „elméleti meggyőződés"-e? — — —

Térjünk át a föld nacionalizálásának kérdésére. A mi narodnyikjaink, köztük valamennyi baloldali eszer, tagadják, hogy a nálunk végrehajtott rendszabály a föld nacionalizálását jelenti. Elméletileg nincs igazuk. Ha az árutermelés és a kapitalizmus keretei közt maradunk, akkor a földmagántulajdon megszüntetése — a föld nacionalizálása. A „szocializálás" szó csak törekvést, kívánságot fejez ki, a szocializmusba való átmenet előkészítését.

Mi legyen hát a marxisták álláspontja a föld nacionalizálása tekintetében?

Kautsky ezúttal sem képes arra, hogy akár csak felvesse az elméleti kérdést, vagy — ami még roszszabb — szántszándékkal kitér a kérdés elől, noha az orosz irodalomból ismeretes, hogy Kautsky tud azokról a régi vitákról, amelyek az orosz marxisták közt a föld nacionalizálásáról, a föld municipalizálásáról (a nagybirtokok átadása a helyi önkormányzatok kezébe), a földosztásról folytak.

A marxizmus egyenes kigúnyolása Kautskynak az az állítása, hogy a nagybirtokoknak az állam kezébe való átadása és a kevés földű parasztoknak kis parcellákban való bérbeadása megvalósítana „valamit a szocializmusból". Már rámutattunk arra, hogy ebben nincs semmi szocializmus. Sőt, nincs ebben következetesen végigvitt *polgári demokratikus* forradalom sem. Kautskyt az a nagy szerencsétlenség érte, hogy rábízta magát a mensevikekre. Ebből a következő furcsa helyzet származott: a forradalmunk polgári jellegét védelmező Kautsky, aki azzal vádolja a bolsevikokat, hogy fejükbe vették, hogy a szocializ-

mus felé haladnak, *maga* szocialista színben tüntet fel egy liberális reformot, *anélkül hogy kiterjesztené ezt a reformot* a földbirtokviszonyok terén uralkodó középkoriság teljes eltakarításáig! Kautsky tehát éppúgy, mint mensevik tanácsadói, a következetes polgári demokratikus forradalom helyett a forradalomtól félő liberális burzsoáziát védi.

Valóban. Miért csak a nagybirtokok menjenek át állami tulajdonba, nem pedig az egész föld? A liberális burzsoázia ezzel eléri, hogy a lehető legnagyobb mértékben fennmaradjanak a régi viszonyok (vagyis azt, hogy a legkevesebb legyen a következetesség a forradalomban), és hogy a régihez való visszatérés minél könnyebb legyen. A radikális, vagyis a polgári forradalmat következetesen végigvivő burzsoázia a *föld nacionalizálásának* jelszavát adja ki.

Kautskynak, aki a réges-rég elmúlt időkben, csaknem húsz esztendővel ezelőtt, kitűnő marxista művet írt az agrárkérdésről, feltétlenül ismernie kell Marx utalásait arra vonatkozóan, hogy a föld nacionalizálása éppen a *burzsoázia következetes* jelszava[49]. Kautsky kétségtelenül ismeri Marxnak Rodbertusszal folytatott polémiáját, valamint nagyszerű fejtegetéseit „Értéktöbblet-elméletek" című művében, ahol különösen szemléltetően kimutatta a föld nacionalizálásának polgári demokratikus értelemben vett forradalmi jelentőségét is.

A mensevik P. Maszlov, akit Kautsky oly szerencsétlenül választott tanácsadójául, tagadta annak a lehetőségét, hogy az orosz parasztok beleegyeznek az egész föld nacionalizálásába (beleértve a paraszti

földet is). Maszlovnak ez a nézete bizonyos mértékig kapcsolatban lehetett „eredeti" elméletével (amelyben Marx burzsoá kritikusait szajkózza), mégpedig azzal, hogy tagadja az abszolút földjáradékot és elismeri a „csökkenő földhozadék törvényét" (vagy ahogy Maszlov írta: „tényét").

A valóságban már az 1905-ös forradalom idején kiderült, hogy Oroszország parasztjainak óriási többsége — a földközösségi parasztok és az önállóan gazdálkodó parasztok egyaránt — az egész föld nacionalizálása mellett van. Ezt megerősítette az 1917-es forradalom, amely — miután a hatalom átment a proletariátus kezébe — megvalósította a nacionalizálást. A bolsevikok hívek maradtak a marxizmushoz és nem próbálták meg (Kautsky ellenére, aki a legkisebb bizonyíték nélkül vádol minket ezzel) „átugorni" a polgári demokratikus forradalmat. A bolsevikok mindenekelőtt a parasztság legradikálisabb, legforradalmibb, a proletariátushoz legközelebb álló polgári demokratikus ideológusait, vagyis a baloldali eszereket támogatták abban, hogy végrehajtsák mindazt, ami a gyakorlatban a föld nacionalizálását jelentette. Oroszországban a földmagántulajdon 1917. október 26-án, vagyis a proletár, szocialista forradalom első napján megszűnt.

Ezzel megteremtettük azt az alapot, amely a kapitalizmus fejlődése szempontjából a legtökéletesebb (Kautksy ezt nem tagadhatja, hacsak nem szakít Marxszal), és ugyanakkor olyan agrárrendszert hoztunk létre, amely a *legrugalmasabb* a szocializmusba való átmenet szempontjából. Polgári demokratikus

szempontból Oroszország forradalmi parasztsága *nem mehet messzebb: nem lehet* ebből a szempontból semmi sem „ideálisabb", mint a föld nacionalizálása és a földhasználat egyenlősége, *nem lehet* semmi sem (ugyancsak ebből a szempontból) „radikálisabb". Éppen a bolsevikok, csakis a bolsevikok, csakis a *proletár*forradalom győzelme folytán, segítettek a parasztságnak abban, hogy a polgári demokratikus forradalmat valóban végigvigye. És csak ezzel tették meg a lehető legtöbbet a szocialista forradalomra való áttérés megkönnyítése és meggyorsítása érdekében.

Ebből megítélhető, hogy miféle hihetetlen zűrzavart tálal fel az olvasónak Kautsky, aki azzal vádolja a bolsevikokat, hogy nem értik meg a forradalom burzsoá jellegét és aki maga annyira eltér a marxizmustól, hogy *hallgat* a föld nacionalizálásáról és a (burzsoá szempontból) legkevésbé forradalmi, liberális agrárreformot úgy tünteti fel, mintha abban volna „valami a szocializmusból"! — — —

Itt eljutottunk a fentebb felvetett kérdések közül a harmadikhoz, ahhoz a kérdéshez, hogy a proletárdiktatúra Oroszországban mennyire tartotta szem előtt a föld társas megművelésére való áttérés szükségességét. Kautsky ebben a kérdésben megint elkövet olyasvalamit, ami szerfelett hasonlít a hamisításhoz: csupán egyetlen bolsevik „téziseit" idézi, melyek a föld kollektív megművelésére való áttérés feladatáról szólnak! S miután e tézisek egyikét idézte, „teoretikusunk" diadalmasan felkiált:

„Azzal, hogy valamit feladatnak nyilvánítunk, a feladat, sajnos, még nincs megoldva. A kollektív mezőgazdaság Oroszországban egyelőre arra van ítélve, hogy papíron maradjon. A kisparasztok még sehol és sohasem tértek át elméleti meggyőződés alapján a kollektív termelésre." (50. old.)

Sehol és sohasem találkozhattunk még olyan irodalmi szédelgéssel, amilyenre Kautsky vetemedett. „Téziseket" idéz és elhallgatja a szovjethatalom *törvényét*. „Elméleti meggyőződésről" beszél, de hallgat a proletár államhatalomról, amelynek kezében vannak az üzemek és az áruk! Mindazt, amit a marxista Kautsky az „Agrárkérdés"-ben 1899-ben írt arról, hogy milyen eszközök állnak a proletárállam rendelkezésére a kisparasztoknak a szocializmusba való fokozatos átvezetésére, a renegát Kautsky 1918-ban elfelejtette.

Persze néhány száz, állami támogatásban részesülő mezőgazdasági kommuna és szovjetgazdaság (vagyis az állam számlájára munkáskollektívák által megművelt nagygazdaság) — igen kevés. De lehet-e „bírálatnak" nevezni azt, hogy Kautsky ezt a tényt megkerüli?

A föld nacionalizálása, melyet Oroszországban a proletárdiktatúra valósított meg, a legjobban biztosította a polgári demokratikus forradalom következetes megvalósítását — még abban az esetben is, ha az ellenforradalom győzelme visszafordítaná a fejlődést a nacionalizálástól a felosztás felé (ezt az eshetőséget külön megvizsgáltam az 1905-ös forradalom marxista

agrárprogramjával foglalkozó könyvemben). Ezenkívül pedig a föld nacionalizálása nyújtotta a legtöbb lehetőséget a proletárállamnak arra, hogy a földművelésben áttérjen a szocializmusra.

Összegezve: Kautsky az elmélet terén hihetetlen zagyvaságokat hordott össze, teljesen megtagadva a marxizmust, a gyakorlatban pedig a burzsoázia és annak reformizmusa előtt hajbókol. Szó, ami szó, szép kis bírálat!

* * *

Az ipar „gazdasági elemzése" Kautskynál a következő nagyszerű elmefuttatással kezdődik:

Oroszországban van tőkés nagyipar. Nem lehetne-e ezen az alapon felépíteni a szocialista termelést? „Így vélekedhetnénk, ha a szocializmus abból állna, hogy az egyes gyárak és bányák munkásai ezeket a gyárakat és bányákat birtokba veszik" (szó szerint: eltulajdonítják), „abból a célból, hogy mindegyikben külön-külön gazdálkodjanak." (52. old.) „Éppen ma, augusztus 5-én, amikor ezeket a sorokat írom — teszi hozzá Kautsky —, egy tudósítás érkezett Moszkvából Leninnek egy augusztus 2-i beszédéről, amelyben, mint közlik, ezt mondotta: »A munkások szilárdan kezükben tartják a gyárakat, a parasztság nem adja vissza a földet a földbirtokosoknak.« Ez a jelszó: a gyárat a munkásoknak, a földet a parasztoknak — ez ideig nem szociáldemokrata, hanem anarchoszindikalista jelszó volt." (52—53. old.)

Teljes egészében idéztük ezt az elmefuttatást, hogy

az orosz munkások, akik azelőtt becsülték, mégpedig okkal becsülték Kautskyt, maguk lássák, milyen módszerekkel dolgozik ez a burzsoáziához szegődött áruló.

Gondoljuk csak meg: augusztus 5-én, amikor Oroszországban már a rendeletek tömege jelent meg a gyárak nacionalizálásáról, és egyetlenegy gyárat sem „tulajdonítottak el" a munkások, hanem *valamennyit* a köztársaság tulajdonába adták, augusztus 5-én Kautsky, beszédem egyetlen mondatának nyilvánvalóan rosszhiszemű értelmezése alapján, azt a gondolatot sugalmazza a német olvasónak, hogy Oroszországban a gyárakat az egyes munkásoknak adják át! És Kautsky ezután sok tucatnyi soron át kérődzik azon az elcsépelt igazságon, hogy a gyárakat nem szabad egyenként átadni a munkásoknak!

Ez nem bírálat, hanem a burzsoázia lakájának a fogása, akit a tőkések felbéreltek, hogy megrágalmazza a munkásforradalmat.

A gyárakat az államnak vagy a községnek vagy a fogyasztási szövetkezetnek kell átadni — írja újra meg újra Kautsky, s végül hozzáteszi:

„Most Oroszországban éppen erre az útra próbáltak rálépni..." Most!! Vagyis mit jelentsen ez? Augusztusban? Hogy lehet az, hogy Kautsky nem tudta az ő Steinjénél, Akszelrodjánál vagy az orosz burzsoázia más barátainál a gyárakra vonatkozó rendeletek közül legalább egynek a fordítását megrendelni?

„...Hogy ennek során meddig jutnak el, az még nem látható előre. A Szovjet Köztársaságnak ez az oldala mindenesetre nagyon érdekel minket, de egyelőre, sajnos, még teljesen homályban marad. Rendeletekben persze nincs hiány..." (Ezért hallgatja el vagy takargatja *tartalmukat* Kautsky olvasói előtt!), „de hiányzanak a megbízható értesülések ezeknek a rendeleteknek a hatásáról. Szocialista termelés lehetetlen mindenre kiterjedő, részletes, megbízható és gyorsan tájékoztató statisztika nélkül. Ilyet a Szovjet Köztársaság mind ez ideig nem tudott létrehozni. Az, amit gazdasági tényekedéseiről hallunk, roppant ellentmondó és egyáltalán nem ellenőrizhető. Ez is a diktatúrának és a demokrácia elnyomásának egyik eredménye. Minthogy nincs sajtó- és szólásszabadság..." (53. old.)

Így írják hát a történelmet! A tőkések és a dutovisták „szabad" sajtójából bezzeg kapna Kautsky értesüléseket a munkások kezébe átment gyárakról... Igazán remek ez az osztályok felett álló „komoly tudós"! Kautsky még csak érinteni sem kíván egyetlenegyet sem ama végtelenül sok tény közül, amelyek arról tanúskodnak, hogy a gyárak *kizárólag* a köztársaság kezébe mennek át, hogy velük a szovjethatalom szerve, a Legfelsőbb Népgazdasági Tanács rendelkezik, amely túlnyomórészt a munkások szakszervezeteinek választott képviselőiből áll. Kautsky makacsul, a betokosodott ember önfejűségével, egyre azt hajtogatja: adjatok nekem

békés demokráciát, polgárháború nélkül, diktatúra nélkül, jó statisztikával (a Szovjet Köztársaság statisztikai intézetet létesített és bevonta ebbe a munkába Oroszország legjobb statisztikusait, de természetesen ideális statisztikát nem lehet egyhamar létrehozni). Egyszóval, forradalmat forradalom nélkül, ádáz harc nélkül, erőszak nélkül — ezt követeli Kautsky. Ez ugyanolyan, mintha valaki sztrájkokat követelne, de úgy, hogy ne lobbanjon lángra a munkások és a munkáltatók szenvedélye. Különböztesse meg aztán valaki az ilyen „szocialistát" a tucatliberális bürokratától!

Ilyen „ténybeli adatokra" támaszkodik Kautsky, vagyis szándékosan, a legnagyobb megvetéssel kitér rengeteg tény elől, amikor erre a „következtetésre" jut:

> „Kétséges, vajon az orosz proletariátus többet kapott-e a Szovjet Köztársaságtól tényleges gyakorlati vívmányokban, nem pedig rendeletekben, mint amennyit az alkotmányozó gyűléstől kapott volna, ahol éppúgy, mint a szovjetekben, szocialisták — noha más árnyalatúak — voltak túlnyomó többségben." (58. old.)

Gyöngyszem, ugyebár? Tanácsoljuk Kautsky tisztelőinek, hogy ezt a mondást minél szélesebb körben terjesszék az orosz munkások között, mert politikai süllyedésének felmérésére ennél jobb anyagot Kautsky nem adhatott. Kerenszkij is „szocialista" volt, munkás elvtársak, csak „más árnyalatú"! A törté-

nész Kautsky megelégszik a cégérrel, a névvel, melyet a jobboldali eszerek és mensevikek „felvettek". Azokról a tényekről, melyek azt tanúsítják, hogy Kerenszkij alatt a mensevikek és a jobboldali eszerek támogatták az imperialista politikát és a burzsoázia rablásait, a történész Kautsky hallani sem akar és szerényen elhallgatja, hogy az alkotmányozó gyűlés éppen az imperialista háború és a burzsoá diktatúra e hőseinek adott többséget. És ezt nevezi „gazdasági elemzésnek"!...

Befejezésül lássuk a „gazdasági elemzésnek" még egy kis példáját:

> „...A Szovjet Köztársaság fennállásának kilenc hónapja alatt, ahelyett hogy általános jólétet teremtett volna, kénytelen volt azt magyarázni, hogy mi az oka az általános ínségnek." (41. old.)

A kadetok hozzászoktattak minket az ilyen okoskodáshoz. A burzsoázia kiszolgálói Oroszországban mind így okoskodnak: teremtsetek — úgymond — 9 hónap alatt általános jólétet — a négyéves pusztító háború után, akkor, amikor a külföldi tőke mindenben segíti a burzsoázia szabotázsát és felkeléseit Oroszországban. A *valóságban* egyáltalán semmi különbség a különbségnek még az árnyéka sincs már Kautsky és az ellenforradalmi burzsoá között. A nyájas, álszocialista beszédek azt ismétlik, amit durván, köntörfalazás és szépítgetés nélkül Oroszországban a kornyilovisták, dutovisták és krasznovisták mondanak.

* * *

A fenti sorokat 1918. november 9-én írtam. A 9-ről 10-re virradó éjjel hírek érkeztek Németországból arról, hogy kitört a győztes forradalom, először Kielben és más északi és tengerparti városokban, ahol a hatalom átment a munkás- és katonaküldöttek tanácsai kezébe, azután Berlinben, ahol szintén átment a hatalom a tanács kezébe.

A befejezés, amelynek megírása a Kautskyról és a proletárforradalomról szóló brosúrához még hátra volt, feleslegessé válik.

1918. november 10.

N. Lenin

MELLÉKLETEK

TÉZISEK AZ ALKOTMÁNYOZÓ GYŰLÉSRŐL

1. Az alkotmányozó gyűlés összehívásának követelése teljes joggal tartozott bele a forradalmi szociáldemokrácia programjába, minthogy a polgári köztársaságban az alkotmányozó gyűlés a demokratizmus legmagasabb formája, és minthogy az imperialista köztársaság, Kerenszkijjel az élen, az előparlament létrehozásával arra készült, hogy meghamisítsa a választásokat és megsértse a demokratizmus elveit.

2. Amikor a forradalmi szociáldemokrácia felállította az alkotmányozó gyűlés összehívásának követelését, az 1917-es forradalom kezdetétől fogva ismételten hangsúlyozta, hogy a szovjetek köztársasága a demokratizmusnak sokkal magasabb formája, mint a szokásos polgári köztársaság az alkotmányozó gyűléssel.

3. A burzsoá rendszerről a szocialista rendszerre való átmenet szempontjából, a proletariátus diktatúrája szempontjából, a munkás-, katona- és parasztküldöttek szovjetjeinek köztársasága nemcsak magasabb típusú formája a demokratikus intézményeknek

(a szokásos polgári köztársasághoz viszonyítva, melynek megkoronázása az alkotmányozó gyűlés), hanem az egyetlen olyan forma is, amely biztosítani tudja a legkevesebb megrázkódtatással járó átmenetet a szocializmushoz.

4. Az alkotmányozó gyűlés összehívása a mi forradalmunkban az 1917. október közepén benyújtott listák alapján olyan körülmények között megy végbe, amelyek kizárják annak lehetőségét, hogy ezek az alkotmányozó gyűlési választások helyesen fejezzék ki általában a nép és különösen a dolgozó tömegek akaratát.

5. Először, az arányos választási rendszer csak akkor fejezi ki igazán a nép akaratát, ha a nép csakugyan a valóságban is úgy oszlik meg az egyes pártcsoportosulások között, ahogy azt a pártlisták mutatják. Nálunk viszont, mint tudjuk, az a párt, amelynek májustól októberig a nép soraiban és különösen a parasztság között a legtöbb híve volt, a szociálforradalmárok pártja, 1917. október közepén egységes listákat állított fel az alkotmányozó gyűlési választásokra, de 1917 novemberében, a választások után, még az alkotmányozó gyűlés összehívása előtt kettészakadt.

Ennek folytán a választó tömegek akarata és az alkotmányozó gyűlésbe megválasztottak összetétele között még csak formai összhang sincs és nem is lehet.

6. Másodszor, hogy a nép, különösen pedig a dolgozó osztályok akarata és az alkotmányozó gyűlés összetétele között hiányzik az összhang, annak még fontosabb, nem formai, nem jogi, hanem társadalmi-

gazdasági, osztályviszonyokból eredő forrása az a körülmény, hogy az alkotmányozó gyűlési választások akkor folytak le, amikor a nép túlnyomó többsége még nem ismerhette az októberi, szovjet, proletár-paraszt forradalom egész terjedelmét és jelentőségét, hiszen ez a forradalom 1917. október 25-én, vagyis az alkotmányozó gyűlési jelölőlisták benyújtása után kezdődött.

7. Az Októberi Forradalom, amely a szovjeteknek hódította meg a hatalmat, amely a politikai uralmat kiragadta a burzsoázia kezéből, s a proletariátus és a szegényparasztság kezébe juttatta, szemünk láttára teszi meg fejlődésének egymást követő szakaszait.

8. Ez a forradalom a fővárosban október 24—25-én aratott győzelemmel kezdődött, amikor a munkás- és katonaküldöttek szovjetjeinek, a proletárok és a politikai téren legtevékenyebb parasztok ezen előhadának II. összoroszországi kongresszusa a bolsevik párt túlsúlyát eredményezte és ezt a pártot juttatta hatalomra.

9. Azután, november és december folyamán a forradalom magával ragadta a hadsereg és a parasztság egész tömegét, ami mindenekelőtt abban jutott kifejezésre, hogy elmozdították és újjáválasztották a régi csúcsszerveket (a hadseregbizottságokat, a kormányzósági parasztbizottságokat, a Parasztküldöttek Összoroszországi Szovjetjének Központi Végrehajtó Bizottságát stb.), amelyek a forradalom túlhaladott, megalkuvó szakaszát, annak burzsoá, nem pedig proletár szakaszát fejezték ki, és amelyeknek ezért,

az újabb és szélesebb néptömegek nyomására, elkerülhetetlenül le kellett lépniük a színről.

10. A kizsákmányolt tömegek e hatalmas mozgalma, amely arra irányult, hogy szervezeteik vezető szerveit átalakítsa, még most, 1917. december közepén sem fejeződött be, és a most folyó vasutaskongresszus ennek a mozgalomnak egyik szakasza.

11. Oroszország osztályerőinek csoportosulása az osztályok harcában, tehát a valóságban 1917 novemberében és decemberében elvileg különbözik attól az erőcsoportosulástól, amely a pártok által 1917. október közepén az alkotmányozó gyűlési választásokra felállított jelölőlistákban kifejezést nyerhetett.

12. Az Ukrajnában (részben Finnországban és Belorussziában, valamint a Kaukázusban is) lezajlott legutóbbi események hasonlóképpen az osztályerők új csoportosulására mutatnak, amely az egyrészről az ukrán Rada, a finn parlament stb. burzsoá nacionalizmusa, másrészről pedig e nemzeti köztársaságok mindegyikének szovjethatalma, proletár- és parasztforradalma között folyó harc során alakul ki.

13. Végül a polgárháború, amely a szovjetek hatalma, a munkás- és parasztkormány ellen irányuló kadet-kalegyinista ellenforradalmi felkeléssel kezdődött, véglegesen kiélezte az osztályharcot és teljesen lehetetlenné tette, hogy a formális demokrácia útján lehessen megoldani azokat az igen égető kérdéseket, amelyek elé a történelem Oroszország népeit és elsősorban munkásosztályát és parasztságát állította.

14. Csakis a munkások és parasztok teljes győzelme

a burzsoá és földesúri felkelés felett (amely a kadet-kalegyinista mozgalomban jutott kifejezésre), csakis a rabszolgatartók e felkelésének kíméletlen katonai elnyomása tudja valóban biztosítani a proletár-parasztí forradalmat. Az események menete és az osztályharc fejlődése a forradalom folyamán odavezetett, hogy a „Minden hatalmat az alkotmányozó gyűlésnek" jelszó, amely nem számol a munkás- és parasztforradalom vívmányaival, nem számol a szovjethatalommal, nem számol a munkás- és katonaküldöttek szovjetjeinek II. összoroszországi kongresszusának, a parasztküldöttek II. összoroszországi kongresszusának stb. határozataival, *a valóságban* a kadetok, a kalegyinisták és cinkosaik jelszava *lett*. Az egész nép számára világossá vált, hogy az alkotmányozó gyűlés, ha meghasonlana a szovjethatalommal, menthetetlenül politikai halálra lenne ítélve.

15. A nép életének különösen égető kérdései közé tartozik a béke kérdése. A valóban forradalmi harc a békéért Oroszországban csak az október 25-i forradalom győzelme után kezdődött meg, és ez a győzelem meghozta első gyümölcseit a titkos szerződések nyilvánosságra hozatala, a fegyverszünet megkötése és az annexiók és hadisarc nélküli általános békéről való nyilvános tárgyalások megkezdése formájában.

A nagy néptömegeknek csak most nyílik ténylegesen, teljes mértékben és közvetlenül lehetőségük arra, hogy a békéért folyó forradalmi harc politikáját lássák és eredményeit tanulmányozhassák.

Az alkotmányozó gyűlési választások idején a néptömegek ettől a lehetőségtől meg voltak fosztva.

Világos, hogy az alkotmányozó gyűlésbe megválasztottak összetétele és a népnek a háború befejezése kérdésében megnyilvánuló igazi akarata között ebből a szempontból is óhatatlanul hiányzik az összhang.

16. A fentebb kifejtett körülmények együttvéve azt eredményezik, hogy az alkotmányozó gyűlés, amelyet a proletár-paraszti forradalom előtt, a burzsoázia uralma idején fennálló pártok listái alapján hívnak egybe, elkerülhetetlenül összeütközésbe kerül azoknak a dolgozó és kizsákmányolt osztályoknak az akaratával és érdekeivel, amelyek október 25-én megkezdték a szocialista forradalmat a burzsoázia ellen. Természetes, hogy ennek a forradalomnak az érdekei előbbrevalók az alkotmányozó gyűlés formális jogainál, még ha ezeket a formális jogokat nem ingatta volna is meg az a körülmény, hogy az alkotmányozó gyűlésről szóló törvényből hiányzik annak elismerése, hogy a népnek joga van képviselőit bármikor újraválasztani.

17. Minden közvetlen vagy közvetett kísérlet arra, hogy az alkotmányozó gyűlés kérdését formális jogi szempontból, a szokásos burzsoá demokrácia keretei között, az osztályharc és polgárháború számbavétele nélkül vizsgálják, nem egyéb, mint a proletariátus ügyének elárulása és áttérés a burzsoázia álláspontjára. A forradalmi szociáldemokráciának feltétlen kötelessége, hogy kivétel nélkül mindenkit óva intsen ettől a hibától, amelybe a bolsevizmus vezető köreiből is beleesik néhány olyan egyén, aki nem tudja helyesen értékelni az októberi felkelést és a proletárdiktatúra feladatait.

18. Arra, hogy fájdalommentesen oldjuk meg azt a

válságot, amely azért robbant ki, mert az alkotmányozó gyűlési választások nincsenek összhangban a nép akaratával, valamint a dolgozó és kizsákmányolt osztályok érdekeivel, az egyetlen lehetőség az, ha a nép minél szélesebb körben és minél gyorsabban érvényesíti azt a jogát, hogy az alkotmányozó gyűlés képviselőit újraválassza, ha maga az alkotmányozó gyűlés hozzájárul ahhoz a törvényhez, amelyet a Központi Végrehajtó Bizottság ezekről az újraválasztásokról hozott, és fenntartás nélkül kijelenti, hogy elismeri a szovjethatalmat, a szovjet forradalmat, ennek a béke, a föld és a munkásellenőrzés kérdésében folytatott politikáját, ha az alkotmányozó gyűlés határozottan csatlakozik a kadet-kalegyinista ellenforradalom ellenfeleinek táborához.

19. Az alkotmányozó gyűléssel kapcsolatos válság e feltételek nélkül csak forradalmi úton oldható meg, csakis azon az úton, hogy a szovjethatalom a lehető legerélyesebb, leggyorsabb, legkeményebb és leghatározottabb forradalmi rendszabályokat alkalmazza a kadet-kalegyinista ellenforradalom ellen, bármilyen jelszavakkal és intézményekkel (akár az alkotmányozó gyűlési mandátummal) leplezné is magát ez az ellenforradalom. Minden arra irányuló kísérlet, hogy a szovjethatalom kezét ebben a harcban megkössék, az ellenforradalom támogatását jelentené.

1917. december 12. (25.)

VANDERVELDE ÚJ KÖNYVE AZ ÁLLAMRÓL

Csak Kautsky könyvének elolvasása után volt alkalmam megismerkedni Vandervelde „A szocializmus az állam ellen" (Párizs 1918) című könyvével. A két könyv összehasonlítása önkéntelenül kínálkozik. Kautsky a II. (1889—1914) Internacionálé eszmei vezére, Vandervelde — mint a Nemzetközi Szocialista Iroda elnöke — ugyanennek az Internacionálénak hivatalos képviselője. Mindketten a II. Internacionálé teljes csődjét képviselik, mindketten „mesterien", a tapasztalt publicisták minden ügyességével, marxista szólamokkal palástolják ezt a csődöt, saját kudarcukat és a burzsoáziához való átpártolásukat. Az egyik különösen szemléltetően mutatja be nekünk azt, ami jellegzetes a német opportunizmusban, amely nehézkes, teoretizáló, és a marxizmust durván meghamisítja azáltal, hogy lenyesi a marxizmusról mindazt, ami a burzsoázia számára elfogadhatatlan. A másik jellegzetes az uralkodó opportunizmus latin — bizonyos mértékben azt lehet mondani, nyugat-európai (vagyis Németországtól nyugatra eső) — válfajára, amely

hajlékonyabb, kevésbé nehézkes, és finomabban hamisítja meg a marxizmust ugyanannak az alapvető módszernek a segítségével.

Mindketten alapjában ferdítik el Marxnak mind az államról, mind a proletárdiktatúráról szóló tanítását, de Vandervelde inkább az első, Kautsky inkább a második kérdésre tér ki. Mindketten elhomályosítják a két kérdés szoros, felbonthatatlan kapcsolatát. Szavakban mindketten forradalmárok és marxisták, a valóságban pedig renegátok, akik minden erejükkel arra törekszenek, hogy *kitérjenek* a forradalom elől. Halvány nyomaiban sem található meg egyiküknél sem az, ami Marx és Engels minden művét áthatja, az, ami a valódi szocializmust megkülönbözteti a szocializmus burzsoá karikatúrájától, nevezetesen: a forradalom feladatainak tisztázása — *szemben* a reformfeladatokkal; a forradalmi taktika tisztázása — szemben a reformista taktikával; annak a tisztázása, hogy mi a proletariátus szerepe a bérrabszolgaság rendszerének, vagyis rendjének, szervezetének *megsemmisítésében* — szemben a „nagyhatalmak" proletariátusának szerepével, amely a burzsoázia imperialista extraprofitjának és extrazsákmányának részecskéin osztozik a burzsoáziával.

Ennek a megállapításnak az igazolására idézzük Vandervelde néhány különösen lényegbevágó gondolatát.

Vandervelde, Kautskyhoz hasonlóan, rendkívül buzgón idézi Marxot és Engelst. És Kautskyhoz hasonlóan ő is mindent a világon idéz Marxból és Engelsből, *kivéve* azt, ami teljesen elfogadhatatlan a burzsoá-

zia számára, ami a forradalmárt megkülönbözteti a reformistától. A politikai hatalomnak a proletariátus által való meghódításáról — amennyi csak jólesik, mert hiszen ezt a gyakorlat már kizárólag a parlamenti keretek közé szorította. Arról, hogy Marx és Engels a Kommün tapasztalatai után szükségesnek tartották, hogy a részben elavult „Kommunista Kiáltvány"-t annak az igazságnak a megmagyarázásával egészítsék ki, hogy a munkásosztály nem veheti egyszerűen birtokába a kész államgépezetet, hogy *ezt szét* kell *zúznia* — erről *egy árva szó sem* esik! Vandervelde, akárcsak Kautsky, mintha csak összebeszéltek volna, mélyen hallgat a proletárforradalom *tapasztalatai* közül éppen a leglényegesebbről, éppen arról, ami a proletariátus forradalmát a burzsoázia reformjaitól megkülönbözteti.

Éppúgy, mint Kautsky, Vandervelde is azért beszél a proletariátus diktatúrájáról, hogy kitérjen előle. Kautsky ezt durva hamisítások segítségével tette. Vandervelde ugyanezt finomabban csinálja. Az erre vonatkozó pontban, a 4. pontban, melynek témája „a politikai hatalom meghódítása a proletariátus által", a „*b*" alfejezetet „a proletariátus kollektív diktatúrájának" szenteli, „idézi" Marxot és Engelst (ismétlem: éppen annak a kihagyásával, ami a legfontosabbra, a régi, polgári demokratikus államgépezet *szétzúzására* vonatkozik) és megállapítja:

„...Szocialista körökben általában így képzelik el a szociális forradalmat: egy új Kommün, mely ezúttal győzedelmeskedik, mégpedig nemcsak egy

helyen, hanem a tőkés világ legfőbb központjaiban.

Ez hipotézis, de olyan hipotézis, amelyben nincs semmi valószínűtlen olyan időpontban, amikor már nyilvánvalóvá válik, hogy a háború utáni korszak sok országban az osztályok hallatlan antagonizmusainak és hallatlan társadalmi megrázkódtatásoknak lesz tanúja.

De ha a Párizsi Kommün kudarca — nem is szólva az orosz forradalom nehézségeiről — bármit is bizonyít, akkor éppen azt bizonyítja, hogy lehetetlen a tőkés renddel végezni mindaddig, amíg a proletariátus nem készül fel kellőképpen annak a hatalomnak a felhasználására, amely a körülmények folytán a kezébe kerülhet." (73. old.)

És a dolog lényegéről egy szó sem esik többé!

Ilyenek tehát a II. Internacionálé vezérei és képviselői! 1912-ben aláírják a bázeli kiáltványt, amelyben félreérthetetlenül beszélnek éppen az olyan háborúnak a proletárforradalommal való kapcsolatáról, amilyen 1914-ben kitört, egyenesen proletárforradalommal *fenyegetőznek*. Amikor pedig elérkezett a háború és forradalmi helyzet alakult ki, akkor ezek a Kautskyk és Vanderveldék próbálnak kitérni a forradalom elől. Figyeljük csak meg: a Kommün típusú forradalom csupán nem valószínűtlen hipotézis! Ez teljesen megegyezik Kautsky fejtegetésével arról, hogy mi lehet a szovjetek szerepe Európában.

De hiszen így gondolkodik minden művelt *liberális*, aki most kétségkívül elismeri, hogy az új Kommün

„nem valószínűtlen", hogy a szovjetekre nagy szerep vár stb. A proletárforradalmár abban különbözik a liberálistól, hogy mint teoretikus a Kommünnek és a szovjeteknek éppen új *állami* jelentőségét elemzi. Vandervelde *elhallgatja* mindazt, amit erről a tárgyról Marx és Engels a Kommün tapasztalatainak elemzése során részletesen kifejtenek.

A marxistának mint a gyakorlat emberének, mint politikusnak meg kellene világítania, hogy csak a szocializmus árulói húzódozhatnak most attól a feladattól, hogy tisztázzák a (Kommün típusú, szovjet típusú vagy, tegyük fel, valamilyen harmadik típusú) proletárforradalom szükségességét, megmagyarázzák az erre való előkészület szükségességét, propagálják a forradalmat a tömegek között, megcáfolják a forradalomellenes kispolgári előítéleteket stb.

Sem Kautsky, sem Vandervelde nem tesz semmi ilyesfélét, éppen mert ők maguk a szocializmus árulói, akik azonban meg akarják őrizni a munkások között szocialista és marxista hírüket.

Lássuk, hogyan áll a kérdés elméleti szempontból.

Az állam a demokratikus köztársaságban sem más, mint olyan gépezet, amellyel az egyik osztály elnyomja a másikat. Kautsky tudja, elismeri ezt az igazságot, egyetért vele, de... kitér az elől a legalapvetőbb kérdés elől, hogy a proletariátusnak melyik osztályt, miért és milyen eszközökkel kell elnyomnia, amikor kivívja a proletár államot.

Vandervelde ismeri, elismeri, elfogadja, idézi a marxizmusnak ezt az alaptételét (könyvének 72. oldalán), de... egy árva szóval sem tér ki arra a „kelle-

metlen" (a kapitalista urak számára kellemetlen) kérdésre, hogy a *kizsákmányolók ellenállását el kell nyomni!!*

Vandervelde, akárcsak Kautsky, teljesen megkerülte ezt a „kellemetlen" kérdést. Éppen ebben áll renegátságuk.

Vandervelde, akárcsak Kautsky, nagy mester a dialektikának eklekticizmussal való felcserélésében. Egyrészt nem lehet tagadni, másrészt el kell ismerni. Egyrészt államon „a nemzet összességét" érthetjük (lásd Littré szótárát — tudós munka, mi tagadás —, Vandervelde utal rá könyve 87. oldalán), másrészt államon „a kormányt" érthetjük (ugyanott). Ezt a tudós laposságot Vandervelde idézi, mégpedig helyeslően idézi a Marxból vett idézetek *mellett.*

Az „állam" szó marxista értelme különbözik a szó szokásos értelmétől — írja Vandervelde. — Ennélfogva „félreértések" lehetségesek. „Az állam Marxnál és Engelsnél nem a tág értelemben vett állam, nem a vezetés szervének, a társadalom általános érdekei (intérêts généraux de la société) képviselőjének értelmében vett állam. Ez - az állam mint hatalom, az állam mint a tekintély szerve, az állam mint eszköz, melynek segítségével az egyik osztály uralkodik a másik fölött." (75—76. oldal Vandervelde-nél.)

Marx és Engels az állam megsemmisítéséről csak a szó második értelmében beszélnek. „...Túlságosan abszolút állítások a pontatlanság veszélyével járnának. A kizárólag egy osztály uralmára alapozott tőkésállam és az osztályok megszüntetésére törekvő proletárállam között sok átmeneti fokozat van." (156. old.)

Íme a Vandervelde-féle „módszer", amely csak egy parányit különbözik a Kautsky-félétől, de lényegében azonos vele. A dialektika tagadja az abszolút igazságokat, amikor feltárja az ellentétek egymásba átcsapását és a válságok történelmi jelentőségét. Az eklektikus azért nem akar „túlságosan abszolút" állításokat, hogy becsempészhesse a maga kispolgári, nyárspolgári óhaját, azt, hogy a forradalmat *„átmeneti fokozatok"* helyettesítsék.

Arról, hogy az állam mint a tőkésosztály uralmának szerve és az állam mint a proletariátus uralmi szerve között az átmeneti fokozat éppen a *forradalom*, amely a burzsoázia *megdöntéséből* és a *burzsoázia* államgépezetének *összetöréséből*, szétzúzásából áll — arról a Kautskyk és a Vanderveldék hallgatnak.

Azt, hogy a burzsoázia diktatúráját *egy* osztály, a proletariátus diktatúrájának kell felváltania, hogy a *forradalom* „átmeneti fokozatai" után a proletárállam fokozatos elhalásának „átmeneti fokozatai" következnek — azt a Kautskyk és a Vanderveldék elködösítik.

Éppen ebben rejlik politikai renegátságuk.

Elméletileg, filozófiailag éppen ebben rejlik a dialektikának eklekticizmussal és szofisztikával való felcserélése. A dialektika konkrét és forradalmi, megkülönbözteti az egyik osztály diktatúrájából a másik osztály diktatúrájába való „átmenetet" a demokratikus proletárállamnak a nem-államba való „átmenetétől" („az állam elhalása"). A Kautskyk és Vanderveldék eklekticizmusa és szofisztikája a burzsoázia kedvéért elken mindent, ami konkrét és egzakt az osztályharcban, az „átmenet" általános fogalmát állít-

va helyébe, amely mögé el lehet rejteni (és amely mögé korunk hivatalos *szociáldemokratáinak kilenctized része el is rejti*) a forradalomról való lemondást!

Vandervelde mint eklektikus és szofista ügyesebb, ravaszabb Kautskynál, mert a „szűk értelemben vett államból a tág értelemben vett államba való átmenet" *frázisának* segítségével meg lehet kerülni a forradalom bármely kérdését, meg lehet kerülni a forradalom és a reform közti minden különbséget, sőt még a marxista és a liberális közti különbséget is. Mert hiszen melyik művelt európai burzsoának jut eszébe, hogy „általában" tagadja az „átmeneti fokozatokat" ilyen „általános" értelemben?

„Egyetértek Guesde-del abban — írja Vandervelde —, hogy lehetetlen a termelési és csereeszközök szocializálása a következő két feltétel előzetes megvalósítása nélkül:

1. A mai államot mint azt a szervet, melynek segítségével az egyik osztály a másikon uralkodik, át kell alakítani azzá, amit Menger a munka népállamának nevez, azáltal, hogy a proletariátus meghódítja a politikai hatalmat.

2. Az államot, mint a tekintély szervét el kell választani az államtól, mint a vezetés szervétől, avagy a Saint Simon-féle kifejezést használva, az emberek kormányzását el kell választani a dolgok igazgatásától." (89. old.)

Ezt Vandervelde dőlt betűvel írja, különösen kiemelve az efféle tételek jelentőségét. De hiszen ez a

legválogatottabb eklektikus zagyvaság, teljes szakítás a marxizmussal! Hiszen a „munka népállama" csak új kiadása a régi „szabad népállamnak", amellyel a német szociáldemokraták a hetvenes években kérkedtek, és amelyet Engels mint értelmetlenséget megbélyegzett[50]. A „munka népállama" kifejezés (a mi baloldali eszereinkhez hasonló) kispolgári demokratákhoz illő frázis, amely az osztályfogalmakat *osztályonkívüliekkel* cseréli fel. Vandervelde egy sorba helyezi az államhatalomnak a *proletariátus* (egy *osztály*) által való meghódítását és a „népállamot", s nem veszi észre, miféle zagyvaság keletkezik ebből. Kautskynál az ő „tiszta demokráciájával" ugyanilyen zagyvaság keletkezik — az osztályforradalom, a proletár osztálydiktatúra, a (proletár) *osztály*állam feladatainak ugyanilyen forradalomellenes, kispolgári mellőzése.

Továbbá. Az emberek kormányzása csak akkor fog eltűnni és csak akkor fogja átadni a helyét a dolgok igazgatásának, amikor már *mindennemű* állam elhalt. Ezzel az aránylag távol eső jövővel Vandervelde eltorlaszolja, elhomályosítja a *holnap* feladatát: a burzsoázia *megdöntését*.

Az ilyen fogás megint csak nem egyéb, mint a liberális burzsoázia kiszolgálása. A liberális szívesen elbeszélget arról, hogy mi lesz akkor, amikor az embereket már nem kell kormányozni. Miért ne foglalkozna ilyen ártalmatlan ábrándozásokkal? Arról viszont, hogy a proletariátusnak el kell nyomnia a kisajátítással szembeszegülő burzsoázia ellenállását, — inkább hallgat. Ezt követeli a burzsoázia osztályérdeke.

„A szocializmus az állam ellen." Ezzel bókol Van-

dervelde a proletariátusnak. Bókolni nem nehéz, minden „demokrata" politikus ért ahhoz, hogyan hajlongjon választói előtt. A „bók" mögött azonban forradalomellenes, proletárellenes tartalom bújik meg.

Vandervelde részletesen perefrazálja Osztrogorszkijt[51] arra vonatkozóan, hogy mennyi csalás, erőszak, vesztegetés, hazugság, képmutatás, a szegények milyen elnyomása húzódik meg a modern burzsoá demokrácia civilizált, kikent-kifent, simára vasalt külseje mögött. De a következtetést ebből Vandervelde nem vonja le. Nem veszi észre, hogy a burzsoá demokrácia elnyomja a dolgozó és kizsákmányolt tömeget, *a proletár demokráciának pedig e burzsoáziát* kell majd *elnyomnia*. Kautsky és Vandervelde vakok ezzel a ténnyel szemben. A burzsoázia osztályérdeke, a burzsoáziáé, amelynek uszályába kapaszkodnak a marxizmusnak ezek a kispolgári árulói, azt *követeli*, hogy ezt a kérdést megkerüljék, elhallgassák vagy nyíltan tagadják ennek az elnyomásnak a szükségességét.

A kispolgári eklekticizmus a marxizmus ellen, a szofisztika a dialektika ellen, a filiszteri reformizmus a proletárforradalom ellen — ilyen címet kellett volna adni Vandervelde könyvének.

1918. november 10. után.

JEGYZETEK

[1] *„A szocializmus és a háború. (Az OSZDMP állásfoglalása a háború kérdésében)"* c. brosúráról van szó. Megírására Lenint az első nemzetközi szocialista konferencia előkészületei készteték. A brosúrán G. J. Zinovjev is dolgozott, de lényegében Lenin írta. A szerkesztési munkát teljes egészében Lenin végezte. Lenin megállapítása szerint ez a brosúra kommentálja, népszerű formában magyarázza a párt határozatait.

„A szocializmus és a háború" c. művet közvetlenül az 1915 szeptemberében megtartott zimmerwaldi konferencia előtt orosz és német nyelven adták ki kis füzet alakjában, és szétosztották a konferencia résztvevői között. A zimmerwaldi konferencia után a brosúrát kiadták francia nyelven Franciaországban. Teljes szövege megjelent norvég nyelven a norvég baloldali szociáldemokraták lapjában. Ugyanakkor Lenin többször is kísérletet tett arra, hogy a brosúrát Amerikában angol nyelven is kiadassa. De ezt akkor nem sikerült tető alá hozni.

Lenin rendkívül fontosnak tartotta, hogy „A szocializmus és a háború" c. munkát minél többen olvassák. Az 1917-es februári forradalom után Oroszországban nyomatékosan követelte, hogy adják ki újra Petrográdban.

„A szocializmus és a háború. (Az OSZDMP állásfoglalása a háború kérdésében)" c. munka brosúra formájában megjelent 1918-ban Petrográdban a Munkás- és Vöröskatona-küldöttek Petrográdi Szovjetjének kiadásában. A brosúra széles körben terjedt el, és önálló kiadványként sok nyelven jelent meg. — 6

[2] *Bázeli kiáltvány* — kiáltvány a háborúról; az 1912. november 24—25-én, Bázelban tartott rendkívüli nemzetközi szocialista kongresszuson fogadták el. A kiáltvány figyelmeztette a népeket a közelgő imperialista világháború veszélyére, feltárta, milyen rabló célokat szolgálnak az imperialisták háborús előkészületei, és felhívta a világ munkásait, hogy elszántan harcoljanak a békéért, „a tőkés imperializmussal szegezzék szembe a proletariátus nemzetközi szolidaritásának hatalmát". A bázeli kiáltványba bevették a stuttgarti kongresszus (1907) határozatának azt a Lenin által megfogalmazott pontját, amely szerint a szocialisták imperialista háború kitörése esetén kötelesek kihasználni a háború okozta gazdasági és politikai válságot a szocialista forradalomért vívandó harchoz. — 6

[3] Az idézet Marx „A gothai program kritikája" c. művéből való (lásd Marx—Engels Művei. 19. köt. Budapest 1969. 26. old.). — 11

[4] Lásd Engels 1875. március 18—28-i levelét A. Bebelhez (Marx—Engels Művei. 34. köt. Budapest 1975. 123. old.). — 19

[5] Ezt a gondolatot Engels Marx „A polgárháború Franciaországban" c. művéhez írt „Bevezetés"-ében fejti ki (lásd Marx—Engels Művei. 22. köt. Budapest 1970. 184. old.). — 22

[6] Lenin Engels „A tekintélyről" c. cikkét idézi (lásd Marx—Engels Művei. 18. köt. Budapest 1969. 292—293. old.). — 23

[7] Lásd Marx 1871. április 12-i levelét L. Kugelmannhoz (Marx—Engels Művei. 33. köt. Budapest 1975. 198. old.), Marx „A polgárháború Franciaországban" c. művét (Marx—Engels Művei. 17. köt. Budapest 1968. 306., 310—311. old.) és Engelsnek „A polgárháború Franciaországban" c. műhöz 1891-ben írt „Bevezetés"-ét (Marx—Engels Művei. 22. köt. Budapest 1970. 186. old.). — 23

[8] Marxnak és Engelsnek „A Kommunista Párt kiáltványa" 1872-es német kiadásához írt „Előszavá"-ról van szó (lásd Marx—Engels Művei. 18. köt. Budapest 1969. 87. old.). — 23

[9] Lásd Engels „A család, a magántulajdon és az állam eredete" (Marx—Engels Művei. 21. köt. Budapest 1970. 152. old.). — 27

[10] Marx—Engels Művei. 34. köt. Budapest 1975. 123. old. — 27

[11] Marx—Engels Művei. 22. köt. Budapest 1970. 187. old. — 27

[12] Lásd Marx—Engels Művei. 21. köt. Budapest 1970. 153. old. — 28

[13] Lásd Marx—Engels Művei. 17. köt. Budapest 1968. 309., 311. old. — 28

[14] *Whigek és toryk* — politikai pártok Angliában, a XVII. század hetvenes—nyolcvanas éveiben jöttek létre. A whigek egyik pártja a pénzügyi körök, a kereskedelmi burzsoázia és az elpolgáriasult arisztokrácia egy részének érdekeit fejezte ki. A whigek rakták le a liberális párt alapjait. A toryk pártja a nagybirtokosokat és az anglikán egyház főpapságát képviselte, a feudális múlt hagyományait védelmezte és harcolt a liberális és haladó követelések ellen; a későbbiekben a toryk alakították meg a konzervatív pártot. A whigek és a toryk pártja váltakozva volt kormányon. — 29

[15] *Dreyfus-ügy* — provokációs per, a francia katonai klikk reakciós-monarchista körei szervezték 1894-ben Dreyfus zsidó vezérkari tiszt ellen, akit kémkedés és hazaárulás hamis vádjával illettek, s a hadbíróság így életfogytiglani fegyházra ítélt. A szoldateszka által sugallt ítéletet Franciaország reakciós körei az antiszemitizmus felszítására s a köztársasági rendszer és a demokratikus szabadságjogok elleni támadásra használták fel. 1898-ban, amikor a szocialisták és a polgári demokrácia haladó képviselői (köztük É. Zola, J. Jaurès, A. France és mások) kampányt indítottak a Dreyfus-ügy felülvizsgálatáért, az ügy politikai jellege teljesen nyilvánvalóvá vált és két táborra osztotta az országot: egyrészt a köztársaságiak

és a demokraták, másrészt a monarchisták, klerikálisok, antiszemiták és nacionalisták táborára. 1899-ben a közvélemény nyomására Dreyfus kegyelmet kapott és kiszabadult a börtönből; a semmítőszék döntése alapján 1906-ban ártatlannak nyilvánították és visszavették a hadseregbe. — 30

[16] Utalás arra, hogy az angol burzsoázia vérbe fojtotta az 1916-os írországi felkelést, amelynek az volt a célja, hogy felszabadítsa Írországot az angol uralom alól. „Európában ... felkelt Írország, amelyet kivégzésekkel igyekeztek térdre kényszeríteni a »szabadságszerető« angolok" — írta 1916-ban Lenin (Lenin Összes Művei. 30. köt. Budapest 1971. 50. old.).

Ulster — Írország északkeleti része, amelynek főként angol lakossága van. Ulster hadserege az angolokkal együtt részt vett az írországi nép felkelésének elnyomásában. — 31

[17] *Shylock* — Shakespeare „A velencei kalmár" c. vígjátékának szereplője. — 36

[18] Lásd Marx „A politikai közömbösség" c. cikkét (Marx—Engels Művei. 18. köt. Budapest 1969. 284—285. old.). — 39

[19] Marx -Engels Művei. 18. köt. Budapest 1969. 292—293. old. — 39

[20] Marx Engels Művei. 34. köt. Budapest 1975. 123. old. — 40

[21] Marx—Engels Művei. 4. köt. Budapest 1959. 459. old. — 53

[22] Lenin Engelsnek Marx „A polgárháború Franciaországban" c. művéhez írt „Bevezetés"-ére gondol (lásd Marx—Engels Művei. 22. köt. Budapest 1970. 187. old.). — 54

[23] *Lenin „Oroszország politikai pártjai és a proletariátus feladatai" c. brosúrája* angolul az „Evening Post" c. lap 1918. január 15-i számában, az Amerikai Szocialista Párt balszárnya „The Class Struggle" c. folyóiratának 1917. november—decemberi, 4. számában, valamint önálló kiadványként jelent meg.

„*The Evening Post*" („Az Esti Posta") — amerikai polgári lap. New Yorkban jelent meg 1801-től; 1801-től 1832-ig „The New York Evening Post" volt a címe. Sok éven át liberális szellemű lap volt. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom után a lap közölte hasábjain a szövetségeseknek a cári kormánnyal kötött titkos szerződéseit. Később az Amerikai Egyesült Államok legreakciósabb, imperialista köreinek a lapja lett. Jelenleg „The New York Post" címmel jelenik meg. — 61

[24] Lenin a pártprogram felulvizsgálására vonatkozó határozatra gondol, amelyet az OSZD(b)MP VII. (áprilisi) összoroszországi konferenciáján fogadtak el (lásd „Az SZKP kongresszusainak, konferenciáinak és központi bizottsági plénumainak határozatai". I. rész. Budapest 1954. 407—408. old.). A határozat szövegét Lenin írta (lásd Lenin Összes Művei. 31. köt. Budapest 1971. 413—414. old.). — 61

[25] Lásd Marx—Engels Művei. 34. köt. Budapest 1975. 123. old. — 63

[26] Az ideiglenes kormány 1917. június 14-i (27-i) határozatával 1917. szeptember 17-re (30-ra) tűzte ki az alkotmányozó gyűlési választásokat. Augusztusban az ideiglenes kormány november 12-re (25-re) halasztotta a választásokat.

A választásokat az Októberi Szocialista Forradalom után, a kitűzött időpontban, november 12-én (25-én) tartották meg. A választások az Októberi Forradalom előtt összeállított listák alapján, az ideiglenes kormány rendelkezése szerint zajlottak le, mégpedig olyan körülmények között, amikor a nép jelentős része még nem tudta felmérni a szocialista forradalom jelentőségét. Ezt kihasználták a jobboldali eszerek, akiknek a fővárostól és az ipari központoktól távol eső kormányzóságokban és területeken sikerült a szavazatok többségét megszerezniük. Az alkotmányozó gyűlés, amelyet a szovjet kormány hívott össze, 1918. január 5-én (18-án) ult össze Petrográdban. Minthogy az alkotmányozó gyűlés ellenforradalmi többsége visszautasította „A dolgozó és kizsákmányolt nép jogainak kinyilatkoztatása" c., az Összoroszországi Központi

Végrehajtó Bizottság által beterjesztett dokumentumot és nem hagyta jóvá a II. szovjetkongresszus dekrétumát a békéről, a földről és a hatalomnak a szovjetek kezébe való átadásáról, az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság január 6-i (19-i) rendeletével feloszlatta az alkotmányozó gyűlést. — 63

[27] *Az összoroszországi Demokratikus Tanácskozást* a szovjetek mensevik és eszer Központi Végrehajtó Bizottsága hívta össze 1917 szeptemberében a hatalom kérdésének eldöntése céljából. A tanácskozás szervezőinek tulajdonképpen az volt a céljuk, hogy elterelják a néptömegek figyelmét a növekvő forradalmi fellendülésről. A gyűlésnek több mint 1500 résztvevője volt. A mensevikek és az eszerek vezetői mindent latba vetettek, hogy gyengítsék a munkás- és parasztküldöttek szovjetjeinek képviseletét és növeljék a különféle polgári és kispolgári szervezetek küldötteinek számát, ily módon biztosítva maguknak a többséget. Így felemelt képviseletet biztosítottak a városi önkormányzatoknak, amelyek 300 mandátumot kaptak, a zemsztvókat 200 küldött képviselte, a mensevikek és az eszerek által irányított szövetkezetek 120 mandátumot kaptak. Ugyanakkor a nép túlnyomó többségét képviselő munkás- és katonaküldöttek szovjetjeinek mindössze 230 mandátum jutott. A bolsevikok azzal a céllal vettek részt a tanácskozáson, hogy felhasználják a mensevikek és az eszerek leleplezésére.

A Demokratikus Tanácskozás egyik határozatában kimondta, hogy meg kell szervezni az előparlamentet (a Köztársaság Ideiglenes Tanácsát). Ezzel olyan látszatot próbáltak kelteni, hogy Oroszországban bevezették a parlamenti rendszert. Az ideiglenes kormány által jóváhagyott rendelet értelmében viszont az előparlament csupán a kormány mellett működő tanácskozó szerv lett volna. Lenin a leghatározottabban követelte, hogy a bolsevikok vonuljanak ki az előparlamentből, mert ottmaradásuk azt az illúziót keltené, hogy ez az intézmény alkalmas a forradalom feladatának megoldására. A párt Központi Bizottsága megvitatta Lenin javaslatát, és az előparlamentben való részvétel mellett kardoskodó Kame-

nyev és más kapitulánsok ellenállását leküzdve olyan értelmű határozatot fogadott el, hogy a bolsevikok kivonulnak az előparlamentből. Október 7-én (20-án), az előparlament megnyitásának napján, a bolsevikok felolvasták nyilatkozatukat, majd kivonultak az előparlamentből.

A Demokratikus Tanácskozásról és az előparlamentről lásd Lenin „A bolsevikoknak kézbe kell venniuk a hatalmat", „Marxizmus és felkelés", „A hamisítás hőseiről és a bolsevikok hibáiról", „Egy publicista naplójából. Pártunk hibái" c. műveit és más munkáit (Lenin Összes Művei. 34. köt. Budapest 1967. 241—265. old.). — 69

[28] Lenin „A szovjethatalom soron levő feladatai" c. cikkére utal, amely a „Pravda" és az „Izvesztyija VCIK" 1918. április 28-i számában látott napvilágot és önálló borsúraként is megjelent (lásd Lenin Összes Művei. 36. köt. Budapest 1972. 153—193. old.). — 75

[29] *Juduska Golovljov* — M. J. Szaltikov-Scsedrin „A Golovljov család" c. regényének szereplője. Juduska alakjában az író a feudális földbirtokosok történelmileg halálra ítélt, levitézlett osztályának szellemi és fizikai szétesését, az élősdiséget, kiszipolyozást, álszenteskedést, határtalan képmutatást és árulást mutatja be. — 76

[30] Az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság 1918. június 14-én a következő határozatot hozta: „Figyelembe véve, hogy 1) a szovjethatalom rendkívül nehéz helyzetben van, megállva a sarat valamennyi fronton a nemzetközi imperializmussal szemben és egyúttal az Oroszországi Köztársaságon belül annak szövetségeseivel szemben is, akik a munkás-paraszt kormány elleni harcban nem riadnak vissza semmiféle eszköztől, kezdve a legszégyenletesebb rágalmazástól egészen az összeesküvésig és a fegyveres felkelésig; 2) hogy teljesen tarthatatlan olyan pártoknak a szovjetszervezetekben való részvétele, amelyek nyilvánvalóan a szovjethatalom lejáratására és megdöntésére törekszenek; 3) hogy a korábban nyilvánosságra hozott, valamint a mostani ülésen felolvasott

okmányokból világosan kitűnik, hogy a szociálforradalmárok pártjának (a jobboldaliaknak és a centrumnak) és az oroszországi szociáldemokrata munkáspártnak (a mensevikeknek) a képviselői, felelős vezetőiket is beleértve, részt vettek a munkások és a parasztok elleni fegyveres akciók szervezésében olyan nyílt ellenforradalmárokkal szövetségben, mint a Don-vidéken Kalegyin és Kornyilov, az Urálban Dutov, Szibériában Szemjonov, Horvát és Kolcsak, s végül az utóbbi napokban a csehszlovákok és a hozzájuk csatlakozó feketeszázasok, — a Szovjetek Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottsága határozatilag kimondja: kizárja soraiból a szociálforradalmárok pártjának (a jobboldaliaknak és a centrumnak) és az oroszországi szociáldemokrata munkáspártnak (a mensevikeknek) a képviselőit, s azt ajánlja a munkás-, katona-, paraszt- és kozákküldöttek valamennyi szovjetjének is, hogy távolítsák el soraikból ezeknek a frakcióknak a képviselőit." — 77

[31] „*Liberdanok*" — Liber és Dan mensevik vezetőknek, valamint híveiknek gúnyneve, amely akkor ragadt rájuk, amikor a „Szocial-Demokrat" c. moszkvai bolsevik lap 1917. augusztus 25-i (szeptember 7-i), 141. számában megjelent Gyemjan Bednij „Liberdan" c. karcolata. — 77

[32] „*Aktivistáknak*" nevezték azoknak a mensevikeknek csoportját, akik az Októberi Szocialista Forradalom első napjaitól kezdve alkalmazták a szovjethatalom és a bolsevik párt elleni fegyveres harc módszereit. Beléptek különböző ellenforradalmi összeesküvő szervezetekbe, támogatták Kornyilovot, Kalegyint, a burzsoá nacionalista Ukrán Radát, tevékenyen részt vettek a fehércsehek felkelésében, szövetkeztek a külföldi intervenciósok csapataival. 1918-ban az „aktivistáknak" a mensevik párt támogatásával az élelmezési helyzet megvitatása ürügyén sikerült összehozniuk néhány „munkás"-konferenciát és -gyűlést, amelyeken gyakorlatilag a szovjetek felszámolásának követelésével álltak elő. — 77

[33] Lenin A. Bebelnek a Németországi Szociáldemokrata Párt 1910. szeptember 20-i magdeburgi kongresszusán mondott

beszédére utal. Erről a kongresszusról lásd Lenin „Két világ" c. cikkét (Lenin Összes Művei. 20. kot. Budapest 1969. 9—16. old.). — 79

[34] A „Diktatura vagy demokracia?" c. vezércikkről van szó, amely a „Vorwärts" 1918. október 21-i, 290. számában jelent meg. — 80

[35] Lenin arra a beszédre gondol, amelyet G. V. Plehanov az OSZDMP második kongresszusán mondott 1903. július 30-án (augusztus 12-én) a párt programjának megvitatása során. „A forradalmi proletariátus — mondta Plehanov — korlátozhatná a felsobb osztályok politikai jogait, hasonlóan ahhoz, ahogyan egykor a felsobb osztalyok az o politikai jogait korlátoztak. Egy ilyen intézkedés hasznossagat csak e szabály szempontjából lehet megítélni: salus revolutionis suprema lex (a forradalom java a legfobb torvény — *Szerk*.). És ugyanezt az álláspontot kellene elfoglalnunk a parlamentek idotartamának kérdésében is. Ha a forradalmi lelkesedés hevében a nép nagyon jo parlamentet — afféle »párjat ritkító« kamarát — választana, akkor arra kellene torekednunk, hogy ebbol *hosszu parlamentet* csináljunk; ha pedig a valasztások balul utnének ki, akkor arra kellene torekednunk, hogy szétkergessuk a parlamentet nem két év mulva, hanem, ha lehetséges, már két héten belul." („Az OSZDMP második kongresszusa. Jegyzőkonyv". Moszkva 1959. 182. old.).

Plehanovnak erre a kijelentésére Lenin nemegyszer hivatkozik munkáiban (lásd például az „Egy lépés elore, két lépés hátra" c. konyvét és a gyűjteményes művekben eloszor megjelenő „Plehanov a terrorról" c. cikket — Lenin Összes Művei. 8. kot Budapest 1965 205—206. old.; Lenin Összes Művei. 35. kot. Budapest 1972. 184—186. old.). — 82

[36] A *zimmerwaldi baloldali csoportot* Lenin kezdeményezésére alapították 1915 szeptemberében a zimmerwaldi nemzetkozi szocialista konferencián. A csoport tagjai kozé 8 kuldott: az OSZDMP Kozponti Bizottságának, Svédország, Norvégia, Svájc, Németország baloldali szociáldemokratáinak, a lengyel

szociáldemokrata ellenzéknek és a Lett Tartomány Szociáldemokráciájának képviselői tartoztak. A Lenin vezette zimmerwaldi baloldali csoport harcolt a konferencia centrista többsége ellen, határozat- és kiáltványtervezetet nyújtott be, melyekben elítélte az imperialista háborút, leleplezte a szociálsovinisták áruló magatartását és rámutatott arra, hogy aktívan kell harcolni a háború ellen. Ezeket a tervezeteket a konferencia centrista többsége elvetette. De a zimmerwaldi baloldalnak sikerült elérnie, hogy a konferencia által elfogadott kiáltványba beiktassanak több fontos tételt a baloldal határozattervezetéből. A zimmerwaldi baloldal a kiáltványt az imperialista háború elleni harc első lépéseként értékelte, mellette szavazott, de külön nyilatkozatában rámutatott a kiáltvány megállapításainak határozatlanságára, következetlenségére és megindokolta saját szavazását. A zimmerwaldi baloldal ugyanakkor kijelentette, hogy bár tagja marad a zimmerwaldi egyesülésnek, nemzetközi méretekben önálló munkát fog kifejteni és terjeszteni fogja nézeteit. Megválasztotta vezető szervét, az irodát, amelynek tagjai Lenin, G. J. Zinovjev és K. Radek lettek. A zimmerwaldi baloldal sajtószerve a német nyelven megjelenő „Vorbote" („Előhírnök") volt, amelyben számos cikk jelent meg Lenin tollából.

A zimmerwaldi baloldali csoport vezető erejét a bolsevikok alkották, egyedül ők helyezkedtek következetes, teljesen internacionalista álláspontra. Lenin harcolt Radek opportunista ingadozásai ellen, bírálta más baloldaliak hibáit. A zimmerwaldi baloldali csoport körül kezdtek tömörülni a nemzetközi szociáldemokrácia internacionalista elemei. A második nemzetközi szocialista konferencián, amely 1916 áprilisában ült össze a Bern közelében levő Kienthal faluban, a zimmerwaldi baloldali csoporthoz a konferencia 43 küldötte közül 12 tartozott, javaslataira pedig több kérdésben a küldötteknek mintegy fele szavazott. Több országnak a zimmerwaldi baloldali csoporthoz tartozó baloldali szociáldemokratái nagyarányú forradalmi munkát végeztek és fontos szerepet játszottak országuk kommunista pártjainak megalakításában.

A zimmerwaldi baloldali csoportról lásd Leninnek „Az első lépés", „A forradalmi marxisták az 1915. szeptember 5—8-i

nemzetközi szocialista konferencián" c. cikkeit (Lenin Összes Művei. 27. köt. Budapest 1971. 36—41., 42—46. old.). — 87

[37] Idézet Engelsnek Marx „A polgárháború Franciaországban" c. művéhez írt „Bevezetés"-éből (lásd Marx—Engels Művei. 22. köt. Budapest 1970. 179. old.). — 89

[38] Lásd Marx—Engels Művei. 17. köt. Budapest 1968. 309. old. — 89

[39] *Spartakisták* — a német baloldali szociáldemokraták forradalmi szervezetének tagjai, a „Spartakus" csoport 1916 januárjában alakult, élén L. Jogiches (Tyszka), K. Liebknecht, Rosa Luxemburg, J. Marchlewski, F. Mehring, W. Pieck és Clara Zetkin állt.

1915 áprilisában Rosa Luxemburg és Franz Mehring „Die Internationale" címmel folyóiratot alapított; e folyóirat köré tömörült a németországi baloldali szociáldemokraták fő csoportja. 1916-tól az „Internacionálé" csoport az 1915-ben kibocsátott politikai röplapokon kívül „Spartakus" aláírással „Politikai levelek" illegális kiadását és terjesztését kezdte (ezek 1918 októberéig jelentek meg rendszeresen), ezért nevezték el aztán az „Internacionálé" csoportot „Spartakus" csoportnak. A spartakisták forradalmi propagandát fejtettek ki a tömegek körében, háborúellenes tömegmegmozdulásokat szerveztek, sztrájkokat vezettek, leleplezték a világháború imperialista jellegét és a szociáldemokrácia opportunista vezetőinek árulását. Ugyanakkor a spartakisták komoly hibákat követtek el elméleti és politikai kérdésekben egyaránt: tagadták a nemzeti felszabadító háborúk lehetőségét az imperializmus korszakában, nem volt következetes álláspontjuk az imperialista háború polgárháborúvá változtatásának jelszavával kapcsolatban, lebecsülték a proletár pártnak mint a munkásosztály élcsapatának szerepét, lebecsülték a parasztságot mint a proletariátus szövetségesét, féltek az opportunistákkal való határozott szakítástól. Lenin több ízben bírálta a német baloldali szociáldemokratáknak ezeket a hibáit (lásd például „Junius brosúrájáról" és „A marxizmus karikatúrájá-

ról és az »imperialista ökonomizmusról«" c. műveit. — Lenin Összes Művei. 30. köt. Budapest 1971. 1—15. és 74—127. old.).

1917 áprilisában a spartakisták, megőrizve szervezeti önállóságukat, beléptek a centrista Németországi Független Szociáldemokrata Pártba. 1918 novemberében a németországi forradalom során a spartakisták megalapították a „Spartakus Szövetség"-et, és 1918. december 14-én nyilvánosságra hozva programjukat, szakítottak a „függetlenekkel". 1918. december 30. és 1919. január 1. között a spartakisták létrehozták a Németországi Kommunista Pártot. — 99

[40] *Kautskynak „Az orosz forradalom hajtóerői és távlatai" c. cikkéről* van szó. Orosz nyelven 1906 decemberében adták ki brosúra alakjában Lenin szerkesztésében és előszavával (lásd Lenin Összes Művei. 14. köt. Budapest 1967. 213—219. old.). — 105

[41] Lásd Marx „A burzsoázia és az ellenforradalom" c. cikkét (Marx—Engels Művei. 6. köt. Budapest 1962. 101. old.). — 106

[42] A „narodnyik kommunisták" és a „forradalmi kommunisták" pártja azok után vált ki a baloldali eszerek pártjából, hogy baloldali eszerek provokációs célzattal meggyilkolták Mirbach német nagykövetet és 1918. július 6—7-én lázadást robbantottak ki.

A *„narodnyik kommunisták"* elítélték a baloldali eszerek szovjetellenes tevékenységét, és az 1918 szeptemberében tartott konferencián megalakították saját pártjukat. Programadó „Kiáltványuk" már augusztus 21-én jelent meg a „Znamja Trudovoj Kommuni" c. lapban. A „narodnyik kommunisták" helyeselték a bolsevik pártnak a középparasztsággal való szövetségre irányuló politikáját. Sokan dolgoztak közülük szovjet szervekben, tagjai voltak az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottságnak (például G. D. Zaksz). 1918. november 6-án a párt rendkívüli kongresszusa egyhangúlag határo-

zatot hozott a „narodnyik kommunisták" pártjának feloszlatásáról és az OK(b)P-vel való egyesüléséről.

A „*forradalmi kommunisták pártja*" szervezetileg a „Volja Truda" c. lap hívei csoportjának 1918. szeptember 25—30-i moszkvai kongresszusán alakult meg. A lap első száma szeptember 14-én jelent meg. Hasábjain napvilágot látott a küszöbönálló kongresszusra készült platform, amely elítélte a baloldali eszerek terrorakcióit és a breszti béke meghiúsítására irányuló kísérleteit. Az alapító kongresszus síkraszállt a bolsevikokkal való együttműködés taktikája mellett, és a szovjethatalom feltétlen támogatására buzdította a kongresszus résztvevőit. A „forradalmi kommunisták" programja rendkívül ellentmondásos volt. Elismerték ugyan, hogy a szovjethatalom megteremti a szocialista rend előfeltételeit, de ugyanakkor tagadták, hogy a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet időszakában szükség van a proletariátus diktatúrájára. A Komintern II. kongresszusának azon határozata nyomán, hogy minden országban csak egy kommunista párt lehet, a forradalmi kommunisták pártja 1920 szeptemberében határozatot fogadott el az OK(b)P-ba való belépésről. Ugyanennek az évnek októberében az OK(b)P Központi Bizottsága engedélyezte az OK(b)P pártszervezeteinek, hogy felvegyék a „forradalmi kommunisták" egykori pártjának tagjait. — 107

[43] *Heinrich Weber* — Otto Bauer. — 110

[44] Lásd Marx—Engels Művei. 33. köt. Budapest 1975. 198. old. — 113

[45] A Keleti Fronton harcoló szovjet csapatok parancsnokának, M. A. Muravjovnak az árulása szorosan összefüggött a baloldali eszerek 1918. júliusi lázadásával. A lázadók terve szerint Muravjovnak a szovjethatalom ellen kellett volna fordítania a Keleti Front csapatait, és a fehércsehekkel való egyesülés után Moszkva ellen kellett volna vonulnia. Július 10-én Muravjov, Szimbirszkbe érkezve, kijelentette, hogy nem ismeri el a breszti békét és hadat üzen Németországnak. Az ál-

tala félrevezetett alakulatok elfoglalták a postát, a távírót, a rádióállomást, s körülzárták a Végrehajtó Bizottságnak és a szimbirszki hadseregcsoport törzsének épületét. Rádiótáviratban Muravjov felszólította a fehérgárdistákat és az intervenciósokat Szamárától Vlagyivosztokig, hogy indítsák meg a támadást Moszkva ellen.

A szovjet kormány rendkívüli intézkedéseket foganatosított a Muravjov-féle kaland likvidálására. A szimbirszki kommunisták nagyarányú felvilágosító munkát végeztek a katonák és a városi lakosság körében. Olyan csapatok, amelyek azelőtt Muravjovot támogatták, készek voltak szembefordulni a lázadókkal. Július 11-én este Muravjovot meghívták a szimbirszki Végrehajtó Bizottság ülésére; Muravjov úgy értelmezte ezt a meghívást, mint a Végrehajtó Bizottság kapitulációját. Amikor az ülésen felolvasták Muravjov áruló táviratait, amelyekkel az intervenciósok és fehérgárdisták elleni katonai akciók beszüntetésére buzdított, a kommunisták Muravjov letartóztatását követelték. Muravjov megpróbált ellenállást tanúsítani és így megölték, cinkosait pedig letartóztatták. — 115

46 A „*júliusi válságon*" Lenin a mensevikek és az eszerek által a külföldi intervenciósok segítségével szervezett ellenforradalmi kulákfelkeléseket érti, amelyek 1918 nyarán törtek ki az ország központi kormányzóságaiban, a Volga-vidéken, az Urálban és Szibériában. — 117

47 *Blanquizmus* — a francia szocialista mozgalom egyik áramlata. A blanquizmus élén Louis-Auguste Blanqui (1805—1881) kimagasló francia forradalmár, a francia utópikus kommunizmus jeles képviselője állt. „A blanquizmus nem a proletariátus osztályharcától, hanem egy elenyésző értelmiségi kisebbség összeesküvésétől várja, hogy kiszabadítsa az emberiséget a bérrabszolgaságból" — írta Lenin (Lenin Összes Művei. 13. köt. Budapest 1966. 74. old.). A blanquisták a forradalmi párt tevékenységét az összeesküvők titkos csoportjának akcióival akarták felcserélni, figyelmen kívül hagyták a felkelés győzelméhez elengedhetetlen konkrét körülményeket és semmibe vették a tömegekkel való kapcsolatot. — 119

[48] Utalás arra az eszer törvénytervezetre, amelyet Sz. L. Maszlov földművelésügyi miniszter néhány nappal az Októberi Szocialista Forradalom előtt terjesztett az ideiglenes kormány elé. „Szabályok a földbizottságok számára az agrárviszonyok rendezéséről" címmel a tervezet részben megjelent az eszer párt központi bizottsága által kiadott „Gyelo Naroda" c. lap 1917. október 18-i (31-i) számában.

„Sz. L. Maszlov úrnak ez a törvénytervezete — írja Lenin — azt jelenti, hogy az eszerek pártja teljesen elárulja a parasztokat, hogy ez a párt teljesen a földbirtokosok csatlósává szegődik." (Lásd „Az eszerek pártja újból becsapta a parasztokat" — Lenin Összes Művei. 34. köt. Budapest 1967. 427—428. old.). A tervezet előirányozta, hogy a földbizottságok mellett hozzanak létre külön bérletalapot, és ebbe vegyék be az állami és kolostori földeket. A földesúri földtulajdon megmaradt volna. A földbirtokosok csupán azokat a földeket adták volna át az ideiglenes bérletalapba, amelyeket régebben bérbe adtak, s amit a parasztok a „bérelt földekért" fizettek volna, azt a földesurak kapták volna meg.

Az ideiglenes kormány a földbizottságok tagjainak letartóztatásával válaszolt a parasztfelkelésekre és a földesúri földeknek a parasztok által történt elfoglalására. — 120

[49] Lásd Marx: Értéktöbblet-elméletek. Második rész. Budapest 1961. 32. old. — 132

[50] Lásd Marx—Engels Művei. 34. köt. Budapest 1975. 123. old. — 160

[51] Utaláș M. Osztrogorszkij (Ostrogorski) „La démocratie et les partis politiques" („A demokrácia és a politikai pártok") c. könyvére, amelynek első kiadása 1903-ban jelent meg Párizsban. Orosz nyelven az első kötetet 1927-ben, a másodikat 1930-ban adták ki. A könyv a polgári demokrácia képmutatását, csalárdságát leleplező bőséges tényanyagot tartalmaz Anglia és az Egyesült Államok történetéből. — 161

TARTALOM

Előszó 5

Hogyan csinált Kautsky Marxból tucatliberálist 9

Polgári és proletár demokrácia 25

Lehet-e egyenlőség kizsákmányolt és kizsákmányoló között? 37

A szovjeteknek nem szabad állami szervezetekké válniuk 48

Az alkotmányozó gyűlés és a szovjet köztársaság 58

A Szovjet Alkotmány 70

Mi az internacionalizmus? 83

A burzsoázia kiszolgálása „gazdasági elemzés" leple alatt 103

Mellékletek

I. melléklet. Tézisek az alkotmányozó gyűlésről 145

II. melléklet. Vandervelde új könyve az államról 152

Jegyzetek 165

SAJTÓ ALÁ RENDEZTE
A MARXIZMUS—LENINIZMUS
KLASSZIKUSAINAK SZERKESZTŐSÉGE
KOSSUTH KÖNYVKIADÓ

A kiadásért felel a Kossuth Könyvkiadó igazgatója • A borító Erdélyi János munkája • Műszaki vezető Mózes Tibor • Műszaki szerkesztő Székffy Gyula • A szedést 1976. XII. 6-án kezdték meg • Megjelent 1977. IV. 9-én, 20 000 példányban • Terjedelme 9,2 (A/5) ív • Készült a Zrínyi Nyomdában, rotációs ofszetnyomással (76.1383/1) Felelős vezető: Bolgár Imre vezérigazgató

A MARXIZMUS—LENINIZMUS KLASSZIKUSAINAK KISKÖNYVTÁRA

Az eddig megjelent kötetek:

1. sz. *Marx—Engels:* A Kommunista Párt kiáltványa
2. sz. *Lenin:* „Baloldaliság", a kommunizmus gyermekbetegsége
3. sz. Lenin utolsó írásai
4. sz. *Marx:* A gothai program kritikája
5. sz. *Marx—Engels:* Az I. Internacionáléról
6. sz. *Engels:* A szocializmus fejlődése az utópiától a tudományig
7. sz. Lenin Magyarországról
8. sz. *Lenin:* A szocialista gazdálkodásról
9. sz. *Lenin:* A szocialista és tőkésállamok békés egymás mellett éléséről
10. sz. *Lenin:* Az imperializmus mint a kapitalizmus legfelsőbb foka
11. sz. *Lenin:* Mi a teendő?
12. sz. *Engels:* Ludwig Feuerbach és a klasszikus német filozófia vége
13. sz. *Marx—Engels:* Technika és társadalom
14. sz. *Lenin:* A proletárforradalom és a renegát Kautsky
15. sz. *Engels:* Az erőszak szerepe a történelemben
16. sz. *Lenin:* Állam és forradalom
17. sz. *Lenin:* A szociáldemokrácia két taktikája a demokratikus forradalomban
18. sz. *Lenin:* A szovjethatalom soron levő feladatai
19. sz. *Marx—Engels:* Feuerbach. A materialista és az idealista szemlélet ellentéte („A német ideológia" 1. fejezete)
20. sz. *Lenin:* Marx, Engels, marxizmus
21. sz. *Marx—Engels:* Levelek a történelmi materializmusról
22. sz. *Marx:* Osztályharcok Franciaországban 1848-tól 1850-ig
23. sz. *Marx:* Louis Bonaparte brumaire tizennyolcadikája
24. sz. *Engels:* A család, a magántulajdon és az állam eredete
25. sz. *Marx:* Bérmunka és tőke
26. sz. *Engels:* A német parasztháború